

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Anton Roosve

**SISEAUDITI TÕHUSUSE HINDAMISE MEETODID EESTI
SISEAUDIITORITE ÜHINGU LIIKMETE NÄITEL**

Magistritöö

Õppekava Ärirahandus ja majandusarvestus, peeriala Audiitortegevus

Juhendaja: Iivi Maspanov, MSc

Tallinn 2022

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 10 828 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Anton Roosve

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 183131TARM

Üliõpilase e-posti aadress: anroos@taltech.ee

Juhendaja: Iivi Maspanov, MSc:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. RISK JA RISKIJUHTIMISE OLEMUS	7
1.1. Riski mõiste ja olemus.....	7
1.2. Sisekontrollisüsteem.....	14
2. SISEAUDIT JA SELLE TÕHUSUSE HINDAMISE MEETODID	17
2.1. Siseauditi olemus.....	17
2.2. Siseauditi tõhususe hindamise meetodid	21
3. SISEAUDITI TÕHUSUSE HINDAMINE ORGANISATSIOONIDES	26
3.1. Uurimismetoodika	26
3.2. Vastanute profiil	28
3.3. Vastuste analüüs ja järelused.....	31
KOKKUVÕTE	43
SUMMARY	46
ALLIKATE LOETELU	50
LISAD	54
Lisa 1. Uuringu küsimused.....	54
Lisa 2. Vastanute jaotus organisatsiooni sektori, suuruse ja valdkonna vahel	64
Lisa 3. Vastanute jaotus organisatsiooni sektori ja selle tegutsemisvaldkonna vahel.....	65
Lisa 4. Vastanute jaotus kõrghariduse taseme, hariduse valdkonna, era- ja avaliku sektori vahel	66
Lisa 5. Siseauditi tõhususe hindamise mõõdikute kasutamine vastanute organisatsioonides ...	67
Lisa 6. Vastanute jaotus siseauditi tõhususe hindamise mõõdiku sobivuse järgi.....	68
Lisa 7. Kolme kaitseliini uuendatud mudel	69
Lisa 8. Eesti Siseaudiitorite Ühingu koosseis.....	70
Lisa 9. Tulemused. Küsimused 1-17	83
Lisa 10. Tulemused. Küsimus 18	90
Lisa 11. Tulemused. Küsimus 19	93
Lisa 12. Tulemused. Küsimus 20	94
Lisa 13. Tulemused. Küsimus 21-26.....	96
Lisa 14. Lihtlitsents	98

LÜHIKOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk on analüüsida siseauditi tõhususe hindamise meetodeid ja nende kasutamist erinevates Eesti organisatsioonides ning võrrelda täna nendes kasutusel olevaid siseauditi tõhususe hindamise meetodeid varasemalt läbiviidud uuringute tulemustega.

Autor viis läbi uuringu Eesti Siseaudiitorite Ühingu liikmete seas uurimaks milliseid meetodeid siseauditi tõhususe hindamiseks kasutatakse liikmete esindatud organisatsioonides ja milliseid meetodeid peetakse kõige sobivamateks ning täpsemateks. Ühtlasi võrdles autor täiendavalt ka seda, milliseid erinevusi siseauditi tõhususe hindamise meetodite osas esineb era- ning avalikus sektoris.

Läbi viidud uuringu tulemustest nähtub, et 70% organisatsioonides, mis olid esindatud ühingu liikmete poolt, mõõdeti siseauditi tõhusust. Uuringu käigus selgus, et organisatsioonides kasutatavad mõõdikud suuremas osas ühtisid mõõdikutega, mis olid tunnustatud parimateks ning sobivaimateks varasemates uuringutes, mis olid läbi viidud 2009., 2011. ning 2018. aastal. Uuringus osalejad pakkusid ka teisi mõõdikuid, mida oleks võimalik kasutada siseauditi tõhususe hindamiseks. Autor on seisukohal, et pakutud mõõdikutest ainult kolm sobivad hindamaks siseauditi funktsiooni tõhusust, kuna need on kooskõlas nii standardi põhimõttega (2016, 15) kui ka IIA (2010, 2-6) suunistega siseauditi tõhususe kohta. Andmete analüüsimisel ilmnes, et erasektori ja avaliku sektori organisatsioonides kasutatakse siseauditi tõhususe hindamiseks mitut tüüpi mõõdikuid. Samuti nähtub, et avaliku sektori vastanute arvamus kõige täpsemate ja sobivamate siseauditi tõhususe hindamise mõõdikute osas erineb erasektori vastanute arvamuselt.

Võtmesõnad: siseaudit, kolme kaitseliini mudel, tõhususe hindamine, tõhususe mõõdik.

SISSEJUHATUS

Iga organisatsioon puutub kokku riskidega ja seda sõltumata sellest, kas tegemist on era- või avaliku sektori organisatsiooniga. Selleks, et organisatsioon ei saaks kahju realiseeruvatest riskidest, peab tal olema selge arusaam sellest, mis riskid võivad teda mõjutada. Riskide mõju võib olla nii positiivne kui ka negatiivne, aga reeglina käsitletakse negatiivsete riskide eest kaitsmist, sest just need omavad negatiivset mõju organisatsiooni finantsseisundile ja üldisele kuvandile. Selleks, et kaitsta organisatsiooni erinevate riskide realiseerumise eest või vähendada nende kahjustavat mõju organisatsioonile, töötatakse välja erinevaid süsteeme ja tööprotsesse, mis teostaksid pidevat kontrolli või järelvalvet organisatsiooni elementide ning nende tegevuste üle. Need kontrollid või järelvalve moodustavad organisatsiooni sisekontrollisüsteemi, mis peab olema ajakohane, efektiivne (nii tõhus kui ka ökonoomne) ning aitama maandada organisatsiooni tegevusega seotud riske.

Sisekontrollisüsteem on lai mõiste, mis hõlmab endas nii riskide juhtimist, vastavuskontrolli kui ka sisemist auditit. Riskide juhtimine peab hoolitsema selle eest, et kõikvõimalikud organisatsiooni ohustavad riskid oleksid tuvastatud ning neile oleksid leitud maandamismeetodid, vähendamaks nende kahjulikku mõju organisatsioonile ja selle tegevusele. Selleks, et organisatsioon saaks olla jätkusuutlik ning konkurentsivõimeline, peab riskide juhtimine olema organisatsiooni strateegilise juhtimise osa ning läbima organisatsiooni tegevust tervikuna. Riskide juhtimine on organisatsiooni juhtkonna ülesanne. Seda, kuidas efektiivselt riske juhitakse ning kuidas efektiivselt organisatsioon toimib, kontrollib siseaudit, mis on riskide juhtimise ning sisekontrolli süsteemi lahutamatu osa. Eriti aktuaalseks muutus sisekontrolli süsteemi teema pangandussektoris viimaste aastate jooksul toimunud rahapesuskandaalide tõttu. See, kuidas hästi krediidasutus suudab võidelda rahapesuga, sõltub osaliselt paika pandud sisekontrollisüsteemidest. Juhul, kui organisatsiooni sisekontrollisüsteem on puudulik, võib see osutada negatiivset mõju organisatsioonile (näiteks mainekahju või rahaline kahju) riski realiseerumise tõttu.

Magistritöö eesmärk on analüüsida siseauditi tõhususe hindamise meetodeid ja nende kasutamist erinevates organisatsioonides ning võrrelda täna Eesti organisatsioonides kasutusel olevaid siseauditi tõhususe hindamise meetodeid varasemalt läbiviidud uuringute tulemustega. Sellejuures on oluline saada informatsiooni eelkõige valdkonnas tegutsevatelt spetsialistidelt, s.o Siseaudiitorite Ühingu liikmetelt, võrdlemaks seda, mis meetodeid kasutatakse nende poolt esindatud organisatsioonides. Eesti Siseaudiitorite Ühing on vabauhendus, millesse kuulub 260 liiget, kes on kas siseaudiitorid või siseauditi kutseala huvilised. Kuna tegemist on nn katusorganisatsiooniga, mis koondab suurt osa Eesti siseaudiitoritest, siis oli mõistlik ja põhjendatud kasutada informatsiooni kogumiseks just seda. Analüüsi põhjal saab teha järeldusi, kas organisatsioonides mõõdetakse siseauditi tõhusust, milliseid mõõdikuid kasutatakse ja millised mõõdikud on vastanute arvates tõhususe hindamiseks kõige täpsemad ja sobivamad. Samuti võimaldab kogutud andmestik analüüsida erinevusi era- ning avaliku sektori vahel.

Töö raames soovib töö autor leida vastused järgmistele uurimisküsimustele:

1. Millised on siseauditi tõhususe hindamise meetodid?
2. Kas ja kuidas mõõdetakse siseauditi tõhusust Eesti Siseaudiitorite Ühingu liikmete poolt esindatud organisatsioonides?
3. Kas esineb erinevusi era- ning avaliku sektori siseauditi tõhususe hindamisel kasutatavate mõõdikute osas?

Magistritöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis annab autor ülevaate riski olemusest ja riskijuhtimisest. Samuti käsitleb autor sisekontrollisüsteemi mõistet. Esimesse peatükki on lisatud vastavad näited sellest, mis võib juhtuda organisatsioonidega, kus on puudulik sisekontrolli- ja riskijuhtimise süsteem. Teises peatükis käsitleb autor siseauditi olemust, sh erinevaid auditi tüüpe, siseauditi rolli organisatsioonis ja ühtlasi käsitleb ka siseauditi üksuse töötajatele esitatavaid kvalifikatsiooninõudeid. Lisaks sellele käsitleb töö autor, milliseid siseauditi tõhususe meetodeid on kajastatud siseauditi-alases kirjanduses. Ühtlasi käsitleb autor viimase aja jooksul selle temaga seotud uuringuid. Kolmandas peatükis annab autor ülevaate selle magistritöö raames läbi viidud uuringust, selle metoodikast ja valimist, millele järgneb vastav tulemuste analüüs ja järeldused.

Läbi viidud uuring võib olla abiks organisatsioonidele, kus veel ei mõõdetata siseauditi funktsiooni tõhusust ning töös avaldatu võib aidata valida selleks sobivamaid mõõdikuid ja näitajaid. Samuti võib see töö olla kasulik organisatsioonidele, kus siseauditi funktsiooni tõhusust mõõdetakse ja see töö võib olla abiks kasutusel olevate mõõdikute ja näitajate ülevaatamiseks.

1. RISK JA RISKIJUHTIMISE OLEMUS

1.1. Riski mõiste ja olemus

Erinevad autorid defineerivad riski erinevalt. Rahvusvahelise Siseaudiitorite Assotsiatsiooni (IIA) kohaselt (2016) on risk võimalus, et juhtub mingi sündmus, mis osutab mõju varasemalt seatud eesmärkide saavutamisele ning riski saab mõõta mõju ning tõenäosuse järgi. Riskile võidakse erinevates definitsioonides omistada nii positiivset, kui ka negatiivset tähendust. Iga juht või muu otsust langetav isik satub riskisituatsiooni (*risk situation*), mis Rue ning Byars (1986, 101) kohaselt on otsuse langetamisega kaasnev olukord või situatsioon, kus otsuse langetajal on olemas piiratud informatsiooni hulk, millele tuginedes ta saab arvutada, milline on langetatava otsusega kaasnev tagajärg ning selle mõju olukorrale kogumis. Nad (*Ibid.*, 101) on eraldi välja toonud ka ebakindluse situatsioone (*uncertainty situation*), mis seisnevad selles, et otsuse langetajal puudub igasugune informatsioon, mis võiks olla võimalike tagajärgede tuvastamise ning nende mõju hindamise aluseks. Seega on võimalik väita, et iga otsus, mida langetab organisatsiooni juht või muu isik organisatsioonis, on seotud teatud määral ebakindlusega, mida selline otsus võib kaasa tuua. Samal arvamusel olid ka Fraser ning Simkins (2010, 98), kelle kohaselt ei ole võimalik eirata, et risk on seotud nii positiivsete kui ka negatiivsete tagajärgedega. Lam (2017, 4) arvas, et risk on muutuja, mis võib osutada mõju planeeritud või oodatud tulemustele ning seega võib mõjutada organisatsiooni tulemusi tervikuna.

Erialases kirjanduses on käsitletud koos riskiga ka terminit „ebakindlus“ (*uncertainty*) ning ollakse seisukohal, et riskil ja ebakindlusel on teatud määral omavaheline seos. Näiteks Hillson ja Simon (2012, 4) kirjutasid, et risk tuleneb ebakindlusest ning risk on iseenesest ebakindlus kas otsusel on mingi mõju eesmärkidele ja seatud plaanidele, või mitte. Fraser ja Simkins (2010, 98) andsid lisaks eeltoodule täiendava mõõtme riskile, laiendades selle definitsiooni võimaluse (*opportunity*) ning ohuga (*threat*). Antud juhul ‘võimalus’ omistab riskile positiivse väljavaate ning ‘oht’ negatiivse.

Iga ettevõtte puutub oma tegevuses kokku riskidega, need on äritegevuse lahutamatu osa. Selleks, et ettevõtte saaks olla jätkusuutlik ja konkurentsivõimeline, peab langetama otsuseid ning seda

tuleb teha pidevalt. Iga otsusega võib kaasned risk, mida ettevõtte enda peale võtab, sest ei ole täiel määral võimalik arvutada või ennustada, mis on selle otsuse tagajärg. Riske ei ole võimalik täies ulatuses vältida, kuid nende mõju saab eduka juhtimise puhul suurel määral minimiseerida. Lam-i (2017, 5-6) kohaselt omavad riskid nii positiivset kui ka negatiivset mõju organisatsiooni tegevusele ning riski mõju osas eristatakse järgimisi kontseptsioone, mis mõjutavad organisatsiooni riskiprofiili:

- Igal riskil on olemas oma kahju, mille see kaasa toob. Kahju võib osutada mõju nii ettevõtte rahalisele seisule, kui ka mainele. Selle kahju mõõtmiseks kasutatakse terminit kokkupuude (*exposure*) ning seda kasutatakse eelkõige halvimate väljavaadetega stsenaariumite prognoosimisel.
- Volatiilsuse (*volatility*) mõiste on seotud ebakindlusega ning riskiolukorra potentsiaalsete väljavaadetega. Reeglina ollakse seisukohal, et kui volatiilsus on suur, siis suurem on ka vaadeldav risk.
- Tõenäosus (*probability*) näitab seda, kuivõrd mingi riski ilmnemine on tõenäoline ning mida suurem on tõenäosus, seda suurem (s.o suurema mõjuga ettevõtte rahalisele seisule ning mainele) on selle mõju.
- Raskusaste (*severity*) on seotud tõenäosuse faktoriga. Raskusaste näitab mitte seda kuivõrd mingi riski ilmnemine on tõenäoline, vaid mis on kõikide riskide võimalik mõju ettevõtte rahalisele seisundile või mainele.
- Ajalisus (*time horizon*) näitab seda, kuivõrd palju aega läheb ettevõttel selleks, et taastada tekitatud või tekkida võivast kahjust.
- Korrelatsioon (*correlation*) on seotud sellega kuidas ning kas riskid on üksteisega seotud. Näiteks riskid, mis realiseerusid samal ajal ning mis töid samalaadse kahju ettevõttele, on käsitletavad korreleeruvate riskidena.

Hopkin (2015, 15) on väitnud, et peetakse vaidlusi riskijuhtimise terminoloogia üle, mistõttu erinevatest raamatutest ja allikatest võib leida erinevaid riskide definitsioone. Töö autor, kes tutvus selle töö kirjutamise raames erinevate allikatega, jõudis sama järelduseni. Erinevad autorid kajastavad erinevaid riskide definitsioone ja riskide klassifitseerimise võimalusi. Iga klassifikatsiooni võib vaadelda lähtuvalt erinevatest asjaoludest, sh organisatsiooni tegevusvaldkonnast, asukohast jms. Kaplan ja Mikes (2012) eristasid kolme tüüpi riske – ennetavaid, strateegilisi ja väliseid. Ennetatavate riskide puhul on tegemist ettevõtte sisemiste riskidega, mida on võimalik (teatud määral) vältida. Ennetatavad riskid on eelkõige tööprotsessidega seonduvad, ehk need ei ole seotud kolmandate osapooltega. Strateegilised riskid

on peamiselt ettevõtte põhitegevusega seotud riskid, mida ettevõtted teadlikult aktsepteerivad. Strateegilisi riske ei ole võimalik lõpuni vältida – ainus, mida saab teha, on minimiseerida nende tagajärjel tekkivat negatiivset mõju. Kolmas kategooria koondab väliseid riske, mis tulevad väljastpoolt organisatsiooni. Selle kategooria alla kuuluvad sellised riskid nagu keskkonnarisk või riskid, mis on seotud mikromajandusliku olukorraga, seadustega, jne. Neid riske pole samuti võimalik täielikult vältida aga nende mõju saab teatud määral maandada. (*Ibid.*)

Hopkin (2015, 15) lähtub aga teistest riskide klassifitseerimise põhimõtetest. Tema kohaselt eristatakse samuti kolme liiki riske – ohuriskid (või puhtad riskid), kontrolliriskid (või ebakindlusega seotud riskid) ning spekulatiivsed riskid. On teada, et mõned riskid võivad omada ainult negatiivset mõju ning need on ohuriskid ehk puhtad riskid. Sellised riskid on näiteks vargus või varude hävimine. Kontrolliriskid on seotud olukordadega, kus eksisteerib teatud ebakindlus tulevikus esinevate sündmuste osas. Kolmas kategooria on spekulatiivsed riskid, mida ettevõtte võtab teadlikult, lootes teenida seda riski arvestades tulu. Spekulatiivsed riskid on sarnased Kaplan-i ning Mikes-i käsitletud strateegilistele riskidele.

Condamin et al (2007, 4) jagab riske kaheks - süstemaatilised ning mittesüstemaatilised riskid. Süstemaatilised riskid on sellised riskid, mis ei ole juhuslikud, nende vastu ei ole võimalik ka ennast kindlustada. Selliseks riskiks võib näiteks pidada ettevõtte kahjumit, mis on tekkinud majanduslanguse tõttu. Mittesüstemaatilist riski põhjustab reeglina juhuslike sündmuste jada ning igal spetsiifilisel majandusharul on omad mittesüstemaatilised riskid.

Ghosh (2012, 3-4) eristab aga kahte peamist riskide kategooriat – äri- ning kontrollirisk. Äririsk on igale ärile omane risk ning peamiselt seotud ettearvamatute sündmustega majanduses või finantsturul. Kontrollirisk väljendub reeglina võimatuses teostada kontrolli äririski suhtes.

Rahvusvahelise siseaudiitorite ühingu (The Institute of Internal Auditors 2020, 9-10) juhendmaterjalide kohaselt eristatakse riskijuhtimises riski (*inherent risk*) ning jääkriski (*residual risk*). Risk on antud juhul iseenesestmõistetav risk, mis eksisteerib, kui ei ole rakendatud mingeid kontrollimehhanisme ega muid meetmeid. Jääkrisk on aga risk, mis jääb alles isegi pärast seda, kui kõik riskide maandamismeetmed on rakendatud.

Nii nagu erinevad autorid on defineerinud riske erinevalt, nii on riskijuhtimisel samuti palju erinevaid definitsioone. Näiteks Hopkin-i (2015, 38) kohaselt on riskijuhtimine tegevuste kogum

organisatsioonis, mille abil saavutatakse sobivaim tulem ning mille abil on võimalik vähendada tulemi volatiilsust ja varieeruvust. Slack ja Brandon-Jones (2019, 637) on aga defineerinud riskijuhtimist selgemalt, ehk nende arvates on riskijuhtimine tegevus, mille raames tuvastatakse mis võib minna valesti, piirates selliste ebakindlate asjaolude võimalikku mõju, mis lõpptulemusena vähendab üldist negatiivset mõju tulemustele ja aitab saavutada kiiremat toibumist juba tekkinud kahjudest. Condamit et al (2007) kohaselt on riskijuhtimine eelkõige meetoodika, mille abil on võimalik seada selge suund ja raamistik otsuste langetamiseks organisatsioonis. Dickinson (2001, 1) arvas, et riskijuhtimine on integreeritud ning ühtlasi süstemaatiline lähenemine, mis on suunatud organisatsiooni tegevusega seotud riskidega tegelemisele. Lam (2017, 11) väitis, et riskijuhtimine on integreeritud ja järjepidev protsess, mille raames juhitakse organisatsiooni igapäevase tegevusega seotud riske, nagu näiteks strateegilisi, finantsilisi, operatsioonilisi, vastavuskontrolli (*compliance*) ning maine riske. Seda kõike tehakse selleks, et vältida võimalikke kõrvalekaldeid organisatsiooni eesmärkidest. Rahvusvahelise standardi (ISO 31000: 2018, 1) kohaselt on riskijuhtimine kooskõlastatud tegevuste kogum, mis on suunatud riskidega toimetulekule, mis langeb kokku ka Szabo (2012) kirjutatuga, et tegemist on tegevuste kogumiga, mille eesmärk on tagada organisatsiooni kaitsmisvõimet riskide ning nende mõjude suhtes.

Condamin et al (2007, 1) kohaselt on riskijuhtimine üldise organisatsiooni juhtimise lahutamatu osa. Edukas riskijuhtimise süsteem on kombinatsioon organisatsioonikultuurist, -protsessidest ning -struktuuridest, mis pürgivad võimalike ärivõimaluste poole, kuid samas mõeldes sellega kaasnevatele riskidele ja sellele kuidas neid riske saab maandada või vältida. Samal seisukohal on ka Ghosh (2012, 57), kelle kohaselt sisaldab riskijuhtimine endas süsteeme ning protseduure ja nende arendamist. Need peavad olema suunatud riskide identifitseerimisele, mõõtmisele, leevendamisele, monitoorimisele ja kontrollile. Süsteem peab hõlmama riski tuvastamise protsessi, mõõtmise meetodeid, leevendamise viise ja monitoorimise protseduure.

Euroopa Riskijuhtimise Assotsiatsioonide Föderatsiooni (*Federation of European Risk Managemenet Associations* lühendatult *FERMA*; 2010, 6) kohaselt moodustab riskijuhtimine iga organisatsiooni strateegilise juhtimise keskse osa ning Chappell (2014, 1) on väitnud, et riskijuhtimine on kõikehõlmav raamistik, mille abil toetatakse organisatsiooni tegevust ning millele tuginedes peab toimuma ka organisatsiooni igapäevane juhtimine. Organisatsiooni riskijuhtimine peab olema kooskõlas organisatsiooni sooviga võtta riske ja organisatsiooni tegevustega üleüldiselt. Riskijuhtimine ei ole aga ühekordne ettevõtmine, vaid see on pidev

erinevatest tegevustest koosnev protsess. FERMA kohaselt (2010, 6) koosneb riskijuhtimise protsess järgnevatest tegevustest:

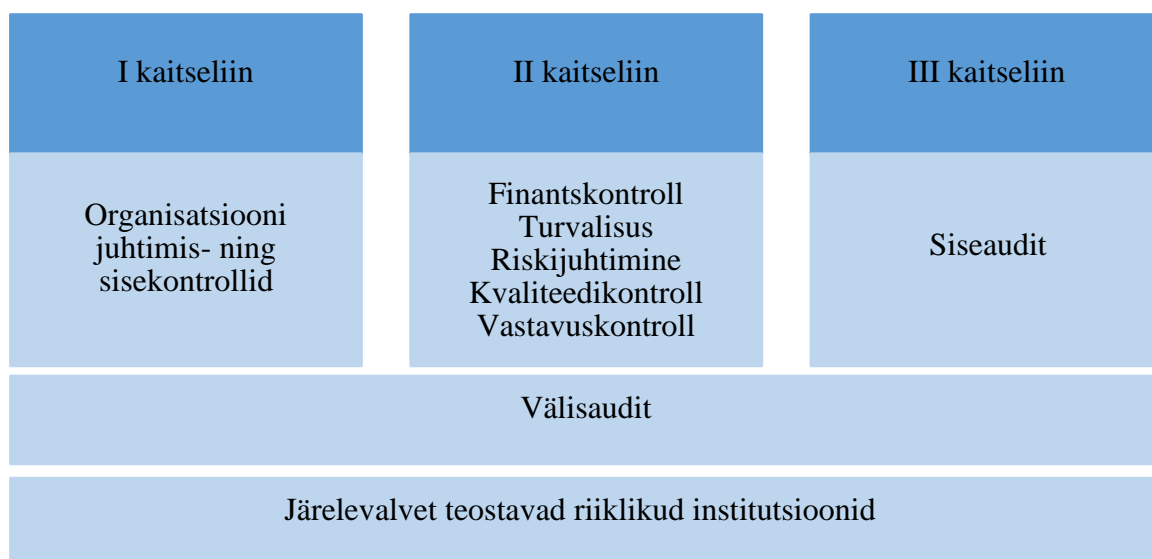
- riski tuvastamine;
- riski hindamine;
- tähtsatele riskidele reageerimine;
- ressursside haldamine;
- riskidele reageerimise planeerimine;
- riskijuhtimise toimivuse raporteerimine ja monitoorimine;
- riskijuhtimise tegevuskava ülevaatus.

Riskijuhtimise protsessis tuleb esialgu tuvastada, mis on potentsiaalsed riski allikad. Analüüsis organisatsiooni ja selle tegevust peab leidma need kohad, kus normaalsusest kõrvalekalle (s.o. nt vigade tegemine) on kõige tõenäolisem kas väliste või sisemiste tegurite tõttu. Seega iga selline potentsiaalne riski allikas peab olema tuvastatud, hinnatud, kuivõrd tõenäoline on riski realiseerumine ning seega ka selle riski realiseerumise mõju organisatsiooni tegevusele ja tulemustele. Kõige levinumaks viisiks, kuidas tuvastada riskide allikaid, peetakse kogu organisatsiooni tegevuse auditit (Slack et al 2017, 639).

Võib öelda, et suuremas osas kattuvad lõputöös kajastatud autorite väited rahvusvahelises standardis ISO 31000:2018 kirjapanduga. Riskid on paratamatus, millega iga organisatsioonil tuleb kunagi kokku puutuda. Selleks, et teha seda kokkupuudet organisatsiooni jaoks võimalikult vähem kahjulikuks, peab selles olema paika pandud süsteem juhustest ning reeglitest, mis määratlevad, milliseid riske võib see võtta ja milliseid mitte. Riskijuhtimisest peab saama iga organisatsiooni juhtimise ja igapäevase toimimise lahutamatu osa ning riskijuhtimine peab olema läbiv teema kõikides organisatsiooni sise-eeskirjades ja muudes dokumentides.

Riskijuhtimist seostatakse ka kolme kaitseliini põhimõttega ning seda mudelit on käsitletud pangandus- ning finantssektorit puudutavas kirjanduses. Nii näiteks ütleb ka Eesti kohalik Finantsinspeksioon, kelle ülesanne on pidada järelevalvet pangandus- ja finantssektori üle Eesti territooriumil, oma juhendis „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“ (2018, 12) , et kohustatud

(RahaPTS¹ paragrahvi 2 mõistes kohustatud isik) isiku organisatsioon peab olema üles ehitatud rahvusvaheliselt tunnustatud kolme kaitseliini põhimõttel (vt joonis 1).

Joonis 1. Kolme kaitseliini põhimõte (2013. aasta mudel).

Allikas: The Institute of Internal Auditors (2013, 2), autori kohandatud

Rahvusvahelise siseaudiitorite ühingu (2013, 3) kohaselt tagab eelnevalt mainitud kolmel kaitseliinil põhinev mudel efektiivse riskijuhtimise organisatsioonis. Kõik kolm kaitseliini peavad eksisteerima – selle kuju aga võib organisatsiooniti varieeruda (Rahvusvahelise... 2013, 7). Esimene kaitseliin omab ja juhib riski; reeglina tegemist on operatsioonijuhtimisega. Juhul kui igapäevastes toimingutes leitakse mingeid puudujääke, siis esimene kaitseliin peab tegema kõik, et neid puudujääke kõrvaldada. Esimene kaitseliin vastutab selle eest, et organisatsioon täidaks paika pandud sisemisi reegleid ja juhiseid. Seega sobib operatsioonijuhtimine kõige paremini just esimesse kaitseliini, sest operatsioonijuhid osalevad reeglite ja protseduuride kujundamisel ning jälgivad nende täitmist alluvate poolt (*Ibid.*). Seega ei piirdu autori arvates kolmel kaitseliinil tugineva organisatsiooni ülesehitus ainult pangandus- või finantssektoriga, vaid on mõeldud kõikidele organisatsioonidele, kes soovivad maandada riskide realiseerumise mõju. Lisaks sellele asjaolu, et Finantsinspeksioon peab kohustuslikuks just kolmel kaitseliinil põhinevat ülesehitust kõikides Eestis tegutsevates krediidi- ja finantseerimisasutustes, tõestab autori arvates, et see mudel on usaldusväärne ning aitab tagada riskide maandamist organisatsioonis.

¹ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus.

Riskijuhtimises ei saa tugineda ainult sellele, et organisatsioonis oleks ainult üks kaitseliin, mis tegeleb riskide haldamisega ja juhtimisega. On õigustatud, et peab olema ka teine kaitseliin, mis teostab järelevalvet esimese kaitseliini tegevuste üle ning tagab, et kõik riskid oleksid õigesti juhitud või maandatud. Teise kaitseliini funktsioonid võivad muuhulgas olla:

- riskijuhtimine, mille raames jälgitakse riskijuhtimise reeglite ning protseduuride kehtestamist ja järgimist;
- vastavuskontroll (*compliance*), mille raames jälgitakse neid riske, mis on seotud organisatsiooni mittevastavusega väljastpoolt kehtestatud reeglite ja protseduuridega (s.o nt kohalike seadustega);
- juhtimine, mille raames monitooritakse finantsriske ning finantsalast raporteerimist (*Ibid.*).

Kolmas kaitseliin või siseaudit annab aga juhtkonnale kindlustunde, et organisatsioonis toimub kõik vastavalt paika pandud protseduuridele ja juhistele. Selle saavutamiseks teostab siseaudit erapooletuid hindamisi. Siseaudit peab suutma analüüsida ja hinnata kõiki protseduure ja reegleid organisatsioonis, nende asja- ning ajakohasust ja nende täitmist nii esimese kui ka teise kaitseliini poolt (*Ibid.*).

Seega võib järeldada, et esimene kaitseliin omab ja juhib riski, teine kaitseliin teeb järelevalvet esimese kaitseliini üle ning jälgib neid riske, kolmas kaitseliin aga pakub erapooletut kindlust, et kogu süsteem töötab nii, nagu peab. Kõik kolm kaitseliini on loodud mõttega, et juhul kui esimesel kaitseliinil jääb risk märkamata, siis teine kaitseliin märkab ja kõrvaldab selle puuduse. Kolmas kaitseliin on aga erapooletu üksus, mis vaatab üle nii esimese kui ka teise kaitseliini töö.

Kolme kaitseliini mudel on Rahvusvahelise siseaudiitorite ühingu poolt üle vaadatud ja selles on tänaseks tehtud muudatused. Muudatuste tegemine on põhiliselt tingitud sellest, et aja jooksul on toimunud arengud organisatsioonides ning selles, kuidas nad töötavad ning toimivad. Ühing rõhutab endiselt (Rahvusvahelise... 2020, 1), et kolme kaitseliini mudeli rakendamine aitab tagada, et organisatsioonis oleks tugev riskijuhtimise süsteem. Uuendatud mudel on toodud lisas 7. Uue mudeli puhul on väärrib märkimist suurem juhtorgan ja selle kaasamine organisatsiooni juhtimisse. Rollid on selgelt sõnastatud, aga erinevalt eelnevast mudelist ei piirdu ainult riskijuhtimisega, vaid keskenduvad kogu organisatsiooni juhtimisele.

Töö autori arvates näitavad kolme kaitseliini tähtsust pangandus- ning finantssektoris viimasel ajal toimunud rahapesualased skandaalid. Järelevalve organite koostatud juurdluste aktid ja raportid

näitavad ilmekalt, mis tagajärgedeni võib viia riskide eiramine ning korrapäratu organisatsiooni ülesehitus, mis ei taga riskide monitoorimist ega juhtimist. Näiteks käsitles Finantsinspeksioon oma otsuses (2019, 10) Danske Bank A/S Eesti filiaali kohapealse kontrolliga seotud asjaolusid ning on rõhutanud, et üks põhjustest, mis on viinud filiaali tegevusloa kehtetuks tunnistamiseni, on seotud puuduliku vastavuskontrolli, siseauditi ülesehituse ja puudulike kontrollimeetmetega. Finantsinspeksioon leidis (2019, 11), et „tegemist ei olnud üksikute puudustega, vaid erakorraliselt suurte puudustega kõigis kolmes kaitseliinis.“ Samuti on Finantsinspeksioon oma teises ettekirjutuses (2020, 11) välja toonud, et kohustatud isik (Swedbank AS) ei rakendanud piisavas mahus „rahvusvaheliselt tunnustatud“ kolme kaitseliini põhimõtet. Swedbank AS-i puhul oli näha (2020, 11), et näiteks GSI üksus oli tegev nii esimeses kui ka teises kaitseliinis, ehk sisuliselt tegeles nii riskide võtmisega kui ka monitoorimise ning järelevalvega riskide võtmise üle, mistõttu tekkis ilmne huvide konflikt. Koosmõjus teiste tuvastatud asjaoludega viisid need puudused negatiivsete tagajärgedeni, s.o tegevusloa kehtetuks tunnistamiseni Danske Bank A/S Eesti filiaali puhul ning trahvini summas neli miljardit Rootsi krooni Swedbank AS puhul. Töö autor nendib, et nende juhtumite osas ei olnud otsustav vaid see, et organisatsioonides olid puudulikult rakendatud kolme kaitseliini põhimõtted, vaid puudulikult rakendatud ja toimiv kolme kaitseliini mudel koosmõjus teiste asjaoludega. Samas on võimalik järeldada, et olukord, kus organisatsioonil on puudulik ülesehitus ja puudub selge vastutus riskide võtmise ja juhtimise osas, võib see paratamatult viia lõpptulemuseni, kus organisatsioonis on puudulikud protsessid, puuduvad asjakohased sise-eeskirjad ja kontrollid, mis võiksid aidata õigeaegselt tuvastada riske ning neid vastavalt juhtida. Kui organisatsioonis on puudulik juhtimine ning ei ole korrapärast sisemist dokumentatsiooni ega reegleid, siis ei oska ka organisatsiooni töötajaid õigesti märgata ohukohti ega nende ilmnemisele reageerida.

1.2. Sisekontrollisüsteem

Tõhusaks organisatsiooni juhtimiseks peab organisatsioonis olema lisaks riskijuhtimisele ka sisekontrollisüsteem. Lakis ja Giriūnas (2012, 149) defineerivad sisekontrollisüsteemi organisatsiooni juhtimise osana, mille eesmärk on tagada organisatsiooni püstitatud eesmärkide saavutamine, tõhus majanduslik toimivus, raamatupidamise printsiipide järgimine ja tõhus riskide juhtimine, mis koosmõjus aitab kaasa tahtlike aga ka juhuslike vigade tegemise ja pettuste toimepanemise vältimisele. Sisekontrollisüsteem peab aitama katta kogu organisatsiooni tegevust, rakendades erinevaid kontrollimehhanisme ja rutiine. Tähtis on ka see, et sisekontrolli süsteem ei

pea katma ainult organisatsiooni tegevusi, vaid peab arvestama ka organisatsiooni eesmärkide ja ülesannetega, et oleks võimalik muuta organisatsiooni tegevust rohkem tõhusamaks ning tõrkevabamaks. Kõige tähtsam sisekontrolli funktsioon on siiski tõhus riskide juhtimine, mis seisneb riskide tuvastamises ning tekkida võivate vigade elimineerimises sh. ka pettuste tuvastamine ja ennetamine organisatsioonis.

Sama definitsiooni pakkus ka Hightower (2009, 27-28), kelle kohaselt on sisekontroll tegevuste kogum, mis on loodud selleks, et monitoorida võimalikke juhtumeid, mis võivad lõppeda kas vea või näiteks pettusega. Sisekontroll hõlmab endas valitsemist, riskijuhtimist, dokumenteerimist (s.o protseduurid, reeglid jne) ja hindamist. Sisekontroll võib pakkuda teatud määral kindlustunnet ning järelevalvet järgmiste protsesside osas:

- delegeerimisega seotud protsesside parameetrite kehtestamine;
- eelnevalt mainitud parameetrite testimine ning vastavushindamine;
- operatsioonide tõhususe hindamine;
- finantsaruannete usaldusväärsuse hindamine;
- raporteerimine seadustele ning muudele regulatsioonidele vastavuse kohta.

Sisekontrollisüsteemi aetakse tihtipeale segamini siseauditiga. Neil on küll sarnasusi, nagu näiteks see, et nende eesmärk on lisada organisatsioonile väärtust ja üleüldiselt teha parendusi organisatsiooni igapäevasesse toimimisse. Lisaks sellele kasutavad mõlemad auditeerimises kasutusel olevaid tehnikaid ja meetodeid organisatsiooni hindamiseks. Sisekontrollisüsteem erineb siseauditist selle poolest, et sisekontrollisüsteem ei tegele ainult hindamisega, kas organisatsioon on vastavuses seaduste, protseduuride ja muude regulatiivsete aspektidega (*Ibid.*).

Autori eelnevalt mainitud Danske Bank A/S Eesti filiaali ning Swedbank AS juhtumid on samuti hõlmanud etteheiteid sisekontrollisüsteemide osas. Näiteks Danske Bank A/S Eesti filiaali puhul (2019, 13) oli Finantsinspeksioon seisukohal, et „kontrollimeetmed oleksid pidanud tuvastama ja peatama mistahes mitteresidentide portfelliga seotud kahtlased tegevused enne korrespondentpankadelt ja regulaatoritelt teavituste saamist, kes nimetatud probleemid välja töid.“ Seega adekvaatse ja äri olemusele vastava sisekontrollisüsteemi olemasolu puhul võinuks Danske Bank A/S Eesti filiaal õigesti reageerida ilmnevatele riskidele organisatsioonis. Sisekontrollisüsteemi puudused on osutunud üheks asjaoludest ka GFC Good Finance Company AS makseasutuse tegevusloa kehtetuks tunnistamisel Finantsinspeksiooni (2019, 10-11) poolt. Näiteks on Finantsinspeksioon (2019, 9) oma otsuses kirjutanud, et organisatsiooni

sisekorraeeskirjad ei peegeldanud tegelikku töökorraldust. Samuti on Finantsinspeksioon (2019, 11) kehtetuks tunnistanud Aktsiaseltsi Talveaed makseasutuse tegevusloa ning üheks põhjuseks on olnud puudulik sisekontrollisüsteem. Kahe viimase juhtumi põhjal on võimalik täheldada, et puudulikud sisekontrollisüsteemid ei võimaldanud organisatsioonidel õigesti tuvastada ega juhtida nende tegevusega seotud riske.

2. SISEAUDIT JA SELLE TÕHUSUSE HINDAMISE MEETODID

2.1. Siseauditi olemus

Rahvusvahelise siseaudiitorite ühingu (IIA) kohaselt on „siseauditeerimine sõltumatu ja nõu andev tegevus, mis on kavandatud väärtuse lisamiseks ja organisatsiooni tegevuse täiustamiseks. See aitab kaasa organisatsiooni eesmärkide saavutamisele, kasutades süsteemset ja korrakohast lähenemist hindamaks ja täiustamaks riskide juhtimise, kontrolli- ja valitsemisprotsesside mõjusust“. Sama termini kirjeldus esineb kõikides erialastes kirjandusallikates, kuju on enamasti muutmata. Teised autorid ainult seletavad selle definitsiooni lahti ja lisavad omapoolsed selgitused. Näiteks Pickett (2011, 42) on kirjutanud, et siseauditi tegevus peab seisnema selles, et siseaudit teostab hindamise, mille tulemusel antakse soovitusi või juhiseid selleks, et parandada valitsemist, et seatud ärieesmärgid saaksid saavutatud. Muud autorid kirjutavad oma teostes sama ja rõhutavad siseauditi definitsiooni kahte sõna – „sõltumatu“ ning „objektiivne“. Seda rõhutatakse ka COSO puhul (1994, 15), kuna siseauditi töö puhul peavad selle tulemustest huvitatud osapooled omama teatud kindlust, et siseaudit omab ligipääsu kõikidele vajalikele andmetele ja kogu teabele ning tema tegevusi ei takistata. Pitt-i (2014, 96) kohaselt võib siseaudit olla seotud nii ühe eraldiseisva funktsiooni, kui ka samaaegselt seotud paljude erinevate funktsioonide auditeerimisega. Eristatakse programmpõhist toimimist (*program-based engagement*) või funktsioonipõhist (*functional engagement*) toimimist. Ehk erinevus seisneb selles kas auditeeritakse mingit protsessi nagu näiteks värbamisprotsessi, või auditeeritakse tervet programmi, mis omakorda koosneb paljudest erinevatest alamteemadest. Ainult mõningad uuritud autorid kajastavad oma siseauditi definitsiooni tõlgendust ning ühtlasi lisavad detaile. Näiteks Pitt (2014, 42-43) on kirjutanud, et siseaudit töötab reeglina kahes valdkonnas - esiteks annab siseaudit erapooletu hinnangu organisatsiooni juhtimisele ja toimivusele ning sellega seonduvatele protsessidele, teisalt võib siseaudit olla ka muutuste algatajaks organisatsioonis, sest nende arvamusele ja hinnangutele tuginedes võib organisatsioon algatada erinevaid muudatusi tõhustamaks organisatsiooni protsesse jmt. Samuti on Savčuk (2007, 276) olnud seisukohal, et siseaudit mängib olulist rolli organisatsiooni juhtimises, kuna siseaudit, teostades organisatsiooni tähtsate protsesside ülevaatusi, saab anda väärtuslikku informatsiooni, mis võib aidata tõsta nii

juhtimise kui ka kogu organisatsiooni tõhusust. 2007. aastal ettevõtete seas läbi viidud uuringu tulemuste kohaselt (Arena, Azzone 2007) eeldatakse kõige rohkem siseauditi funktsioonist organisatsioonis, et tõuseb organisatsiooni protsesside tõhusus ja tulemuslikkus (vastanute osakaal 70,59%) ning et organisatsiooniga seotud riskid saavad olema tuvastatud ja vastavalt hinnatud (vastanute osakaal 60,59%).

Loomulikult on oluline ka see, millised on siseaudiitorite, s.o siseauditi protsessi läbiviijate, oskused ja teadmised. COSO (1994, 26-27) kohaselt on siseaudiitori sertifikaat (*Certified Internal Auditor, CIA*) laialdaselt aktsepteeritud märk, et isikul on teadmised ja oskused siseauditi valdkonnas. Sertifikaadi saamiseks läbiviidavas eksamis pööratakse tähelepanu erinevatele teemadele, mille hulgas on juhtimine (sh ka riskijuhtimine), sisekontroll, infotehnoloogia alased teadmised ja oskused, jne. Lisaks sellele on olemas ka konkreetse suunisega sertifikaate nagu näiteks CCSA (*Certification in Control Self-Assessment*), mille saamise raames keskendutakse kandidaadi sisehindamise teadmistele. CFSA (*Certified Financial Services Auditor*) sertifikaati väljastatakse nendele siseaudiitoritele, kes töötavad panganduse, kindlustuse või finantsteenuste osutamise valdkonnas tegutsevates ettevõtetes (*Ibid.*).

COSO (1994, 25) kohaselt on usaldusväärsus siseauditi üks tunnuseid. Siseauditi tööst sõltuvad osapooled peavad omama kindlust, et siseauditi töötajad omavad kõrget kvalifikatsiooni ning vastavad kõikidele standarditele. Selle tagamiseks peab siseauditis olema vastav kvaliteedijuhtimine, mis peaks hõlmama endas nii sisemist kui välist siseauditi töö hindamist. Väliste hindamise puhul peetakse normiks teostada seda iga viie aasta tagant ja see peab olema teostatud erapooletu ning iseseisva isiku (või organisatsiooni) poolt. Väliste hindamise puhul on võimalik minna kaht teed pidi – kas hinnata siseauditi tööd eraldi, või hinnata siseauditi sisemise hindamise meetodikat, kinnitades selle asjakohasust. Mõlema hindamise tulemused peavad olema raporteeritud kõrgemale juhtkonnale ning nõukogule.

Standardi kohaselt (IIA, 2016 – Valitsemine) „peab siseaudit hindama organisatsiooni valitsemisprotsesse, mis on seotud alljärgnevaga, ja andma asjakohaseid soovitusi nende parendamiseks:

- strateegiliste ja tegevusalaste otsuste vastuvõtmine;
- järelevalve riskijuhtimise ja kontrollide üle;
- organisatsioonis asjakohaste väärtuste ja eetika edendamine;
- organisatsioonis mõjusa tulemusjuhtimise ja vastutuse tagamine;

- riskide ja kontrolliga seotud informatsiooni edastamine organisatsiooni asjakohastele üksustele;
- tegevuse koordineerimine ja teabevahetus kõrgema juhtorgani, sise- ja välisaudiitorite, teiste kindlusandjate ning juhtkonna vahel.“

Vastavalt Riskijuhtimise Instituudile (*Institute of Risk Management*; 2002, 13) võib siseauditi funktsioon organisatsioonis olla erinev ning sõltub organisatsiooni parameetritest, kuid nende funktsioonide hulgas on näiteks:

- keskendumine märkimisväärsetele riskidele ja riskijuhtimisele organisatsioonis (s.t nende valdkondade auditeerimine);
- riskijuhtimise protsessi aktiivne toetamine;
- riskide tuvastamise ja hindamise hõlbustamine;
- organisatsiooni osapoolte koolitamine riskijuhtimise ja sisekontrolli teemadel;
- riskijuhtimise raportite juhtkonnale koostamises osalemine.

Vaatamata sellele, et oli antud välja riskijuhtimise standard (ISO 31000) ning vajadust eelnevalt mainitud standardi järele enam ei ole, otsustas Riskijuhtimise Instituut säilitada standardi teksti. Uues riskijuhtimise standardis ISO 31000 siseauditit enam käsitletud ei ole. Riskijuhtimise Instituudi juhised on aga autori arvates väga põhjalikud ja ülevaatlilikud ning aitavad paremini aru saada riskijuhtimise ja siseauditi seosest.

Pitt-i (2014, 95-96) kohaselt võivad siseauditi vastutus ja funktsioonid igas organisatsioonis erineda, kuna need sõltuvad organisatsiooni kultuurist, tegutsemisajast, arengutasemest, suuruselt jms. Üldistatult võivad kõik funktsioonid olla jagatud kahte gruppi: kindlust andvad ning nõuandvad funktsioonid.

Siseauditi funktsioonide hulgas võivad olla järgmised tegevused:

- finantsaruannete audit;
- infotehnoloogia-alane audit;
- vastavuskontrolli audit;
- sisemiste kontrollimehhanismide ülevaatus;
- keskkonna-alane audit;
- pettuste uurimine;
- auditijärgsed kontrollid ja järelevalve;
- juhtkonna alustatud ülevaatused ning auditid;

- nõuandvad tegevused, nagu näiteks riskijuhtimisega seotud isikute väljaõppe korraldamine, äriprotsesside ülevaatused, poliitikate ning protseduuride ülevaatused jne.

Seega nendib töö autor, et sõltuvalt organisatsiooni eripäradest (näiteks struktuur, tegevusvaldkond jne), võivad siseauditi funktsioonid väikesel määral erineda, nagu ka tööviisid. Üldiselt aga peab siseauditi töö vastama auditi tööd reguleerivale standardile.

Pitt (2014, 44-45) on autori arvates väga hästi kokku võtnud riskijuhtimise, sisekontrollisüsteemi ja siseauditi omavahelise seose. Riskijuhtimise süsteem on loodud selleks, et aru saada, mis riskid on organisatsiooni jaoks asjakohased, tagamaks arusaama ja veendumuse, et riskidele on mõeldud ja nende kohta on tehtud analüüs. Riskijuhtimise ning sisekontrollisüsteemi eest vastutab juhtkond. See tähendab, et juhtkond vastutab selle eest, et organisatsioonis oleksid kehtestatud vastavad kontrollimeetmed. Siseauditi eesmärk selle juures on jälgida sisekontrollisüsteemi toimivust ning raporteerida, kuivõrd see süsteem on asjakohane ning tõhus. Siseauditi tegevused katavad riskijuhtimise ja sisekontrolli protsesse (*Ibid.*).

Riskijuhtimise ja siseauditi koostöö tähtsust on rõhutanud ka Hopkin (2015, 354), kelle kohaselt peab organisatsioonis olema hea koostöö riskijuhtimise ning siseauditi vahel. See koostöö on organisatsiooni jaoks väga oluline, sest edukas riskijuhtimine sõltub neljast väljundist:

- kohustuslikkus, mis tuleneb seadustest ja muudest regulatsioonidest;
- kindlus juhtkonnale ja teistele huvigruppidele;
- otsustamine olemasoleva informatsiooni põhjal;
- tõhusad organisatsiooni protsessid;

Ghosh-i (2012, 448-449) kohaselt on riskipõhise lähenemisega siseauditi põhiline funktsioon analüüsida organisatsioonis riskijuhtimisele suunatud ja kasutusel olevaid süsteeme ning sisemisi protseduure ja hinnata nende tõhusust seoses kõikide riskidega, millega organisatsioon kokku puutub. Samuti peab siseaudit toetama sisekontrollisüsteemi, hinnates organisatsioonis olevaid protseduure ja protsesse ja tuvastades asjaolusid, mis võivad ohustada sisekontrolli terviklikkust. Siseauditi tegevus koosneb põhiliselt kolmest osast. Esiteks peab siseaudit analüüsima riskide hindamise protsesse (sh meetodid, tehnikad jne) ning kõiki sellega seotud sisemisi protseduure ja juhendeid. Teisalt tuleb siseauditil analüüsida, milliste riskidega erinevad organisatsiooni osakonnad on kokku puutunud. See on sisu poolest prioritseerimine ja aitab siseauditil tuvastada, millistele asjaoludele tuleb pöörata enim tähelepanu. Kolmas osa koosneb aga siseauditi

läbiviimisest. Riskipõhine siseaudit aitab organisatsioonidel vähendada erinevate riskide tõttu tekkida võivat kahjumit. See aga eeldab seda, et organisatsioonis on olemas eraldiseisev riskipõhise auditi poliitika ja protseduurid, mis rõhutavad siseauditi autonoomiat ning annavad siseauditile eriõigusi siseauditite läbiviimiseks. Lisaks eelnevale peab olema kirjeldatud ka siseauditi metodoloogia, milles siseaudit enda töös juhindub.

Riskipõhise siseauditi poliitika peab üldjoontes sisaldama järgmist:

- Kõiki organisatsiooni osi hõlmav riskide hindamise metodoloogia.
- Juhtimise auditi metodoloogia.
- Siseauditi tegevuste prioritseerimise juhised.
- Loetelu valdkondadest, protsessidest või toodetest, mis vajavad pidevat auditeerimist, sõltumata nende hindamise tulemusest.
- Informatsioon siseauditi tsüklist ja siseauditi läbiviimise tihedusest.
- Juhised maksimaalsest ajalisest vahest kahe siseauditi vahel kui tegemist on valdkonna, protsessi või tootega, millel on madal risk, mis omakorda ei põhjusta siseauditi läbiviimist.
- Tehingute/toimingute läbiviimise ulatuse kirjeldus.
- Juhised, kuidas käituda juhtudel, mil tegemist on ulatusliku kõrvalkaldega sisemiste protseduuride ja reeglitega ning juhtudel, mil siseaudit tuvastab pettusi.
- Ajaliste piirangute kirjeldus, mis kehtib siseauditi märkuste/leitud puuduste kõrvaldamiseks ning võimalike tagajärgede loetelu, kui märkused/leitud puudused ei ole tähtajaks kõrvaldatud (*ibid.*, 449-450).

2.2. Siseauditi tõhususe hindamise meetodid

Rahvusvaheline siseauditi standard näeb ette, et siseauditi eest vastutava isiku üks kohustusi on tagada siseauditi töö kvaliteet. See temaatika haakub kvaliteedikontrolliga, mis on defineeritud Anderson-i poolt (2017) protsessina, mille eesmärk on saada veendumust, et siseauditeerimise protsess vastab standarditele ja organisatsiooni sisemistele reeglitele. Lisaks sellele on standardis märgitud, et see kord peab hõlmama nii organisatsiooni sisest-, kui ka välist hindamist. Sama mainis ka Pitt (2014, 47), väites, et auditi eest vastutav isik peab välja töötama siseauditi kvaliteedi hindamise vahendid, mis omakorda tähendab seda, et kvaliteedi hindamine peab olema organisatsiooni igapäevase tegevuse lahutamatu osa ning et organisatsioonis peaksid olema protsessid, mille abil saab perioodiliselt mõõta tulemuslikkust. Siseauditi standardi kohaselt (2016,

15) „on kohustuslik rakendada sisemine tõhususe hindamise raamistik, millest lähtuvalt peaks siseaudit hindama, kas tema tegevus annab organisatsioonile lisandväärtust ning kas siseauditi märkusi võetakse tõsiselt ja täidetakse“. Lisaks sellele on tähtis ka hinnata, mis on siseauditi mõju organisatsiooni tegevusele.

IIA (2010, 2-6) järgi on tõhusus ja tulemuslikkus indikaatorid, mis näitavad seatud eesmärkide saavutamise edukust. Sama definitsiooni võib kasutada ka siseauditi puhul. Siseauditi peavad olema mõõdikud ja kriteeriumid, mis aitavad tuvastada kuivõrd edukas oli siseaudit oma eesmärkide saavutamisel. Siseauditi tulemuslikkust ja tõhusust tuleks siseauditi protsessi raames korrapäraselt jälgida ja hinnata. Siseauditi tulemuslikkuse hindamiseks võidakse kasutada nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid meetodeid. Kvantitatiivsed mõõdikud põhinevad reeglina olemasoleval või kergesti kättesaadaval informatsioonil, nagu näiteks lõpetatud ja kavandatud auditite protsent. Lisaks sellele, et kvantitatiivsete mõõdikute kättesaamine on kergem, kui kvalitatiivsete puhul, saab neid võrrelda ka teiste organisatsioonide omadega. Kvalitatiivsed mõõdikud aga põhinevad sageli teatud laadi unikaalsel informatsioonil, mis ei ole nii kergesti kättesaadav. Seda informatsiooni võib saada näiteks intervjuude abil (*Ibid.*). Dittenhofer (2001) kohaselt on tõhusus eesmärkide ning ülesannete täitmise mõõtmine. Kuna siseaudit mõjutab üleüldiselt organisatsiooni tervikuna toimimist, siis siseauditi tõhususe hindamise teema on väga oluline ning samal arvamusel olid ka Baršic ja Tušek (2016, 1).

Lenz ning Hahn (2015) on oma uuringute käigus jõudnud järelduseni, et 2015. aasta seisuga ei olnud võimalik kirjanduse kaudu leida viiteid, ega uuringuid seoses faktoritega, mis osutavad mõju siseauditi tõhususele või kuidas siseauditi tõhusust võiks tekitada. Sama probleemiga puutus nüüd ka autor kokku, kuna erialast kirjandust, mis käsitleks siseauditi tõhususe mõõtmist, on suhteliselt vähe.

Raum ja Morgan (2009, 249-251) on kirjutanud, et tõhusus on saadud väljundi ning protsessis kasutatud ressursside suhe. Tõhususe hindamise täpsus sõltub kindlatest asjaoludest – nimelt peavad olema valitud sobivaimad väljundid ning nendele väljunditele peab olema valitud ka sobivaim sisend. Seega kehtivad tõhususe hindamisel järgmised nõuded:

- väljund peab olema loetav, materiaalne – põhiline nõue, et seda oleks võimalik selgelt määratleda, tuvastada ja lugeda;
- hindamiseks tuleb valida õiged indikaatorid ehk tuleb tuvastada mis on tehtud tööga seotud indikaatorid ja kasutada ainult neid;

- väljundite hindamisel tuleb jälgida seda, et need väljundid oleksid sama sisuga ehk tuleb vältida, et omavahel sarnased väljundid ei moonutaks lõpliku väljundi tõlgendamist;
- väljundite arvutamise käigus kasutatud sisendid peavad jääma samadeks, sest ainult sellisel juhul on võimalik teha prognoose ja tuvastada trende. Kui mingi sisend muutub, siis tuleb arvutada kõik uuesti läbi, arvestades sisendi muutumist (*Ibid.*).

Auditeerimisel, mis on suunatud tõhususe hindamisele, on võimalik kasutada kolme meetodit:

- kasutada juhtkonna poolt antud mõõdikud ja juhised ning teha hindamise nende järgi;
- kasutada enda mõõdikuid ja tugineda oma koostatud metodoloogiale või;
- kasutada mõlemaid eeltooduid samaaegselt (*ibid*, 252).

Pitt (2014, 34-35) on kirjutanud, et tõhususe mõõdikud on saavutamise indikaatorid, mis võimaldavad juhtidel mõõta tegevuste tulemeid. Tõhususe hindamiseks võib kasutada näiteks järgmisi mõõdikuid:

- vastava kvalifikatsiooni ja sertifikaatidega töötajate protsent;
- keskmine kulu ühe auditi kohta;
- keskmine kulu ühe siseaudiitori kohta;
- keskmine audititsükli aeg;
- auditi plaani täitmise protsent;
- professionaalsele arengule kulutatud tunnid;
- korduvate leidude või puuduste arv;
- kõrvaldatud leidude või puuduste arv;
- lõpetatud auditite arv;
- kindlustandvate tööde arv;
- nõuandvate tööde arv;
- auditiga hõlmatud organisatsiooni osakaal (*Ibid.*).

Pronovost (2000, 54-55) märkis, et siseauditi tõhusus sõltub nii audiitorist kui ka auditeeritavast. Universaalset meetodit siseauditi tõhususe hindamiseks pole, kuna organisatsioonid on erinevad ja igas organisatsioonis on kasutusel erinevad meetodid. Pronovost pakub siseauditi tõhususe hindamiseks vaadelda, kui palju ressursse kuulub auditi läbiviimisele (aeg, tööjõukulu jne) ning seda kuivõrd mitu auditit oli audiitorite poolt lõpetatud. Autor on leidnud, et suuremas osas katub Pronovost pakutu Pitt-i (2014, 34-35) seisukohaga.

Savčuk (2007, 281) mainib samuti kõiki eelnevalt kajastatud näidikuid, mida võib kasutada siseauditi tõhususe hindamisel. Nende hulgas on samuti täidetud plaanide arv, konkreetsetes plaanis sisalduvate tööde täitmise maht, tehtud ülesannete maht. Savčuk on aga lisaks nimetanud kahte täiendavat siseauditi tõhususe mõõtmise meetodit:

- auditeeritud üksuste tagasiside;
- rahaline mõju seoses tuvastatud ja välditud riskidega või seoses parendatud sisekontrollisüsteemiga (*Ibid.*).

Siseauditi tõhususe hindamise meetodite kasutamist on ka varasemalt uuritud üldises, laiemas skoobis. IIA (2009, 11) kirjutas oma raportis, et 2008. aasta novembris viidi läbi uuring, milles osales 145 siseauditi valdkonna eest vastutavat juhti (*Chief Audit Executive, CAE*) ning uuringu kohaselt kõige levinumad näitajad siseauditi tõhususe mõõtmiseks olid:

- lõpetatud auditite arv võrreldes plaanituga;
- eelarve sees püsimine;
- rahulolu tase tuginedes küsimustikutele, mis on saadetud auditeeritavatele;
- auditile kuluv aeg (planeeritud aeg võrreldes tegeliku ajaga);
- raporteerimisele kuluv aeg (planeeritud aeg võrreldes tegeliku ajaga).

Deloitte (2018, 19) viis kümme aastat peale seda läbi uuringu, kus osales 1 100 siseauditi valdkonna eest vastutavat juhti ning selle uuringu kohaselt levinumad näitajad siseauditi tõhususe mõõtmiseks olid:

- lõpetatud auditite arv võrreldes plaanituga;
- rahulolu tase, tuginedes küsimustikutele, mis on saadetud auditeeritavatele või juhtkonnale;
- juhtkonna poolt antud ülesannete täitmise määr;
- raporteerimisele kuuluv aeg (planeeritud aeg võrreldes tegeliku ajaga).

Soh ja Martinov-Bennie (2011, 616) on kogunud andmeid poolstruktureeritud intervjuude kaudu, mis olid korraldatud siseauditi funktsioonide juhtidega. Uuringu tulemuste kohaselt olid kõige populaarsemad siseauditi tõhususe hindamise meetodid seotud siseauditi plaani täitmisega ning samuti sellega kuivõrd palju ettepanekuid või märkusi võtavad auditeeritavad omaks. Chen ja Lin (2011) viisid IIA alluvuses läbi suure uuringu, mis hõlmas 13 500 vastanut 107-st riigist. Üks aspekt, mis oli selle uuringu raames käsitletud, on siseauditi tulemuslikkuse analüüs. Uuriti

konkreetselt ka seda, milliseid meetodeid või mõõdikuid kasutatakse siseauditi tulemuslikkuse mõõtmiseks. Uuringu tulemused kattuvad Soh ja Martinov-Bennie uuringu tulemustega.

Analüüsides selles töös loetletud infoallikad, jõudis töö autor järelduseni, et ilma tõhusust hindamata pole võimalik teada, kas organisatsiooni funktsioon toimib normaalselt ja optimaalselt (s.t tõhusalt kasutades samal ajal optimaalset ressursside mahtu). Siseauditi tõhusust saab mõõta erinevate parameetrite järgi, mis omakorda keskenduvad tõhususe erinevatele dimensioonidele (kas tõhusus ressursside kasutamise seisukohalt või tõhusus siseauditi tulemuslikkuse seisukohalt).

3. SISEAUDITI TÕHUSUSE HINDAMINE ORGANISATSIOONIDES

3.1. Uurimismetoodika

Lõputöö autor kasutas töö kirjutamisel kvantitatiivset uurimismeetodit, s.t viis läbi küsitluse ning analüüsis saadud andmeid. Andmeid selle lõputöö jaoks otsustas autor koguda Eesti Siseaudiitorite Ühingu liikmete abil. Ühing on nii Rahvusvahelise Siseaudiitorite Instituudi, kui ka Euroopa Siseaudiitorite Ühingu Liidu liige (Eesti Siseaudiitorite Ühing 2021). 10.09.2021 seisuga, toetudes Eesti Siseaudiitorite Ühingu veebilehel avaldatud informatsioonile, on ühingu 260 liiget, kellest 206 esindavad erasektori ja 54 riigisektori organisatsioone. Andmete kogumine toimus internetiküsitluse abil keskkonnas *Google Forms*, mis on autori arvates parim viis andmete kogumiseks seda tüüpi küsitluste puhul, kuna selles on vastuste kogumine lihtsustatud. Küsimustiku lingi edastas autor Eesti Siseaudiitorite Ühingu tegevjuhile e-posti teel, mis oli omakorda edasi saadetud kõigile ühingu liikmetele.

17.10.2021 seisuga oli Eesti Siseaudiitorite Ühingu kodulehel avaldatud nimekiri ühingu liikmetest, kus oli kokku uuringu läbiviimise ajal 260 inimest, kes olid kas siseaudiitorid või siseauditi valdkonnast huvitatud isikud. Eesti Siseaudiitorite Ühingu puhul on tegemist mittetulundusühinguga, mis koondab enda alla siseaudiitori kutsetegevusest huvitatud isikuid (Eesti Siseaudiitorite Ühing...2017). Vastavalt lõputöö kirjutamise ajal kehtinud Eesti Siseaudiitorite Ühingu põhikirjale „Ühingu peamisteks ülesanneteks oma eesmärkide saavutamisel on:

- kujundada siseaudiitori kutse-eetikat;
- hoida siseaudiitori kutseala head mainet;
- luua liikmetele võimalusi omavaheliseks suhtluseks, kogemuste vahetuseks ja koostöö edendamiseks;
- kursuste ja seminaride korraldamine (kestvusega kuni 6 kuud);
- rahvusvaheliste konverentside korraldamine;

- tõlketööde teostamine;
- kirjastustegevus;
- artiklite ja publikatsioonide avaldamine;
- luua suhteid ja teha koostööd rahvusvaheliste ning Eesti Vabariigi organisatsioonidega;
- ühingu liikmete koolitamine ning neile kutsealaste töövõimaluste vahendamine;
- IIA põhimõtetest teavitamine ja nende elluviimine.“ (Eesti Siseaudiitorite Ühing...2017).

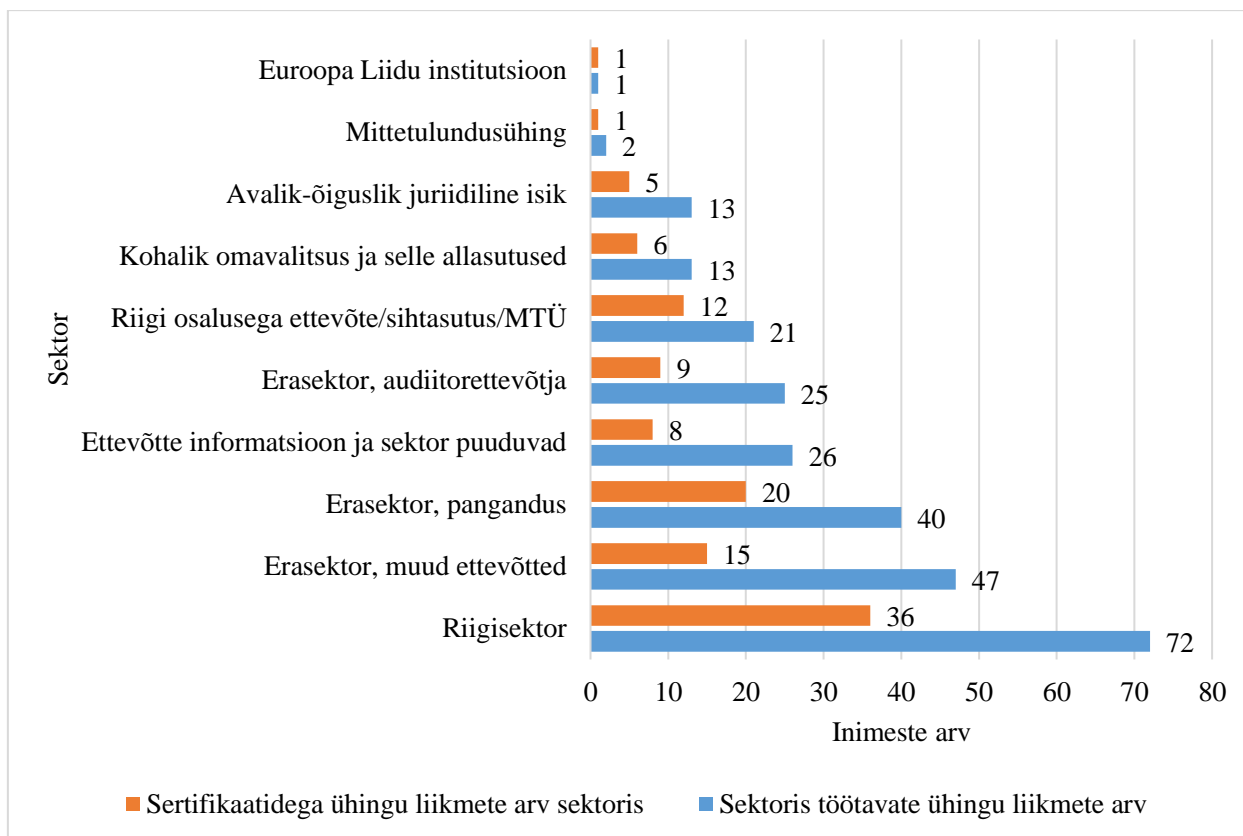
Kodulehel ühingu liikmete kohta avaldatud andmekoosseisus oli ühingu liikme nimi, ettevõtte nimi, kus ühingu liige töötas või keda esindas. Lisaks sellele olid avaldatud ka sertifikaatide lühendid, mida ühingu liige omas ning nende hulgas olid järgnevad sertifikaadid:

- AS ehk *Certified Internal Auditor*
- ASSA ehk *Public Sector Internal Auditor*
- CGAP ehk *Certified Government Auditing Professional*
- CIA ehk *Certified Internal Auditor*
- CRMA ehk *Certification in Risk Management Assurance*
- QA ehk *Certificate of Accreditation in Internal Quality Assessment*

Avalike andmete kohaselt omas 10.09.2021 seisuga vähemalt ühte sertifikaati 113 ühingu liiget ehk 43,46% kõikidest ühingu liikmetest (vt lisa 8). Selguse mõttes peab autor täpsustama, et ühel ühingu liikmel võis olla ka mitu sertifikaati korraga, mis oli ka andmete analüüsi käigus täheldatud.

Küsimustik koosnes 27 küsimusest (vt lisa 1). Küsimustikku oli võimalik jaotada küsimuste järgi kahte ossa. Esimene osa (küsimused nr 1-9) oli suunatud vastanute tausta ja kogemuse väljaselgitamiseks, ehk autor uuris vastanute tööstaaži siseauditi valdkonnas, organisatsiooni tüüpi, kus vastanud töötavad jne. Teine osa (küsimused nr 10-27) oli seotud siseauditi tõhususe hindamise valdkonnaga, kus autor uuris näiteks kas vastanu organisatsioonis mõõdetakse siseauditi tõhusust ja mis meetodeid selleks kasutatakse.

Töö autor võttis esmaseks analüüsiks Eesti Siseaudiitorite Ühingu kodulehel olevad andmed kõikide ühinguliikmete kohta, saamaks aru mis olid need ettevõtted, kus ühingu liikmed töötasid, või keda nad esindasid. Analüüsi käigus selgus, et kõige rohkem ühingu liikmeid, s.o 72 inimest 260-st, töötas riigisektoris ning ühtlasi 36 inimest neist omas vähemalt ühte sertifikaati. Teisel kohal oli üldistatult erasektor, kus töötas 46 inimest ja 16 inimest nendest omas vähemalt ühte sertifikaati. Kolmandal kohal oli pangandussektor, kus töötas 40 inimest, kellest 20-l inimesel oli olemas vähemalt üks sertifikaat (vt joonis 2 ja lisa 8).

Joonis 2. Eesti Siseaudiitorite Ühingu liikmete jaotus organisatsiooni tegevusvaldkonna järgi ning valdkonnas töötavate ühingu liikmete arv, kellel oli vähemalt 1 kutsesertifikaat.

Allikas: Autori koostatud lisa 8 alusel

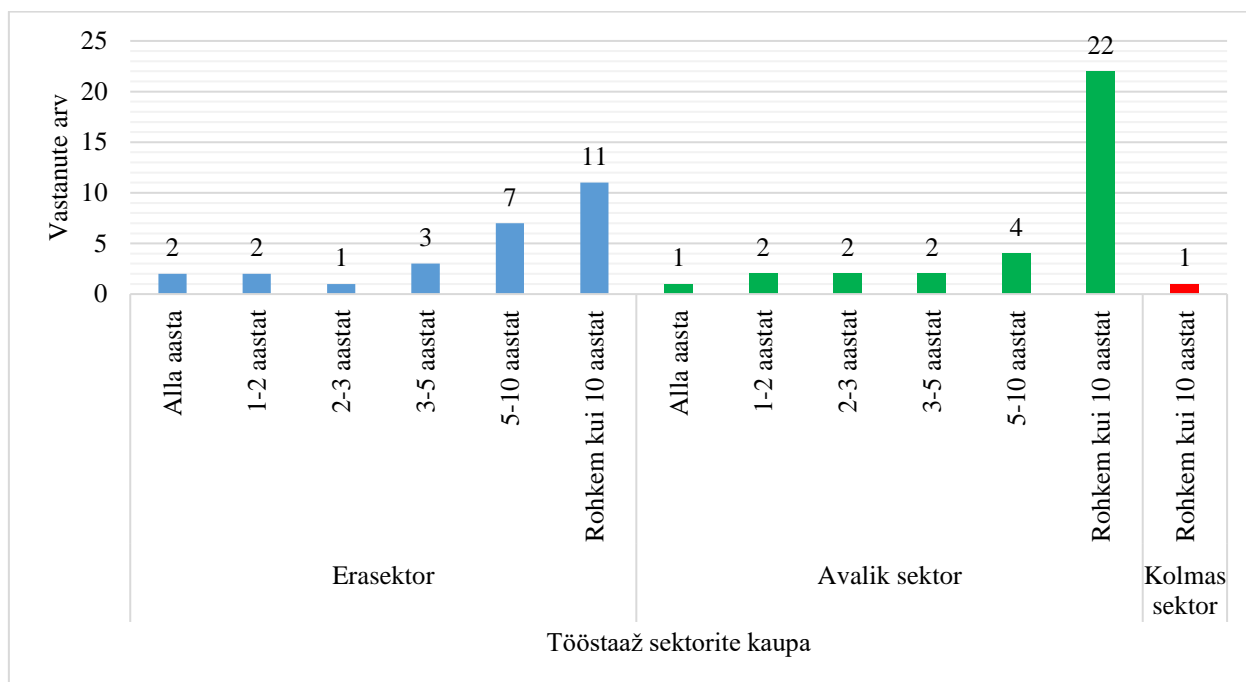
Kokkuvõtvalt jõudis töö autor seisukohale, et Eesti Siseaudiitorite Ühingu abil andmete kogumine ning saadud andmetele toetumine selles lõputöös on põhjendatud, kuna tegemist on ühinguga, mis koosneb siseauditi valdkonna professionaalidest. Seda toetab ka asjaolu, et ligikaudu 43% ühingu liikmetest omas lõputöö kirjutamise hetkel kasvõi ühte rahvusvahelist auditi-alast kutsesertifikaati.

3.2. Vastanute profiil

Kokku vastas autori saadetud küsimustikule 60 inimest, mis moodustab 23,08% eeldatavast valimist, s.o 260 inimesest.

Andmetest selgub, et 56,67% vastanutest ehk 34 inimest märkisid, et nad on töötanud siseauditi valdkonnas rohkem kui 10 aastat. Samuti 11 (18,33%) inimest olid vastanud, et nende siseauditi-alane kogemus on 5-10 aastat. Vastuste järgi töötab avalikus sektoris 33 (55%) inimestest ning erasektoris 26 (43,33%) inimestest ning kolmandas sektoris 1 (1,67%) inimene. Lisaks sellele saab

vastustest järeldada, et avalikus sektoris töötavate vastanute töökogemus siseauditi valdkonnas oli pikem (vt joonis 3 või lisa 9).

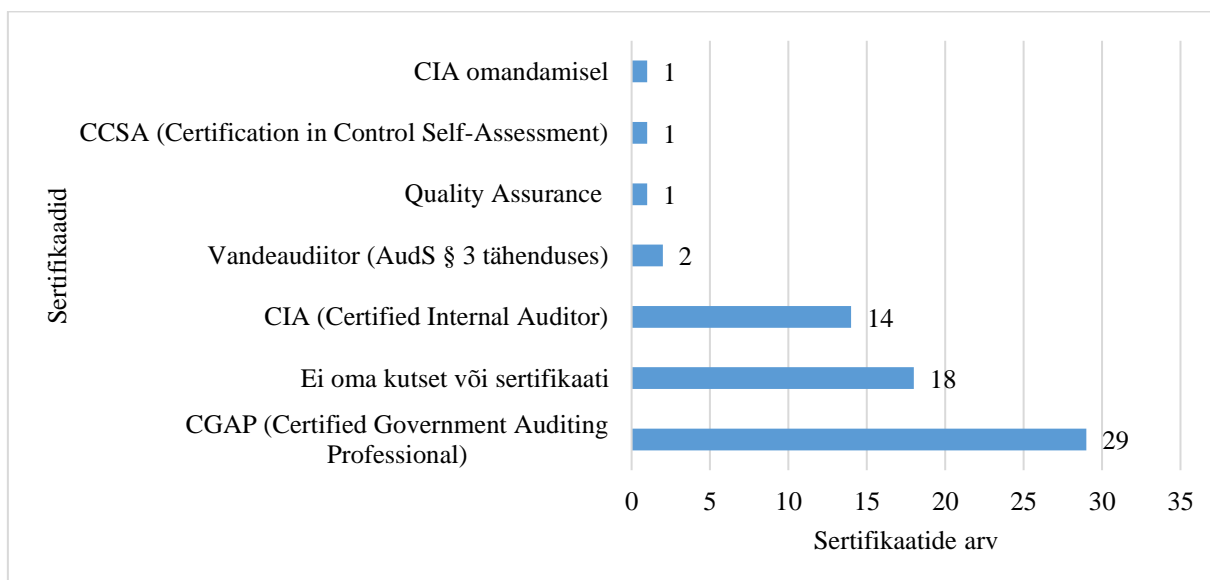
Joonis 3. Vastanute siseauditi valdkonnas töötamise staaž aastates sektorite järgi.

Allikas: autori poolt koostatud lisa 9 alusel

Lisaks tööstaažile siseauditi valdkonnas uuris töö autor, mis tüüpi ja kuiõrd suures (töötajate arvu järgi) organisatsioonis vastanud töötasid. Kokku 71,67% vastanutest, ehk 43 inimest 60-st töötasid küsimustikule vastamise ajal suurtes organisatsioonides, s.o organisatsioonides, kus töötas üle 251 inimese. Kõige rohkem vastanuid, s.o 41,67%, töötas aktsiaseltsides, 23,33% vastanutest töötas täidesaatva riigivõimu asutustes või riigi muu organisatsioonides ning 11,67% töötas avalik-õiguslike juriidiliste isikute juures (vt lisa 2 ning 9). Laekunud vastuste kohaselt kõige rohkem vastanuid oli hõivatud erasektoris, finants- ja kindlustustegevusega tegelevates organisatsioonides, s.o 21,67% vastanut, ning 28,33% vastanutest olid hõivatud avalikus sektoris tegutsevas organisatsioonides tegevusalaga „Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik pensionikindlustus“ (vt lisa 3 ning lisa 9).

Valdav enamus vastanutest, s.o 59-l inimest 60-st inimesest, omasid küsimustikule vastamise ajal kõrgharidust – 79,66%-l vastanutest oli magistrikraad ning ülejäänutel oli bakalaureusekraad. Kokku 28,33% vastanutest omasid kõrgharidust majandusteaduses, 15% juhtimises ning halduses ning 11,67% ärimises ja halduses (vt lisa 4 ning lisa 9).

Toetudes eelnevalt kajastatule ning vastaja profiili analüüsi tulemusele, leiab autor, et vastanute arv oli piisavalt esinduslik, kuna 75% vastanutest omasid küsimustikule vastamise hetkel pikaajalist kogemust siseauditi valdkonnas². Seda kinnitab ka asjaolu, et 70% vastanutest omasid auditi-alast kutset või sertifikaati või neil oli see omandamisel (vt joonis 4 ja lisa 9). Kuna ühel inimesel võib olla mitu sertifikaati, siis kokku sertifikaatide arv on suurem kui inimeste arv.

Joonis 4. Vastanute sertifikaatide arv.

Allikas: autori poolt koostatud lisa 9 alusel

Saadud vastustest küsimusele number 10 (vt lisa 1) selgus, et üle poole vastanutest olid nõus väitega, et siseaudiitor peab omama siseauditeerimise kvalifikatsiooni tõendavat sertifikaati. Kokku 14 inimest olid täiesti nõus³ ja 29 inimest pigem nõus⁴. Sellejuures ainult 8 inimest eelnevalt mainitud 43-st ei omanud ühtegi siseauditi-alast kutset või sertifikaati. Vastustest nähtub, et 43 inimese puhul, kes olid väitega nõus või pigem nõus⁵, 23 inimest töötasid riigi- ja 19 erasektoris ning 1 inimene kolmandas sektoris, seega puudus siin selgelt nähtav seos sektori ja vastanute arvamuse vahel. Oli aga nähtav seos vastanu avaldatud arvamuse ja tema tööstaaži vahel siseauditi valdkonnas. Vastanud, kes olid nõus või pigem nõus väitega, et siseaudiitor peab omama siseauditeerimise kvalifikatsiooni tõendavat sertifikaati, omasid ka reeglina pikemat tööstaaži siseauditi valdkonnas. Kokku oli 43 inimest, kes olid nõus või pigem nõus, et siseaudiitoril peab

² 5-10 aastat ja rohkem kui 10 aastat.

³ Kümne palli skaalal nõustumist tähistav väärtus on 10.

⁴ Kümne palli skaalal nõustumist tähistav väärtus on 7 kuni 9.

⁵ Kümne palli skaalal nõustumist tähistav väärtus on 7 kuni 10

olema vastav kutse või sertifikaat. Nendest 43-st inimesest 26 inimest olid töötanud siseauditi valdkonnas rohkem kui 10 aastat, 8 inimest olid töötanud 5-10 aastat ja 9 inimest olid töötanud alla 5 aasta. Autori arvates mängivad nii haridus, kui ka vastav kutse suurt rolli siseauditi üksuse üldises kompetentsuses. Sellest kas siseaudiitorid omavad piisavalt teadmisi, sõltub see kuivõrd hästi nad saavad teha oma tööd. Standardiseeritud sertifikaat võimaldab veenduda selles, et seda omav siseaudiitor tunneb tunnustatud teooriat ja tal on oskused, mida tal on võimalik töös rakendada. Seda enam, et Pitt (2014, 34-35) on väitnud, et kutse olemasolu on üks siseauditi tõhususe hindamise võimalikest mõõdikutest.

3.3. Vastuste analüüs ja järeldused

Kokku 63,33% (38 inimest) vastanutest vastasid, et oma praegusel töökohal on nad näinud kohti siseauditi protsessides, mis vajaksid nende arvates parendamist. Selle juures 65,79% ehk 25 inimest 38-st märkisid, et töötasid avalikus sektoris ning 26 inimest 38 inimesest töötasid siseauditi valdkonnas rohkem kui 10 aastat. Ülejäänud 13 inimest 38-st töötasid erasektoris ning 6 inimest 13-st töötas finants- ja kindlustustegevuse valdkonnas tegutsevas ettevõttes. Vastuste põhjal võib järeldada, et kõikidest esindatud valdkondadest ja sektoritest eelkõige avalikus sektoris ning finants- ja kindlustustegevuse valdkonnas nägid vastanud probleeme ja kitsaskohti. Autori arvates on oluline, et need tähelepanekud ja märkused oleksid eskaleeritud, et neid oleks võimalik lahendada. On oluline aru saada kas need tähelepanekud või märkused olid sellised, mis mõjutavad oluliselt organisatsiooni sisekontrolli süsteemi, mille lahutamatu osa on ka siseaudit, või need tähelepanekud ja märkused olid miski, mis ei mõjuta sisekontrolli süsteemi toimimist.

Autor on samuti uurinud, kas siseauditiga tegelevatel üksustel on piisavalt ressursse (sh tööjõuressursse), et saada hakkama kõikide tööülesannetega. Kõikidest vastanutest 63,33% ehk 38 inimest 60-st väitsid, et nende organisatsioonis oli küsimustikule vastamise hetkel piisavalt ressursse. Siseauditil peab olema piisavalt ressursi ning kui seda ressursi organisatsioonis ei ole, siis see võib lõppeda tuvastamata riski realiseerumisega või muu vastavuskontrolliga seotud intsidendiga, mis võib organisatsioonile põhjustada rahalist või mainekahju. Ressursside kõrval omab tähtsust ka asjaolu, kas siseaudiitorid on organisatsioonis piisavalt sõltumatud. Sellele küsimusele vastas 54 inimest jaatavalt, kolm ei soovinud vastata ning kolm vastas eitavalt. Autori arvates on ülioluline, et organisatsiooni siseaudit oleks sõltumatu. Kui siseaudit ei ole sõltumatu, siis ei ole võimalik öelda, et organisatsiooni toimimine oleks üle vaadatud ja kontrollitud

sõltumatult ja kõik puudused või parendamist vajavad kohad on viidud juhtkonda, kes saaks omakorda tegeleda puuduste või parendamist vajavate asjaoludega. Autor on kajastanud võimalikke tagajärgi pangandus- ning finantssektori põhjal (töö peatükk 1.1), mis kaasnevad nõrga ja ebatõhusa sisekontrolli süsteemiga ja ühtlasi ka siseauditiga, mis on sisekontrolli süsteemi lahutamatu osa. Kui tegemist on aga riigisektoriga, siis sõltumatu siseauditi puudumine võib viia võimaliku korrupsiooniriski või muude võimu kuritarvitamise riskide realiseerumiseni.

Kokku oli 30 inimest, kes andsid ka täiendavat tagasisidet seoses parendamist vajavate kohtadega siseauditi protsessides nende organisatsioonides. Järgnevalt on välja toodud vastanute organisatsioonides ja töös parendamist vajavad aspektid (vt lisa 9):

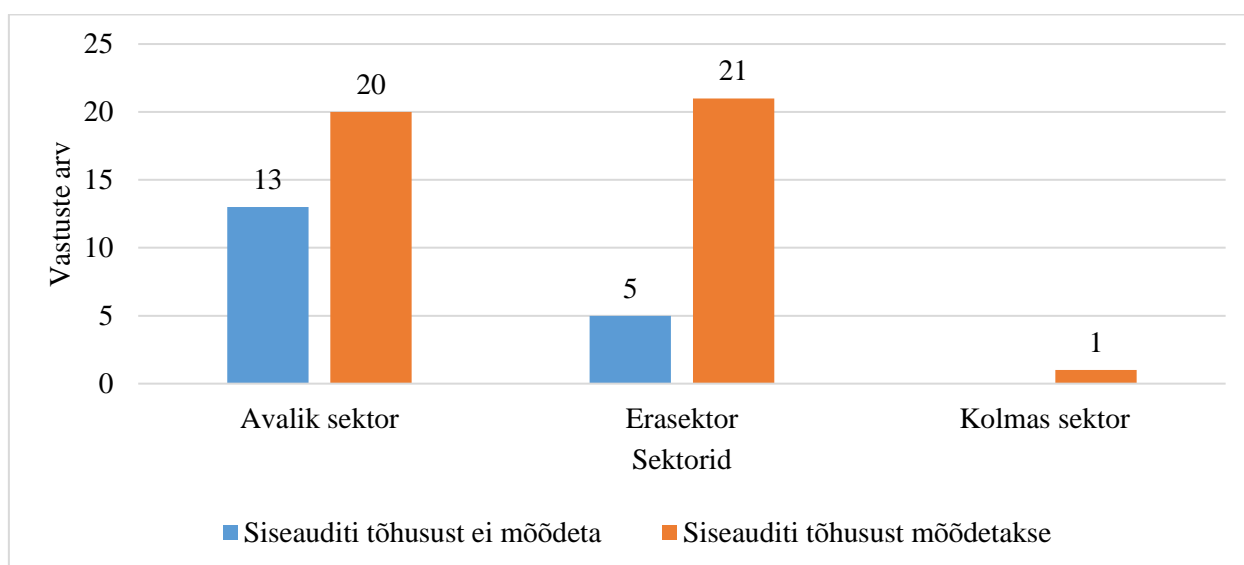
- siseaudiitori sõltumatus ja objektiivsus vajavad reguleerimist organisatsiooni sees;
- organisatsioon ei ole piisavalt teadlik siseauditi olemusest ja rollist, mis vajaks teavitustöö tegemist;
- riskihindamise protsess ja selle võimalik automatiseerimine;
- kommunikatsioon sh keskastme juhtidega;
- siseauditi protsess tervikuna;
- siseauditi funktsiooni arendamine tervikuna seoses organisatsiooni või välisekeskkonna muutumisega ning mis hõlmab protsesse, kasutatavat tarkvara jne;
- ressursside puudumine, mis on omakorda vigade tekkimise üks põhjuseid;
- IT valdkonna auditeerimine sh ka IT süsteemide auditeerimine;
- IT süsteemide kasutamine auditeerimisel ja teatud protsesside automatiseerimine;
- auditi funktsiooni efektiivsus;
- pika strateegilise plaani puudumine;
- korrapäratu kaardistus (nt äriprotsesside kaardistus) organisatsioonides ja puudulik dokumentatsioon;
- kvaliteedijuhtimine.

Vastustest selgub, et üheks probleemkohaks oli siseauditi funktsiooni sõltumatus ja selle rolli selge määratlemise organisatsioonis. Töö autor rõhutab, et siseauditi funktsioon peab olema organisatsioonis selgelt eristatud nii struktuuris kui ka sise-eeskirjades, et oleks võimalik tagada selle sõltumatus. Sõltumatuse tagamist iseloomustab kolme kaitseliini mudel, millega eristatakse kolme kaitseliini, nende vastutust ja ülesandeid (töö alampeatükk 1.1).

Ühe probleemkohana oli mainitud ka IT valdkonna ja IT süsteemide integreerimisega siseauditi protsessi. Eriti tähtsaks muutub see ajal, mil organisatsioonid hakkavad aina rohkem kasutama tehisintellekti võimalusi ja automatiseerimise tarkvara oma igapäevaste tööprotsesside kiirendamiseks ja lihtsustamiseks. Autori arvates aitaks automatiseerimise või tehisintellekti kasutuselevõtt lühendada auditi läbiviimiseks andmete otsimise või kogumise aega ning aega, mis kulub audiitoril nende auditite analüüsimiseks, võimaldades osa jätta automaatsetele süsteemidele. Ilmselt kõige suuremaks väljakutseks ja kohaks, mis vajaks parendamist, on töö autori arvates IT süsteemide auditeerimine, mis nõuab vastavate teadmiste ja oskustega audiitorit. Organisatsioonid kasutavad üha rohkem IT süsteeme ning IT audiitori ülesanne on veenduda selles, et organisatsiooni IT süsteemid ja IT protsessid (rakendused, arendusprotsessid, IT haldamine, IT arhitektuur jne) vastavad nõuetele ja on turvalised ega too organisatsioonile täiendavaid riske.

Mitu vastanut kirjutasid, et siseauditi funktsiooni peab arendama või ajakohastama seoses organisatsiooni või keskkonna muutustega. Autori arvates on oluline, et siseaudit on ajakohane ning suudab mitte ainult hinnata kas organisatsiooni sees toimuv vastab sisekorraeskirjadele või reeglitele, vaid suudab ka näha organisatsioonis kohti, mis võivad aidata riskidel realiseeruda.

Järgnevalt uuris autor kas vastanute organisatsioonides mõõdetakse siseauditi tõhusust või mitte. 42 inimest 60-st vastas, et nende organisatsioonides mõõdetakse siseauditi tõhusust.

Joonis 5. Siseauditi tõhususe mõõtmine vastanute poolt esindatud organisatsioonides (erinevates sektorites).

Allikas: autori poolt koostatud lisa 12 alusel

Lõputöö autor koostas siseauditi tõhususe hindamiseks kasutatavate mõõdikute nimekirja, tuginedes teoreetilisele kirjandusele, mis on kajastatud alapeatükis 2.2. Lõplik nimekiri koosnes järgnevatest mõõdikutest:

- Vastava kvalifikatsiooni ja sertifikaatidega töötajate protsent;
- Keskmine kulu ühe auditi kohta;
- Keskmine kulu ühe siseaudiitori kohta;
- Keskmine audititsükli aeg;
- Auditi plaani täitmise protsent;
- Siseaudiitorite professionaalsele arengule kulutatud tunnid;
- Korduvate leidude või puuduste arv;
- Kõrvaldatud leidude või puuduste arv;
- Lõpetatud auditite arv;
- Kindlustandvate tööde arv;
- Nõuandvate tööde arv;
- Rahaline mõju seoses tuvastatud ja välditud riskidega või seoses parendatud sisekontrolli süsteemiga;
- Rahulolu tase tuginedes küsimustikele, mis on saadetud auditeeritavatele.

Töö autor palus Eesti Siseaudiitorite Ühingu liikmetel anda hinnangut ja tagasisidet sellele, kas eelpool mainitud mõõdikud olid küsimustikule vastamise hetkel kasutusel nende organisatsioonides siseauditi tõhususe hindamisel. Saadud vastustest selgus, et kõige populaarsem ja kasutatum mõõdik siseauditi tõhususe hindamiseks oli seotud auditi plaani täitmisega. Järgnevad mõõdikud olid seotud lõpetatud auditite arvuga, siseaudiitorite professionaalsele arengule kulutatud tunnid ning kõrvaldatud leidude või puuduste arv – kõik need said rohkem kui 45% vastustest. Kõige vähem, s.o vastavalt 10 ning 11 organisatsioonis, kasutati mõõdikuid, millega oleks võimalik mõõta keskmist kulu ühe auditi kohta või rahalist mõju seoses tuvastatud ja/või välditud riskidega või seoses parendatud sisekontrolli süsteemiga. Antud mõõdikud oli kasutusel valdavalt erasektoris. Täpsemad andmed on esitatud lisa 5 ja lisa 12. Samuti palus töö autor anda vastanutel tagasisidet, hinnates eelpool loetletud mõõdikute täpsust ja sobivust siseauditi tõhususe hindamisel. Skaalal number 1 tähistab seda, et meetod/mõõdik ei ole täpne ega sobiv siseauditi tõhususe hindamiseks ja 5 tähistab seda, et antud meetod/mõõdik on kõige täpsem ja sobivam. Vastused sellele küsimusele haakuvad eelmises lõigus kajastatud vastustega. Kõige täpsemad ja sobivamad meetodid või mõõdikud siseauditi tõhususe hindamiseks olid vastanute arvates:

- Rahaline mõju seoses tuvastatud ja välditud riskidega või seoses parendatud sisekontrolli süsteemiga;
- Auditi plaani täitmise protsent;
- Rahulolu tase tuginedes küsimustikele, mis on saadetud auditeeritavatele;
- Kõrvaldatud leidude või puuduste arv;
- Siseaudiitorite professionaalsele arengule kulutatud tunnid;
- Lõpetatud auditite arv;
- Keskmine auditi tsükli aeg.

Ühtlasi võib saadud vastustest järeldada, et kõige ebasobivamad meetodid/mõõdikud siseauditi tõhususe hindamiseks on keskmine kulu ühe siseaudiitori kohta, keskmine kulu ühe auditi kohta ning korduvate leidude või puuduste arv. Täpsemad andmed on esitatud lisas 6 ja lisas 12.

Töö autor võrdles laekunud vastuseid varasemalt läbiviidud uuringutega (IIA 2009, Deloitte 2018 ning Soh ja Martinov-Bennie 2011) ning tulemused on väga sarnased. Endiselt kõige populaarsem ja laiemat kasutust leidev siseauditi tõhususe hindamise mõõdik on seotud auditi täitmise protsendiga ning lõpetatud auditite arvuga. Üldiselt on töö autor seisukohal, et kahjuks kasutatakse väga palju väga lihtsaid mõõdikuid ja näitajaid. Lihtsad need ei ole ainult selles tähenduses, et neid on lihtne arvutada ja jälgida, vaid ka selles tähenduses, et need ei pruugi alati näidata tegelikku olukorda või peegeldada adekvaatselt tekkida võivaid probleemseid trende. Näiteks auditi plaani täitmise protsent ei ole autori arvates sobiv mõõdik siseauditi tõhususe hindamiseks, kuna see mõõdik on lihtsasti manipuleeritav kui siseaudit algselt seab endale tagasihoidlikud eesmärgid. Siseauditi standardi kohaselt (2016, 15) peab siseauditil olema sisemine tõhususe hindamise raamistik ning standardi suunitluste kohaselt peab mõõtma seda, kui võrd palju lisandväärtust andis siseauditi üksus organisatsioonile ning kas siseauditi üksuse märkuseid on kuulda võetud või mitte. Autori arvates on läbiviidud küsitluses pakutud nimekirjast ainult kaks mõõdikut ja näitajat, mis sobivad hästi siseauditi tõhususe mõõtmiseks, kuna nad järgivad eelnevalt mainitud standardi suuniseid:

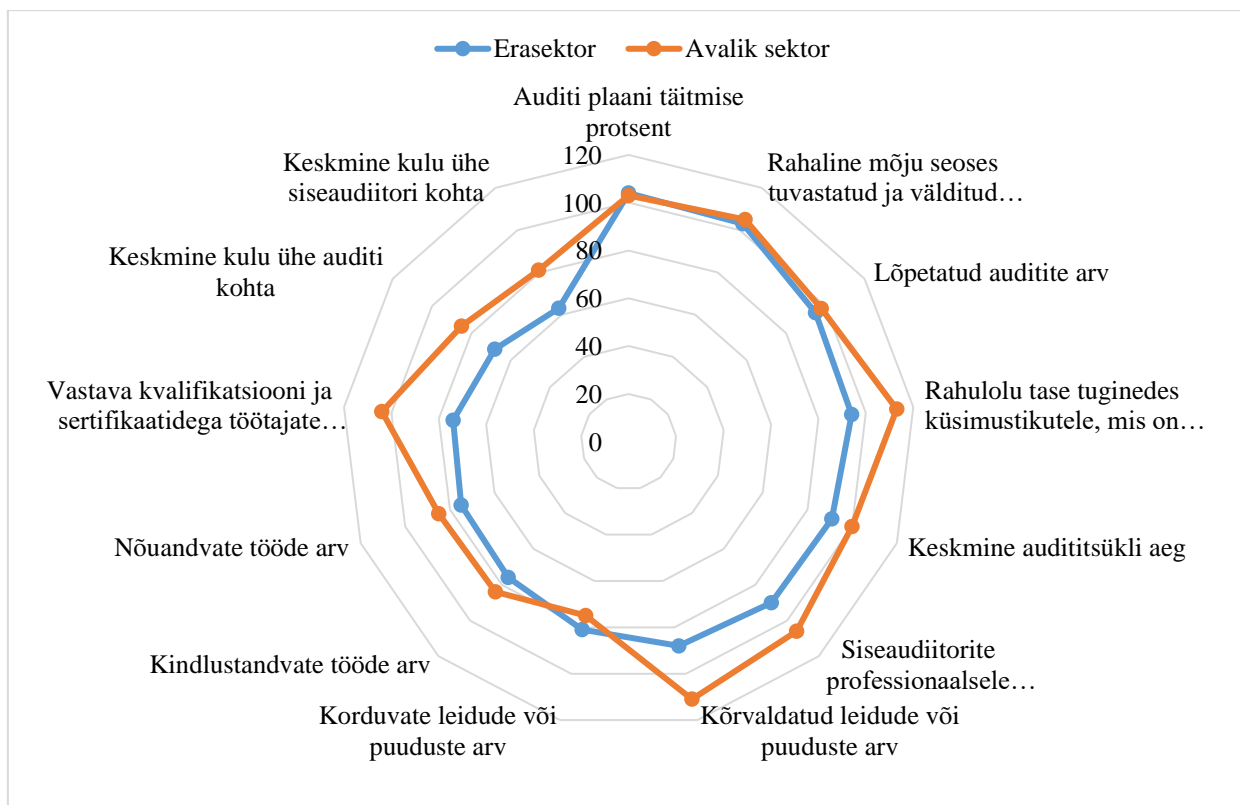
- Kõrvaldatud leidude või puuduste arv;
- Rahaline mõju seoses tuvastatud ja välditud riskidega või seoses parendatud sisekontrollisüsteemiga.

Kõrvaldatud leidude arv võib näidata seda, kui võrd hästi võeti siseauditit kuulda ja mida rohkem auditi leidude ja ettepanekute alusel on parendusi tehtud, seda suurem on tõenäosus, et tulevikus

sedalaadi riskid ei realiseeru. Vastavalt laekunud vastustele mõõdik „Kõrvaldatud leidude või puuduste arv“ on kasutusel 45% organisatsioonides ning „Rahaline mõju seoses tuvastatud ja välditud riskidega või seoses parendatud sisekontrolli süsteemiga“ on kasutusel ainult 18% organisatsioonides.

Rahalist mõju on autori arvates raske mõõta, kuid selle mõõtmiseks saab luua süsteemi, mis kombineeriks nii matemaatilisi arvutusi mõju kalkuleerimiseks, kui ka kvalitatiivseid eksperthinnangute andmise meetodikaid, mille abil saaks omistada leidudele raskusastmed, mida saab hiljem mudelis mõju arvutamiseks sisendina ära kasutada. Näiteks auditikomitee koos kõrgema juhtkonnaga panevad kokku metodoloogia, milles lepatakse kokku valdkonnad, kus võimalikud puudused võivad olla tekkinud. Valdkondade hulgas võivad näiteks olla valitsemine, IT, finants jne. Samuti peab olema kokkulepe, mille alusel toimub valdkondade hindamine nende tähtsuse järgi. Lisaks sellele peavad kõik leiud olema hinnatud nende raskuse (või raskusastme) järgi. Lõppkokkuvõttes kombineerides valdkonna tähtsuse koos leidude raskusastmetega, saab matemaatiliselt arvutada välja mõju, mida konkreetne leid võib organisatsioonile osutada.

Autor analüüsis küsimustele nr 18 ja 20 (vt lisa 10 ja 12) laekunud vastuseid ja võrdles kas esineb märkimisväärseid erinevusi vastanute vahel erasektorist ja avalikus sektorist. Küsimusele nr 18 laekunud vastuste põhjal arvutas töö autor väärtuste alusel koondsummad, et nende abil teha järeldus, milliseid siseauditi tõhususe hindamise mõõdikuid peetakse täpseimateks ja sobivaimateks erasektoris, ja milliseid avalikus sektoris (vt joonis 6 ja lisa 10). Koondsummade arvutamiseks arvutas autor mitu korda hinnang (skaalal 1 kuni 5) oli antud konkreetse mõõdiku osas ning seejärel korrutas vastavalt hinnangu esinemise arvu konkreetse hinnanguna. Mida suurem on saadud koondsumma, seda sobivaimaks ja täpseimaks peeti mõõdik.

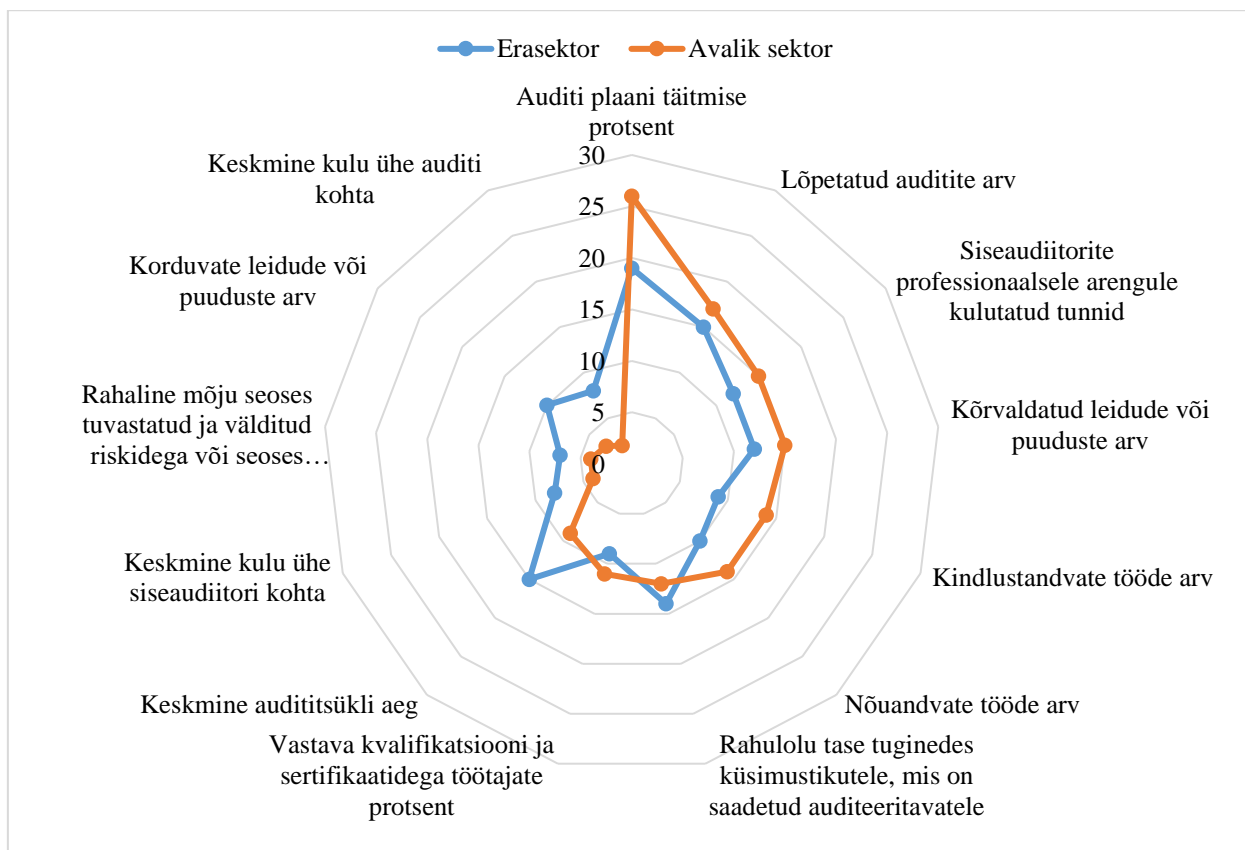

Joonis 6. Vastanute jaotus siseauditi tõhususe hindamise mõõdiku sobivuse ja sektorite järgi, kus vastanud töötasid.

Allikas: autori koostatud lisa 10 alusel

Andmetest selgub, et vastanud era- ja avalikust sektorist on hinnanud mõõdikuid erinevalt. Avalikust sektorist vastanute arvates olid kõige täpsemad ja sobivamad mõõdikud: rahulolu tase tuginedes auditeeritavatele saadetud küsimustikele kõrvaldatud leidude või puuduste arv ja siseaudiitorite professionaalsele arengule kulutatud tundide arv. Erasektorist vastanute kohaselt olid aga kõige täpsemateks ja sobivamateks mõõdikuteks: auditi plaani täitmise protsent, rahaline mõju seoses tuvastatud ja välditud riskidega või seoses parendatud sisekontrolli süsteemiga ning lõpetatud auditite arv. Autori arvates soovitakse erasektoris mõõta asju just sellest vaatevinklist, kui palju oli täidetud või tehtud ja kas liigutakse plaani järgi õiges suunas või mitte. Autor nendib, et erasektorist tulnud vastuste puhul on võimalik leida selgelt eristatavaid mõõdikuid, mida peetakse sobivaimateks ja täpseimateks. Avaliku sektori puhul on vastused jaotunud suhteliselt ühetaoliselt. Avaliku sektori statistika näitab autori arvates pigem seda, et avalikus sektoris rohkem vaadatakse nõu kvaliteetivseid mõõdikuid nagu vastava kvalifikatsiooniga ja sertifikaadiga töötajate protsent ning siseaudiitorite professionaalsele arengule kulutatud tunnid või rahulolu tase tuginedes küsimustikele, mis on saadetud auditeeritavatele.

Lisaks eeltoodule analüüsis autor ka seda, milliseid mõõdikuid kasutatakse siseauditi tõhususe hindamiseks vastanute organisatsioonides ja võrdles nende kasutust erasektoris ja avalikus sektoris (joonis 7 ja lisa 12). Iga vastus „On kasutusel minu organisatsioonis“ andis ühe punkti, mittekasutamine andis null punkti.

Joonis 7. Siseauditi tõhususe hindamise mõõdiku kasutamine vastanute organisatsioonides erasing avalikus sektoris.

Allikas: autori koostatud lisa 12 alusel

Autori arvates ühtib üldjoontes kasutusel olevate meetodite valik osaliselt (küsitluse küsimus nr 18) sellega, kui võrd sobilikuks ja täpseks siseauditi tõhususe hindamiseks konkreetseid meetodeid peetakse (küsitluse küsimus nr 20). Näiteks avaliku sektori puhul on näha, et ainult pool kasutusel olevatest mõõdikutest on saanud ka kõrge hinnangu täpsuse ja sobivuse kohta. Erasektoris on see olukord teine ja sel kattuvus suurem. Erasektoris mõõdetakse tehtud tööd ja jälgitakse hoolikalt erinevaid mõõdikuid (nagu näiteks *key performance indicator*), kuna plaani täitmine avaldab mõju käibe ja võimalikele kasumi/kahjumi numbritele. Avaliku sektori lähenemine on aga rohkem kvalitatiivne ja on seotud protsessi sisu ja kvaliteediga (nagu näiteks, kui mitu siseaudiitorit omab vastavat kutset või sertifikaati).

Autori küsimusele, millised võiksid vastanute arvates olla mõõdikud või meetodid siseauditi tõhususe hindamiseks organisatsioonis, laekus kokku 15 vastust. Antud vastused olid erineva sisuga ja hõlmasid erinevaid osi, aga enamasti on neid võimalik rühmitada järgnevalt:

- leidude/ettepanekutega seotud
 - Eraldiseisvaks mõõdikuks võiks olla leidude või siseauditi poolt tehtud ettepanekute täitmist jälgiv mõõdik.
 - Samuti võib mõõdikuks olla see, kui mitme tähelepanekuga on auditeeritav nõustunud ja kas ta hakkab selle tähelepanekuga seotud puudusega tegelema. Üks vastanu on märkinud, et juhatuse võib otsustada, arvestades siseauditi poolt avastatud puudust, võtta riski ja jätta see siseauditi arvates olev puudus kõrvaldamata. Ehk selles olukorras võiks siseauditi tõhususe mõõdikuna vaadelda just töösse võetud ettepanekute arvu ja kõikide tehtud ettepanekute arvu suhet.
- tagasisidega seotud
 - Üheks pakutud mõõdikuks võiks vastanute arvates olla auditeeritava tagasiside. See tagasiside võib olla antud pärast auditi lõppu ning tagasisidestamine võiks toimuda näost-näkku ja auditeeritud valdkonna eest vastutava juhatuse liikme juuresolekul.
 - Teiseks tagasisidestamisega seotud mõõdikuks oli pakutud juhtide hinnang siseaudiitorite poolt loodud väärtusele.
 - Kolmandaks on auditikomitee rahulolu siseauditi tööga.
 - Neljandaks ettepanekuks on küll kasutada tagasisidet, aga mitte organisatsioonisisest tagasisidet, vaid kasutada selleks organisatsiooniväliseid hindajaid (s.o. välise audiitori-kvaliteedihindaja hinnang).
- ajakuluga seotud
 - Siseauditi tõhususe monitoorimiseks ja mõõtmiseks võiks kasutada sellist mõõdikut, mis võrdleb tegelikku ajakulu, mis oli kasutatud nii auditi, kui ka kõikide kõrvaltegevuste peale, planeeritud ehk nõ eelarvestatud ajakuluga.
- võimaliku mõjuga seotud
 - Vastanud on märkinud, et üheks siseauditi tõhususe hindamise mõõdikuks võiks olla mõju, mida siseaudit organisatsioonile avaldab.

Töö autor on seisukohal, et eeltoodud nimekirjas esineb siiski mõõdikuid, mis ei ole kõige sobilikumad siseauditi tõhususe hindamiseks. Autor nõustub, et heaks siseauditi tõhusust jälgivaks mõõdikuks on siseauditi leidude või ettepanekute täitmist jälgiv mõõdik. See sobib ka kokku IIA

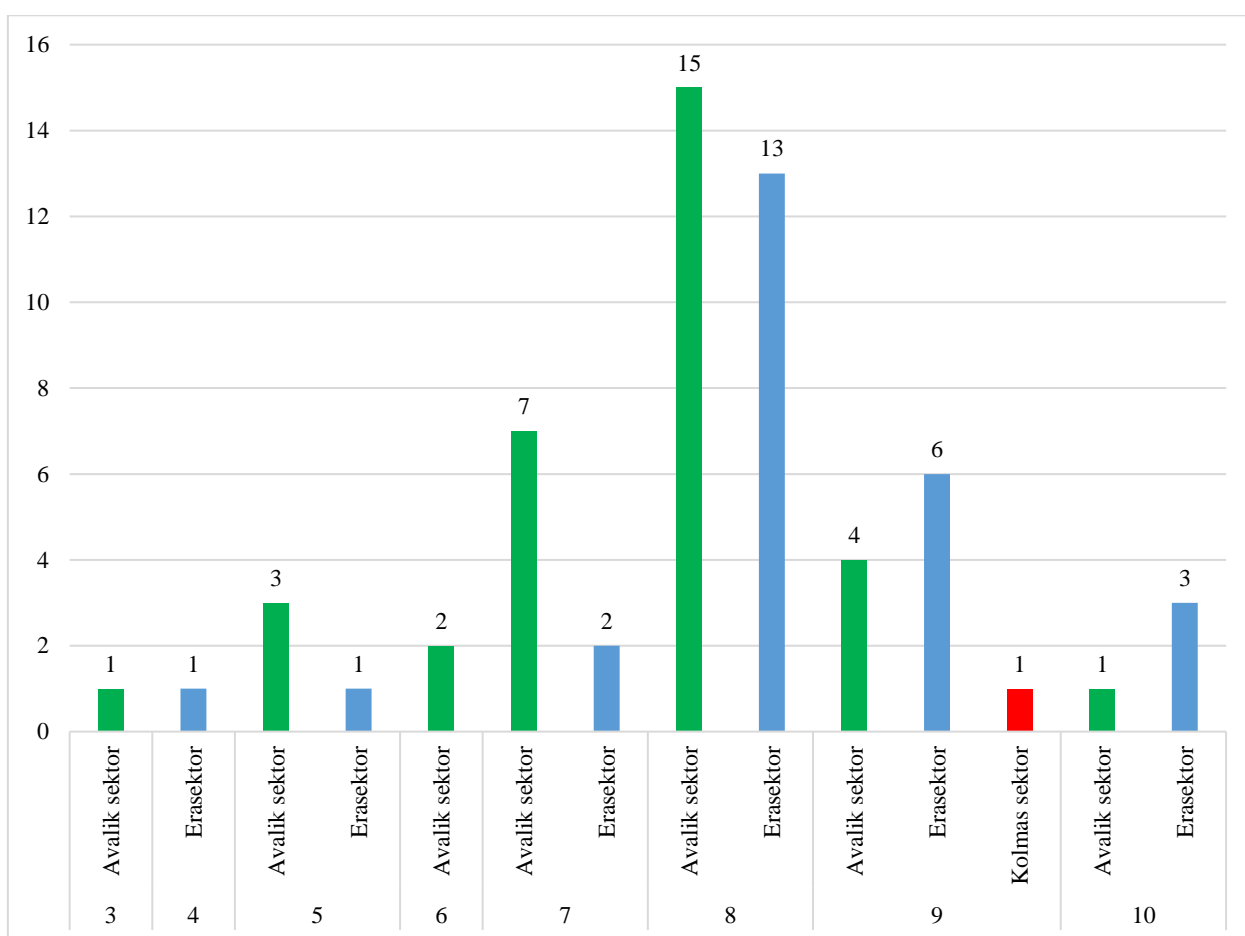
pakutud tõhususe definitsiooniga (2010, 2-6), et mõõdik peab näitama seatud eesmärkide saavutamist. Seega, kui siseauditi ülesandeks on anda organisatsioonile lisandväärtust läbi erapooletu, organisatsiooni tervikuna hindamise, siis leidude ja probleemide lahendamist jälgiv mõõdik aitab sellele kaasa.

Mõõdik, mis jälgiks seda, kui mitu ettepanekut või leidu on töösse võetud, on samuti töö autori seisukohalt sobiv siseauditi tõhususe hindamiseks. Juhtkond võib otsustada, et teatud tuvastatud leiud on nii tõsist laadi, et neid on vaja kõrvaldada ja mõned tuvastatud leiud on sellised, mis on organisatsiooni riskiisu piires ja neid võib jätta kõrvaldamata. Seega näitaks selline mõõdik kui mitu tõsist ja vältimatut puudust on siseaudit tuvastanud, mille kõrvaldamisega organisatsioon pidi tegelema. Seda aga tuleks hoolikalt jälgida ja ehk kasutada koos teiste mõõdikutega (näiteks koos eelnevalt mainitud mõõdikuga, mis jälgib tähelepanekute täitmist), kuna väike töösse võetud ettepanekute või leidude arv ei pruugi tähendada seda, et siseauditi töö ei anna organisatsioonile lisandväärtust. Tegemist võib olla hoopis juhtkonnaga, kes otsustas vaatamata siseauditi hoiatustele võtta suurema riski ja jätta tähelepanekud või leiud arvestamata.

Kolmas sobivaim mõõdik pakutud nimekirjast on autori arvates juhtide hinnang siseaudiitorite poolt loodud väärtusele. See on otseselt seotud ja kooskõlas nii siseauditi standardi (2016, 15), kui ka IIA (2010, 2-6) avaldatud seisukohaga tõhususe definitsiooni kohta. Selle mõõdiku puhul võib aga autori arvates tekkida probleeme mõõtmisega. See mõõdik peab koosnema kahest osast – juhtide poolt antud kvalitatiivne tagasiside, ehk põhjendus ning konkreetne hinnang. Sellise mõõdiku kasutamine eeldab autori seisukohalt reguleerimist metodoloogiaga, kus mõõtmise käik oleks detailsemalt kirjeldatud.

Järgmisena palus töö autor vastata kas küsimustikule vastajate organisatsioonide töötajad on teadlikud sellest, milles seisneb siseauditi roll nende organisatsioonis. Kokku 16 vastanut 60-st olid arvamusel, et nende organisatsioonide töötajad ei ole siseauditi rollist piisavalt teadlikud. Analüüsi käigus selgus, et 13 vastanut 16-st töötasid avalikus sektoris. Lisaks sellele kutsus töö autor jätma võimalusel täiendava kommentaari oma vastuse selgitamiseks. Täiendavate kommentaaride analüüsimisel selgus, et oldi seisukohal, et kuna juhid puutuvad siseauditiga kokku, siis neil on olemas teadmine siseauditist ja selle rollist. Kui aga rääkida nõ tavatöötajast-spetsialistist, siis nemad oma ülesannete mahukuse tõttu ei pruugi siseauditist midagi teada (vt lisa 13).

Ühtlasi uuris töö autor, kui kõrgeks peavad vastanud nende organisatsiooni siseauditeerimisega tegeleva üksuse poolt antavat lisandväärtust. Töö autor palus vastanutel teha oma valik 10-palli skaalal, kus number 1 tähistab, et siseauditi poolt antav lisandväärtus on väga madal ning number 10 tähistab, et siseauditi poolt antav lisandväärtus on väga kõrge. Suurem osa vastanutest, s.o 43 inimest ehk 72% (60-st), hindas oma organisatsioonis tegutseva siseauditeerimisega tegeleva üksuse poolt antavat lisandväärtust kõrgeks (s.o autori hinnangul üle 8 punkti). Saadud vastuste alusel on võimalik arvutada, et kaalutud keskmine väärtus, mis tähistab siseauditeerimisega tegeleva üksuse poolt antavat lisandväärtust, on suurem erasektoril (arvutatud väärtus on 8,15), kui avalikul sektoril (arvutatud väärtus on 7,42). Täpsemad andmed on toodud joonisel 8 ja lisa 13.

Joonis 8. Vastanute hinnang nende organisatsioonis tegutseva siseauditeerimisega tegeleva üksuse lisandväärtusele (number 1 tähistab madalat lisandväärtust ning number 10 tähistab kõrget lisandväärtust).

Allikas: autori poolt koostatud lisa 13 alusel

Siseauditi standard (2016, 15) eeldab, et siseaudit peab organisatsioonis looma lisandväärtust. Mõningad vastused (näiteks vastused küsimusele 14, lisa 9) andsid mõista, et kohalikes

omavalitsustes on probleeme siseauditi korraldamisega. Sama kinnitasid ka vastused küsimustele nr 11, 12 ja 13. Seega kui vastanud leidsid, et avalikus sektoris esineb siseauditi korraldamisega probleeme (näiteks ei ole tagatud sõltumatus ja esineb puudujääke siseauditi protsessis), siis on autori arvates loogiline, et see avaldab mõju ka audiitori arvamusele tema töö raames antavale lisandväärtusele.

Viimasena küsis lõputöö autor, kas siseauditiga tegelev üksus peaks tegelema organisatsioonis koolitamisega sisekontrollisüsteemi või siseauditi teemadel. Kokku 49 (81,76%) inimest 60-st arvas, et siseauditi üksus peab koolitama organisatsiooni töötajaid sisekontrolli süsteemi teemadel ning 46 (76,67%) inimest 60-st arvas sama, aga seoses koolitamisega siseauditi teemadel. Kahe küsimuse puhul on võimalik näha sellist tendentsi, et avaliku sektori töötajad olid rohkem seisukohal, et organisatsioon vajab koolitamist nii sisekontrolli süsteemi, kui ka siseauditi teemadel – 33-st vastanust, kes töötasid avalikus sektoris, ainult 3 ei olnud nõus väitega, et siseauditeerimisega tegev üksus peaks koolitama organisatsiooni töötajaid sisekontrolli süsteemi teemadel ning 4 inimest siseauditi teemadel. Võrdluseks erasektoris oli see suhe 8-9. Autor on seisukohal, et vastused kahele viimasele küsimusele on võimalik siduda ka eelnevate küsimustega, mis on seotud lisandväärtusega. Vastustes oli mitu korda mainitud, et organisatsioon ei tea mis on siseauditi roll ja mis on selle ülesanded. Kui organisatsiooni liikmed (antud juhul mitte ainult juhid, kes puutuvad siseauditiga kokku) on teadlikud siseauditi rollist ja ülesannetest, siis on võimalik vältida olukordi, kus auditeeritav osutab vastupanu siseaudiitorile ning näiteks ei anna informatsiooni või ei ole intervjuude käigus koostööaldis. Üldine teadlikkus sisekontrollisüsteemist aitab autori arvates vältida selliseid olukordi nagu on kirjeldatud alapeatükkides 1.1 ja 1.2 seoses pangandus- ja finantssektori ettevõtetega. Kui organisatsiooni liikmed on teadlikud sisekontrollisüsteemist, siis nad suudavad ise ilmnevatele riskidele vajaduse korral reageerida ning edastada informatsiooni pädevatele inimestele, kes saavad tekkida võivaid riske analüüsida ja vastavalt juhtida.

Üldkokkuvõttes nähtub selles peatükis kajastatud andmetest, et siseauditi tõhususe hindamiseks kasutatavate meetodite valik ei ole aja jooksul muutunud. IIA (2009, 11), Soh ja Martinov-Bennie (2011, 616) ning Deloitte (2018, 19) poolt eri aastatel läbi viidud uuringute tulemused ühtisid suuremas osas autori selle magistritöö raames läbiviidud uuringu tulemustega. Töö autor on endiselt seisukohal, et tõhususe mõõdikute hindamisel tuleb lähtuda tõhususe definitsioonist, standardist ning IIA juhistest.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli analüüsida siseauditi tõhususe hindamise meetodeid ja nende kasutamist erinevates organisatsioonides ning võrrelda täna kasutusel olevaid siseauditi tõhususe hindamise meetodeid erinevates Eesti organisatsioonides varasemalt läbiviidud uuringute tulemustega. Eesmärgi saavutamiseks kasutas töö autor andmeid Eesti Siseaudiitorite Ühingu liikmete seas läbiviidud uuringust võrdlemaks, mis meetodeid siseauditi tõhususe mõõtmiseks kasutatakse liikmete poolt esindatud organisatsioonides. Ühingu puhul on tegemist vabaiühendusega, mis koosneb siseauditi valdkonna professionaalidest ning uuringu läbiviimise ajal oli ühingu 260 liiget, kes esindasid nii era- kui ka avalikku sektorit. Ühingu puhul on tegemist organisatsiooniga, mis on ühtlasi nii Rahvusvahelise Siseaudiitorite Instituudi kui ka Euroopa Siseaudiitorite Ühingu Liidu liige. Kõikidest magistritöö ajal olnud ühingu liikmetest 44% omasid rahvusvaheliselt tunnustatud siseauditi alast sertifikaati ning liikmete seas olid esindatud Eestis tegutsevad krediitiasutused ja BIG4 audiitorettevõtted. Magistritöö kirjutamise raames korraldas autor uuringu ühingu liikmete seas, uurimaks nende seisukohta siseauditi tõhususe hindamise meetodite kasutamise kohta. Saadud andmete alusel tegi töö autor analüüsi ja esitles oma järeldusi.

Nii era-, kui ka avaliku sektori ettevõtted puutuvad igapäevaselt kokku erinevate riskidega – nendeks võivad olla organisatsioonisisestest tekkida võivad riskid, kui ka organisatsioonist sõltumatud riskid, nagu näiteks väliskeskkonnast tulenev risk. Kõik riskid, mis võivad osutada organisatsioonile mõju, peavad olema tuvastatud ning iga riski osas peab organisatsioonil olema viis, kuidas seda riski juhtida. Erialase kirjanduse järgi on riskide eduka juhtimise eelduseks organisatsiooni tugev ja tõhus sisekontrolli süsteem, mis koosneb riskide juhtimisest, vastavuskontrollist ning sisemisest auditist. Just sisemine audit on see organisatsiooni osa, mis kontrollib, kas riskide juhtimine toimub õigesti ning tõhusalt ning kuidas organisatsioon tervikuna toimib. Juhtimata või tuvastamata riskid võivad osutada suurt negatiivset (sh ka rahalist) mõju tervele organisatsioonile. Viimaste aastate jooksul on näha olnud, kuidas Eestis tegutsevad krediitiasutused on saanud järelevalveasutuselt ettekirjutusi, trahve ja mõningatel juhtudel ka otsuseid nende tegevuslubade kehtetuks tunnistamise kohta. Nende sündmuste puhul on olnud

tähelepanuväärne see, et nendes organisatsioonides olid puudulikud sisekontrolli süsteemid, mistõttu ilmnes negatiivne mõju tervele organisatsioonile.

Erialase kirjanduse analüüsi käigus puutus autor kokku asjaoluga, et erialane kirjandus, mis käsitleb siseauditi tõhususe hindamist ja selle meetodeid, on vähearvuline. Seda on väitnud ka paljud autorid, kelle teoseid on magistritöö autor analüüsinud. Siseauditi tõhususe hindamise jaoks peavad olema paika pandud mõõdikud, mille jälgimisel oleks võimalik öelda kas organisatsiooni siseauditi funktsioon on tõhus või mitte. Lõputöö autor jõudis erialase kirjanduse analüüsimisel järelduseni, et siseauditi tõhususe hindamise mõõdikud peavad olema kooskõlas standardi ning Rahvusvahelise Siseaudiitorite Ühingu materjalides avaldatud seisukohtadega. Nimelt annab standard mõista, et tõhususe hindamise raames peab hindama seda, kas ja millist lisandväärtust siseaudit oma organisatsiooni jaoks loob. Teisalt peab tõhusus näitama seda, kas siseauditi püstitatud eesmärgid on saavutatud, või mitte. Töö autor jõudis järelduseni, et lihtsad kvantitatiivsed mõõdikud, nagu näiteks auditi plaani täitmise protsent või lõpetatud auditite arv ei võimalda teha järeldusi siseauditi tõhususe kohta, kuna nende abil ei ole võimalik järeldada, millist lisandväärtust siseaudit oma tegevustega organisatsioonile tõi. Siseauditi tõhusus peab autori arvates olema hinnatud üksnes selliste mõõdikutega, mis võimaldavad hinnata lisandväärtust. Sellisteks mõõdikuteks on näiteks kõrvaldatud leidude või puuduste arv, aga ka rahaline mõju seoses tuvastatud ja välditud riskidega või seoses parandatud sisekontrolli süsteemiga. Nende mõõdikute analüüs ja hindamine on keerulisem ja nõuab kindlasti ka vastavat arvutuskäiku kirjeldavat metodoloogiat, kuid annab autori arvates palju parema ettekujutuse konkreetse organisatsiooni siseauditi tõhususest.

Läbiviidud uuringu tulemustest nähtub, et 70% organisatsioonides, mis olid esindatud ühingu liikmete poolt, mõõdeti siseauditi tõhusust. Uuringu käigus selgus, et organisatsioonides kasutatavad mõõdikud suuremas osas ühtisid mõõdikutega, mis olid tunnistatud parimateks ning sobivaimateks varasemates uuringutes, mis olid läbi viidud 2009., 2011. ning 2018. aastal. Uuringus osalejad pakkusid ka teisi mõõdikuid, mida oleks võimalik kasutada siseauditi tõhususe hindamiseks. Autor on seisukohal, et pakutud mõõdikutest ainult kolm mõõdikut sobivad hindamaks siseauditi funktsiooni tõhusust, kuna need on kooskõlas standardi põhimõttega (2016, 15) kui ka IIA (2010, 2-6) suunistega siseauditi tõhususe kohta. Need mõõdikud on seotud:

- 1) siseauditi leidude või ettepanekute täitmisega,
- 2) mitu ettepanekut või leidu on töösse võetud,
- 3) juhtide hinnanguga siseaudiitorite poolt loodud väärtusele.

Andmete analüüsimisel ilmnis, et erasektori ja avaliku sektori organisatsioonides kasutatakse siseauditi tõhususe hindamiseks erinevaid mõõdikuid. Samuti nähtub, et avaliku sektori vastanute arvamus kõige täpsemate ja sobivamate siseauditi tõhususe hindamise mõõdikute osas erineb, kui võrrelda neid erasektori vastanute arvamusel. Erasektoris kasutatakse rohkem selliseid mõõdikuid, millega saab mõõta tulemust ehk näidata kas plaan on täidetud ja kui kiiresti seda täidetakse (ehk autori arvates sarnane *key performance indicator* põhimõttega). Avaliku sektori mõõdikute valik on suunatud autori arvates rohkem kvaliteedi aspektile ehk näiteks kasutatakse mõõdikuid, mis näitavad, kui mitmel isikul on olemas vastav kutse või kvalifikatsioon.

Uuringu raames soovis autor saada ka ülevaadet sellest, mis probleeme või kitsaskohti näevad siseaudiitorid ja peamiste probleemidena olid loetletud IT valdkonna auditi läbiviimine, IT süsteemide kasutamine auditi protsessis. Samuti probleemide hulgas nimetati ka organisatsioonisiseseid probleeme nagu näiteks siseauditi ebapiisav sõltumatus või puudulik kommunikatsioon organisatsioonis. Lisaks sellele selgus andmete analüüsi käigus, et 33% vastanutest arvas, et nende organisatsiooni siseauditi funktsioonil ei ole piisavalt ressursse. Nendest ja muudest uuringu käigus kogutud andmetest nähtus, et kõige rohkem siseauditi alaseid probleeme oli avalikus sektoris. Töö autor on toonud näiteid, kuidas puudulikud sisekontrolli süsteemid (mille lahutamatu osa on siseaudit) võivad mõjutada organisatsiooni tervikuna ja osutada negatiivset (sh ka rahalist) mõju.

Tähtsaks peab autor ka seda, et organisatsioonides oleks selge arusaam, et siseauditi funktsioon on erapooletu ja peab olema toimiv koos vastavate ressurssidega.

Autor on seisukohal, et magistr töö raames püstitatud eesmärk on saavutatud ning vastused püstitatud uurimisküsimustele on leitud. Magistr töö tulemused on abiks eeskätt siseauditi üksuste juhtidele, kes sooviksid saada ülevaadet võimalikest mõõdikutest, mida saab kasutada siseauditi hindamiseks. Töö autori arvates võib antud teemat arendada ka edasi ning teostada sõltumatuid siseauditi tõhususe mõõtmisi erinevate meetodite alusel, võrdlemaks kas nende meetodite alusel jõutakse samadele tulemustele ja järeldustele siseauditi tõhususe osas.

SUMMARY

METHODS FOR ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF INTERNAL AUDIT BASED ON MEMBERS OF THE ESTONIAN ASSOCIATION OF INTERNAL AUDITORS

Anton Roosve

The aim of this master's thesis was to analyse the methods of assessing the effectiveness of internal auditing units and their use in different organisations and to compare the methods used today with the results of studies conducted in different organisations in Estonia. To achieve this goal, the author used data from a survey conducted among the members of the Estonian Association of Internal Auditors to compare which methods are or are not used to measure the effectiveness of internal audits in organisations represented by the members. The association is an NGO consisting of professionals in the field of internal audit and at the time of the survey it had 260 members representing both the private and public sectors. It is an organisation that is also a member of both the International Institute of Internal Auditors and the European Association of Internal Auditors. Of all the members at the time of the master's thesis, 44% held an internationally recognised certificate in the field of internal audit, and among the members were credit institutions operating in Estonia and BIG4 auditing companies. As part of writing the master's thesis, the author conducted a study among the members of the association to look into their experience on the use of metrics for assessing the effectiveness of internal audit. Based on the data obtained, the author of the master's thesis carried out an analysis and presented his conclusions.

Both private- and public sector companies are exposed to different risks on a daily basis – these may include risks that arise within the organisation, as well as risks independent of the organisation, such as those dependent on the external environment. Any risks that may indicate an impact on an organisation must be identified and, for each risk, the organisation must have a way of managing it. According to literature, the prerequisite for successful management of risks is the organization's strong and effective internal control system, which consists of risk management, compliance and internal audit. Internal audit is the part of the organization that checks whether

risk management is carried out correctly and efficiently and how the organisation as a whole works. Unmanaged or unidentified risks can have a major (also financial) impact on the entire organization. In recent years, it has been evident how credit institutions operating in Estonia have received precepts, fines and, in some cases, decisions on the revocation of their activity licences from the state supervisory authority. In these events, it has been noteworthy that these organisations' internal control systems were deeply inadequate, resulting in a negative impact on the entire organisation.

In the course of analysing professional literature, the author was exposed to the fact that professional literature on the assessment of the effectiveness of internal audit and its methods is scant. This has also been confirmed by many authors whose works have been analysed by the author of this master's thesis. For the assessment of the effectiveness of internal audit, metrics must be in place to be able to monitor whether the internal audit function of the organisation is effective or not. When analysing professional literature, the author of the thesis came to the conclusion that the metrics for assessing the effectiveness of internal audit must be in accordance with the standard and the additional explanations covered in the documents of the International Association of Internal Auditors. In particular, the Standard suggests that, in the context of efficiency assessment, it is necessary to assess whether and what added value does internal audit create for its organisation. On the other hand, efficiency must indicate whether or not the remaining objectives of internal audit have been achieved. The author of the work concluded that simple quantitative metrics, such as the percentage of fulfilment of the audit plan or the number of completed audits, do not enable drawing conclusions about the effectiveness of internal audit, since they cannot be used to conclude what added value the internal audit brought to the organization with its activities. In the author's opinion, the effectiveness of internal audit must be assessed only by metrics that allow the assessment of added value. Such metrics include, for example, the number of findings or shortcomings rectified, as well as the financial impact in relation to identified and avoided risks or an improvement in the internal control system. The analysis and evaluation of these metrics is more complicated and certainly requires a methodology describing the corresponding calculation, but, in the opinion of the author, gives a much better idea of the effectiveness of the internal audit of a particular organization.

The results of the survey show that 70% of the organisations represented by the members of the association measured the effectiveness of their internal audit. The survey found that the metrics used by organisations largely matched those identified as the best and most appropriate in previous

studies conducted in 2009, 2011 and 2018. The study participants also put forth other metrics that could be used to assess the effectiveness of internal audit. The author considers only three metrics of those proposed suitable for assessing the effectiveness of the internal audit function, as they are in line with the standard's principle (2016, 15) and the IIA (2010, 2-6) guidelines on the effectiveness of internal audit.

Analysis of the data showed that different types of metrics are used in the private and the public sector organisations to assess the effectiveness of their internal audits. It also appears that the public sector respondents' opinions on the most accurate and appropriate internal audit efficiency assessment metrics deviate from those of the private sector respondents'. In the private sector, more metrics are used that show the effectiveness of the process, i.e., indicate whether the plan has been completed and how quickly it was executed (i.e., similar to the key performance indicator principle). In the opinion of the author, the choice of metrics by the public sector is more aimed at the quality of the process, i.e., metrics that show how many persons have the relevant qualifications or qualifications are used, etc.

Within the framework of the study, one of the aims was also to get an overview of the problems or bottlenecks that internal auditors experienced, and the main problems listed were the conduct of an audit in the field of IT, the use of IT systems in the audit process and internal problems such as insufficient independence of internal audits or lack of communication within the organisation. In addition, the data analysis revealed that 33% of respondents thought that their organisation's internal audit function did not have sufficient resources. This and other data collected during the study showed that the public sector had the more serious problems with their internal audit. The author of the work has given examples of how inadequate internal control systems (an integral part of internal audit) can affect the organization as a whole and show negative (including financial) effects.

It is also important for the author to emphasize that organisations have to have a clear understanding that the function of internal audit must be impartial, and it has to have sufficient resources to be properly functional.

The author is of the opinion that the goal set in the framework of the master's thesis has been achieved and answers to the research questions have been found. The results of the master's thesis are primarily helpful for the heads of internal audit units, who would like to get an overview of

possible metrics that can be used to better evaluate internal audit. In the opinion of the author, this topic can also be further developed and independent measurements of the effectiveness of internal audits can be carried out on the basis of different methods in order to compare whether the same results and conclusions regarding the effectiveness of internal audit are reached.

ALLIKATE LOETELU

Aktiaseltsi Talveaed makseasutuse tegevusloa ja täiendava tegevusloa kehtetuks tunnistamine.

(2019). Finantsinspeksioon. Kättesaadav: https://www.fi.ee/sites/default/files/2019-04/talveaed_otsus.pdf, 31. oktoober 2021.

Anderson, U. L. (2017). *Internal auditing assurance & advisory services*. Lake Mary, FL: Institute of Internal Auditors, Research Foundation.

Arena, M., & Azzone, G. (2007). Internal Audit Departments: Adoption and Characteristics in Italian Companies. *International Journal of Auditing*, 11(2), 91–114.

Barišić, I., & Tušek, B. (2016). The importance of the supportive control environment for internal audit effectiveness – the case of Croatian companies. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 29(1), 1021–1037.

Chappell, C. (2014). *The Executive Guide to Enterprise Risk Management*. New York: Palgrave Macmillan.

Chen, J., & Lin, W. (2011). *Measuring internal auditing's value*. Institute of Internal Auditors Research Foundation.

Condamine, L., Louisot, J.-P., & Naïm Patrick. (2007). *Risk quantification: management, diagnosis & hedging*. Chichester, West Sussex, England: Wiley.

Deloitte. (2018). *The Innocation Imperative. Forging Internal Audit's Path To Greater Impact And Influence*. Kättesaadav: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/at/Documents/risk/at-deloitte-global-chief-audit-executive-survey-2018.pdf>, 31. oktoober 2021.

Dickinson, G. (2001). Enterprise Risk Management: Its Origins and Conceptual Foundation. *Geneva Papers On Risk And Insurance - Issues And Practice*, 26(3), 360-366.

- Dittenhofer, M. (2001). Internal auditing effectiveness: an expansion of present methods. *Managerial Auditing Journal*, 16(8), 443–450.
- Eesti Siseaudiitorite Ühingu liikmete nimekiri*. Eesti Siseaudiitorite Ühing. Kättesaadav: <https://www.siseaudit.ee/liikmed>, 31. oktoober 2021.
- Eesti Siseaudiitorite Ühingu põhikiri*. Eesti Siseaudiitorite Ühing. Kättesaadav: https://www.siseaudit.ee/sites/default/files/failid/esau_pohikiri_09052017.pdf, 31. oktoober 2021.
- Ettekirjutus Swedbank AS-ile nõudmises viia oma tegevus kooskõlla krediitiasutuste tegevust reguleerivate õigusaktidega*. (2020). Finantsinspektsioon. Kättesaadav: https://www.fi.ee/sites/default/files/2020-03/ettekirjutus_swedbank_as-le.pdf, 31. oktoober 2021.
- Ettekirjutus Danske Bank A/S-ile*. (2019). Finantsinspektsioon. Kättesaadav: https://www.fi.ee/sites/default/files/2019-02/danske_bank_veebilehele_.pdf, 31. oktoober 2021.
- Fraser, J., & Simkins, B. (2010). *Enterprise risk management (The Robert W. Kolb series in finance)*. Hoboken (N.J.): Wiley.
- GFC Good Finance Company AS-i tegevusloa kehtetuks tunnistamine*. (2019). Finantsinspektsioon. Kättesaadav: https://www.fi.ee/sites/default/files/2019-05/good_finance_company_as_tegevusloa_kehtetuks_tunnistamine_otsus.pdf, 31. oktoober 2021.
- Ghosh, A. (2012). *Managing risks in commercial and retail banking*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Hightower, R. (2009). *Internal Controls Policies and Procedures*. Hoboken, NJ, USA: John Wiley & Sons.
- Hillson, D., & Simon, P. (2012). *Practical Project Risk Management: The ATOM Methodology*. Management Concepts.

- Hopkin, P. (2015). *Fundamentals of risk management: understanding, evaluating and implementing effective risk management*. London, United Kingdom: Kogan Page Limited.
- IIA (2013). *The three lines of defense in effective risk management and control*. Kättesaadav: <https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/PP%20The%20Three%20Lines%20of%20Defense%20in%20Effective%20Risk%20Management%20and%20Control.pdf>, 31. oktoober 2021.
- IIA (2020). *The IIA's Three Lines Model*. Kättesaadav: <https://na.theiia.org/about-ia/PublicDocuments/Three-Lines-Model-Updated.pdf>, 31. oktoober 2021.
- IIA (2009). *Knowledge Report. Measuring Internal Audit Performance*. Kättesaadav: https://www.ipai.pt/fotos/gca/knowledge_report__measuring_internal_audit_performance1_1259696632.pdf, 31. oktoober 2021.
- IIA (2016). *International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing*. Kättesaadav: <https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/IPPF-Standards-2017.pdf>, 4. jaanuar 2019.
- IIA (2010). *Measuring Internal Audit Effectiveness and Efficiency*. Kättesaadav: <https://bookstore.theiia.org/practice-guide-measuring-internal-audit-effectiveness-and-efficiency>, 27.02.2021.
- Institute of Risk Management. (2002). *A risk management standard*. London.
- Kaplan, R., & Mikes, A. (2012). Managing Risks: A New Framework. *Harvard Business Review*, 90(6), N/a.
- Lam, J. (2017). *Implementing Enterprise Risk Management: From Methods to Applications*. Somerset: John Wiley & Sons, Incorporated.
- Lakis, V., Giriūnas, L. (2012). The Concept Of Internal Control System: Theoretical Aspect. *Ekonomika*, 91(2), 142–152. doi: 10.15388/ekon.2012.0.890
- Lenz, R., & Hahn, U. (2015). A synthesis of empirical internal audit effectiveness literature pointing to new research opportunities. *Managerial Auditing Journal*, 30(1), 5–33.

- Pickett, K. (2011). *The essential guide to internal auditing* (2nd ed.). Chichester: Wiley.
- Pitt, S. (2014). *Internal audit quality: Developing a quality assurance and improvement program*.
- Pronovost, D. (2000). *Internal quality auditing*. Milwaukee, WI: ASQ Quality Press.
- Raum, R. B., & Morgan, S. L. (2009). *Performance auditing: A measurement approach*. Altamonte Springs: Institute of Internal Auditors Research Foundation.
- Rue, L. W., & Byars, L. L. (1986). *Management: theory and application*. Homewood, IL: Irwin.
- Savčuk, O. (2007). Internal audit efficiency evaluation principles. *Journal of Business Economics and Management*, 8(4), 275–284.
- Slack, N., & Brandon-Jones, A. (2019). *Operations Management*. Harlow: Pearson Education Canada.
- Soh, D. S., & Martinov-Bennie, N. (2011). The internal audit function. *Managerial Auditing Journal*, 26(7), 605–622.
- Szabo, A. (2012). Risk management: an integrated approach to risk management and assessment. *Annals of the University of Oradea: Economic Science*, 1(2), 776-781.
- The Committee of Sponsoring Organizations of the Tradeway Commision. *Internal Control – Integrated framework* (Jersey City, NJ: American Institute of Certified Oublic Accountants, 1994), 13.

LISAD

Lisa 1. Uuringu küsimused

Lugupeetud Eesti Siseaudiitorite Ühingu Liige!

Olen Anton Roosve ning olen lõpetamas Tallinna Tehnikaülikooli äriahanduse ja majandusarvestuse magistriõppe programmi. Kuna minu õpingud on seotud auditeerimise valdkonnaga, siis otsustasin keskenduda oma magistritöös siseauditi rolli ja tõhususe uurimisele.

Lõputöö tegemiseks palun Teie abi ning oleksin väga tänulik, kui leiaksite aega vastata küsimustikule. Küsimustele vastamine võtab aega maksimaalselt 15-20 minutit. Vastused jäävad anonüümseks ning neid kasutatakse üksnes tulemuste analüüsiks, kokkuvõtete tegemiseks ning järelduste esitamiseks.

Küsimuste tekkimise korral võite minuga ühendust võtta: anroos@taltech.ee.

Tänan Teid panuse eest ning head vastamist!

Lugupidamisega

Anton Roosve

- 1) Kui mitu aastat (täisaastat) olete töötanud siseauditi valdkonnas?
 - Alla aasta
 - 1-2 aastat
 - 2-3 aastat
 - 3-5 aastat
 - 5-10 aastat
 - Rohkem kui 10 aastat

2) Mis sektoris Te praegu töötate?

- Avalik sektor
- Erasektor
- Kolmas sektor

3) Mis tüüpi organisatsioonis Te praegu töötate?

- Aktsiaselts
- Osühing
- Täidesaatva riigivõimu asutus või riigi muu organisatsioon
- Tulundusühistu
- Kohaliku omavalitsuse asutus
- Välismaa äriühingu filiaal
- Täisühing
- Sihtasutus
- Mittetulundusühing
- Usaldusühing
- FIE ehk füüsilisest isikust ettevõtja
- Avalik-õiguslik juriidiline isik

4) Kui suur on organisatsioon kus Te töötate (organisatsioonis töötavate inimeste arvu järgi)?

- 0-10 inimest
- 11-50 inimest
- 51-250 inimest
- Rohkem kui 251 inimest

5) Mis valdkonnas tegutseb organisatsioon, kus Te parajasti töötate?

- Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük
- Mäetööstus
- Töötlev tööstus
- Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine
- Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus
- Ehitus
- Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrattaste remont

- Veendus ja laendus
 - Majutus ja toitlustus
 - Info ja side
 - Finants- ja kindlustustegevus
 - Kinnisvaraalne tegevus
 - Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus
 - Haldus- ja abitegevused
 - Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus
 - Haridus
 - Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne
 - Kunst, meelelahutus ja vaba aeg
 - Muud teenindavad tegevused
 - Kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus; kodumajapidamiste oma tarbeks mõeldud
 - eristamata kaupade tootmine ja teenuste osutamine
 - Eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus
- 6) Mis on Teie Eesti Siseaudiitorite Ühingu liikmestaaž?
- Alla aasta
 - 1-2 aastat
 - 2-3 aastat
 - 3-5 aastat
 - 5-10 aastat
 - Rohkem kui 10 aastat
- 7) Mis on Teie haridustase (lõpetatud)?
- Keskharidus
 - Kõrgharidus (bakalaureuse kraad või rakenduskõrgharidus)
 - Kõrgharidus (magistrikraad)
 - Kõrgharidus (doktorikraad)
- 8) Mis eriala õppisite oma viimases haridusastmes?
- Aiandus
 - Aineõpetajate koolitus
 - Ajakirjandus

- Ajalugu ja arheoloogia
- Arhitektuur ja linnaplaneerimine
- Ärindus ja haldus (üldine)
- Arvutikasutus
- Arvutiteadused
- Audiovisuaalne ja muu meedia
- Bioloogia ja biokeemia
- Disain
- Ehitus ja tsiviilrajatised
- Elektroonika ja automaatika
- Elektrotehnika ja energeetika
- Emakeel
- Farmaatsia
- Filosoofia ja eetika
- Füüsika
- Füüsikalised loodusteadused (üldine)
- Geoteadused
- Hambaravi ja -hooldus
- Hulgi- ja jaekaubandus
- Humanitaaria (üldised õppekavad)
- Juhtimine ja haldus
- Kalandus
- Kasvatusteadus
- Keemia
- Keemia ja protsessitehnoloogia
- Keskkonnakaitse (üldine)
- Keskkonnakaitsemeetodid
- Keskkonnateadused
- Klassiõpetaja ja põhikooli mitme aine õpetaja koolitus
- Koolieelikute õpetajate koolitus
- Kujutav kunst ja kunstiteadus
- Kunstid (üldine)
- Kutseõpetajate koolitus

- Lastehooldus ja noorsootöö
- Looduskeskkond ja puutumatu loodus
- Majandusarvestus ja maksundus
- Majandusteadus
- Majutamine ja toitlustamine
- Matemaatika
- Materjalitöötlus (puu, paber, plast, klaas)
- Meditsiin
- Meditsiinilise diagnostika ja ravi meetodid
- Mehaanika ja metallitöö
- Metsandus
- Militaarõpe
- Mootorliikurid, laevandus ja lennundustehnika
- Muusika ja esituskunstid
- Õendus
- Õigus
- Poliitikateadus ja kodanikuõpetus
- Põllumajandus, metsandus ja kalandus (üldine)
- Põllundus ja loomakasvatus
- Psühholoogia
- Raamatukogundus, teabelevi, arhiivindus
- Rahandus, pangandus, ja kindlustus
- Reisimine, turism ja vabaajaveetmine
- Sekretäri- ja ametnikutöö
- Sotsiaal- ja käitumisteadused (üldine)
- Sotsiaaltöö ja nõustamine
- Sotsioloogia ja kulturoloogia
- Sport
- Statistika
- Tarbekunst ja oskuskäsitöö
- Tehnikaalad (üldine)
- Tekstiili, rõivaste, jalatsite valmistamine ning naha töötlemine
- Teraapia ja taastusravi

- Tervis
- Toiduainetetöötlus ja -tootmine
- Tootmine ja töötlemine (üldine)
- Transporditeenused
- Turundus ja reklaam
- Usuõpetus ja teoloogia
- Vara- ja isikukaitse
- Veterinaaria
- Võõrkeeled ja -kultuurid

9) Kas Te omate mingit kutset või sertifikaati?

- CFSA (Certified Financial Services Auditor)
- CFE (Certified Fraud Examiner)
- PIA (Professional Internal Auditor)
- CISA (Certified Information System Auditor)
- CCSA (Certification in Control Self-Assessment)
- CRMA (Certification in Risk Management Assurance)
- CIA (Certified Internal Auditor)
- CGAP (Certified Government Auditing Professional)
- QIAL (Qualification in Internal Audit Leadership)
- Ei oma kutset või sertifikaati

10) Kuivõrd olete nõus väitega, et siseaudiitor peab omama siseauditeerimise kvalifikatsiooni tõendavat sertifikaati? Number 1 tähistab, et Te ei ole väitega üldse nõus ning number 10 tähistab seda, et olete väitega väga nõus

11) Kas Teie arvates on siseaudiitorid piisavalt sõltumatud organisatsioonis, kus Te praegu töötate?

- Jah
- Ei
- Ei soovi vastata

12) Kui Te vastasite eelmisele küsimusele "Ei", siis palun kommenteerige miks teie arvates ei ole siseaudiitorid piisavalt sõltumatud.

13) Kas Te olete märganud oma praegusel töökohal siseauditi tööprotsessides kohti, mis vajaksid parendamist?

- Jah
- Ei

14) Mis on need puudused või parendamist vajavad kohad?

15) Kas Teie arvates on hetkel Teie organisatsioonis siseauditi valdkonnas tegutseval üksusel piisavalt ressursse (sh tööjõuressursse), et saada hakkama kõikide tööülesannetega?

- Jah
- Ei

16) Kas siseauditi läbiviimise ajal olete puutunud kokku olukorraga, kus auditeeritav ei ole koostööaldis?

- Jah
- Ei

17) Kas Teie organisatsioonis mõõdetakse siseauditi tõhusust?

- Jah
- Ei

18) Palun andke hinnang milline allolevatest siseauditi tõhususe hindamise meetoditest/mõõdikutest on kõige täpsem ja sobivam. Number 1 tähistab seda, et meetod/mõõdik ei ole täpne ega sobiv siseauditi tõhususe hindamiseks ja 5 tähistab seda, et antud meetod/mõõdik on kõige täpsem ja sobivam.

	1	2	3	4	5
Vastava kvalifikatsiooni ja sertifikaatidega töötajate protsent	☐	☐	☐	☐	☐
Keskmine kulu ühe auditi kohta	☐	☐	☐	☐	☐
Keskmine kulu ühe siseaudiitori kohta	☐	☐	☐	☐	☐
Keskmine audititsükli aeg	☐	☐	☐	☐	☐
Auditi plaani täitmise protsent	☐	☐	☐	☐	☐
Siseaudiitorite professionaalsele arengule kulutatud tunnid	☐	☐	☐	☐	☐
Korduvate leidude või puuduste arv	☐	☐	☐	☐	☐
Kõrvaldatud leidude või puuduste arv	☐	☐	☐	☐	☐
Lõpetatud auditite arv	☐	☐	☐	☐	☐
Kindlustandvate tööde arv	☐	☐	☐	☐	☐
Nõuandvate tööde arv	☐	☐	☐	☐	☐
Rahaline mõju seoses tuvastatud ja välditud riskidega või seoses parendatud sisekontrolli süsteemiga	☐	☐	☐	☐	☐
Rahulolu tase tuginedes küsimustikutele, mis on saadetud auditeeritavatele	☐	☐	☐	☐	☐

19) Kas on veel mingeid meetodeid või mõõdikuid, mida kasutaksite siseauditi tõhususe hindamiseks?

20) Kas mingi eelpoolmainitud mõõdikutest on kasutusel Teie organisatsioonis?

	On kasutusel minu organisatsioonis	Ei ole kasutusel minu organisatsioonis
Vastava kvalifikatsiooni ja sertifikaatidega töötajate protsent	☐	☐
Keskmine kulu ühe auditi kohta	☐	☐
Keskmine kulu ühe siseaudiitori kohta	☐	☐
Keskmine audititsükli aeg	☐	☐
Auditi plaani täitmise protsent	☐	☐
Siseaudiitorite professionaalsele arengule kulutatud tunnid	☐	☐
Korduvate leidude või puuduste arv	☐	☐
Kõrvaldatud leidude või puuduste arv	☐	☐
Lõpetatud auditite arv	☐	☐
Kindlustandvate tööde arv	☐	☐
Nõuandvate tööde arv	☐	☐
Rahaline mõju seoses tuvastatud ja välditud riskidega või seoses parendatud sisekontrolli süsteemiga	☐	☐
Rahulolu tase tuginedes küsimustikutele, mis on saadetud auditeeritavatele	☐	☐

21) Kas Teie arvates on Teie organisatsiooni töötajad hästi teadlikud sellest, milles seisneb siseauditi roll organisatsioonis?

- Jah
- Ei

22) Kui eelmisele küsimusele vastasite "Ei", siis palun kommenteerige miks Te nii arvate.

23) Kas Teie arvates on Teie organisatsiooni siseaudit tõhus?

- Jah
- Ei

24) Palun võimalusel kommenteerida eelmises küsimuses antud vastust.

25) Kui kõrgeks peate Teie organisatsiooni siseauditeerimisega tegeleva üksuse antavat lisandväärtust? Number 1 tähistab madalat lisandväärtust ja number 10 tähistab kõrget lisandväärtust.

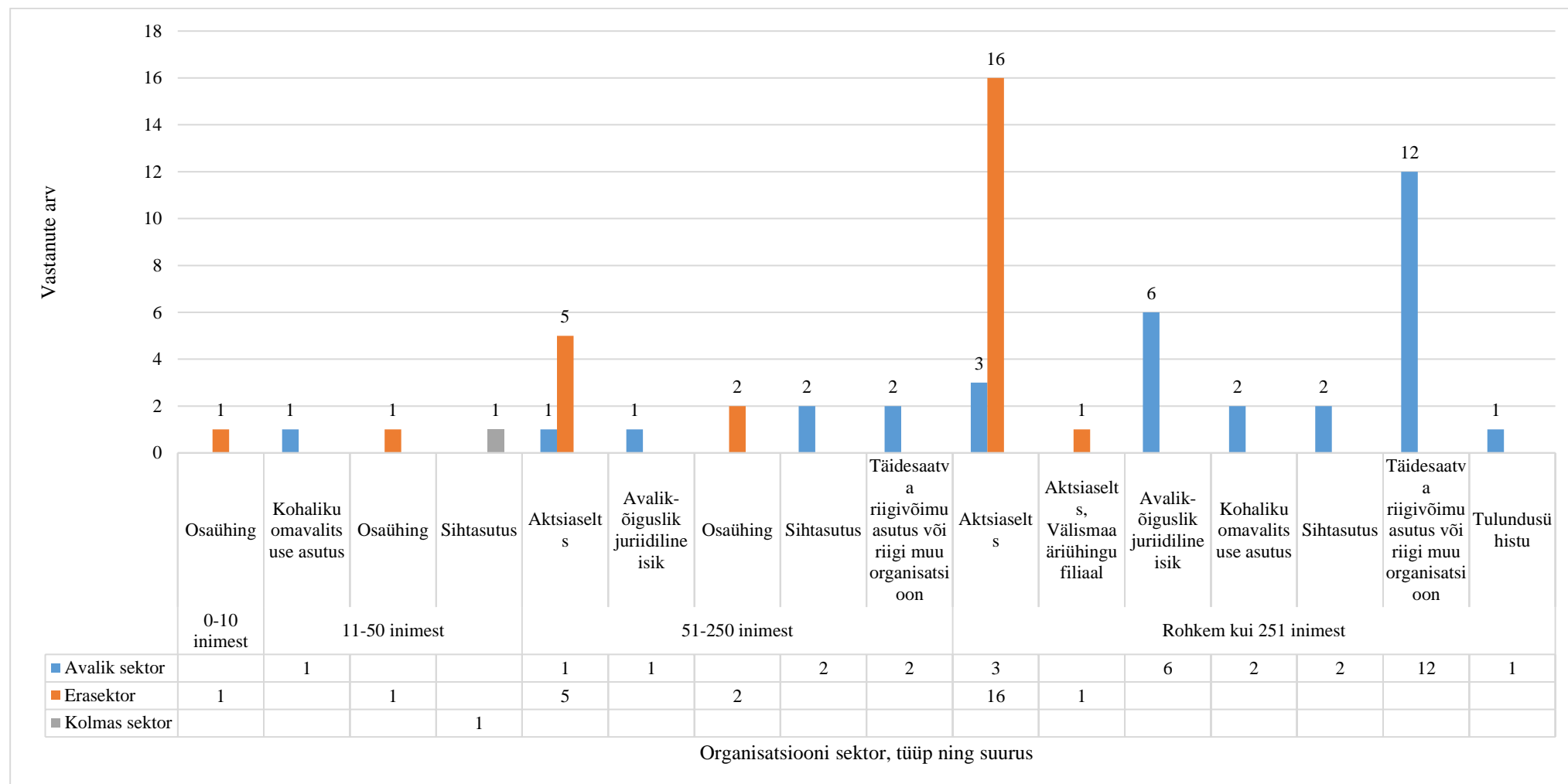
26) Kas teie arvates peab siseauditeerimisega tegelev üksus koolitama organisatsiooni töötajaid sisekontrolli süsteemi teemadel

- Jah
- Ei

27) Kas teie arvates peab siseauditeerimisega tegelev üksus koolitama organisatsiooni töötajaid siseauditi teemadel?

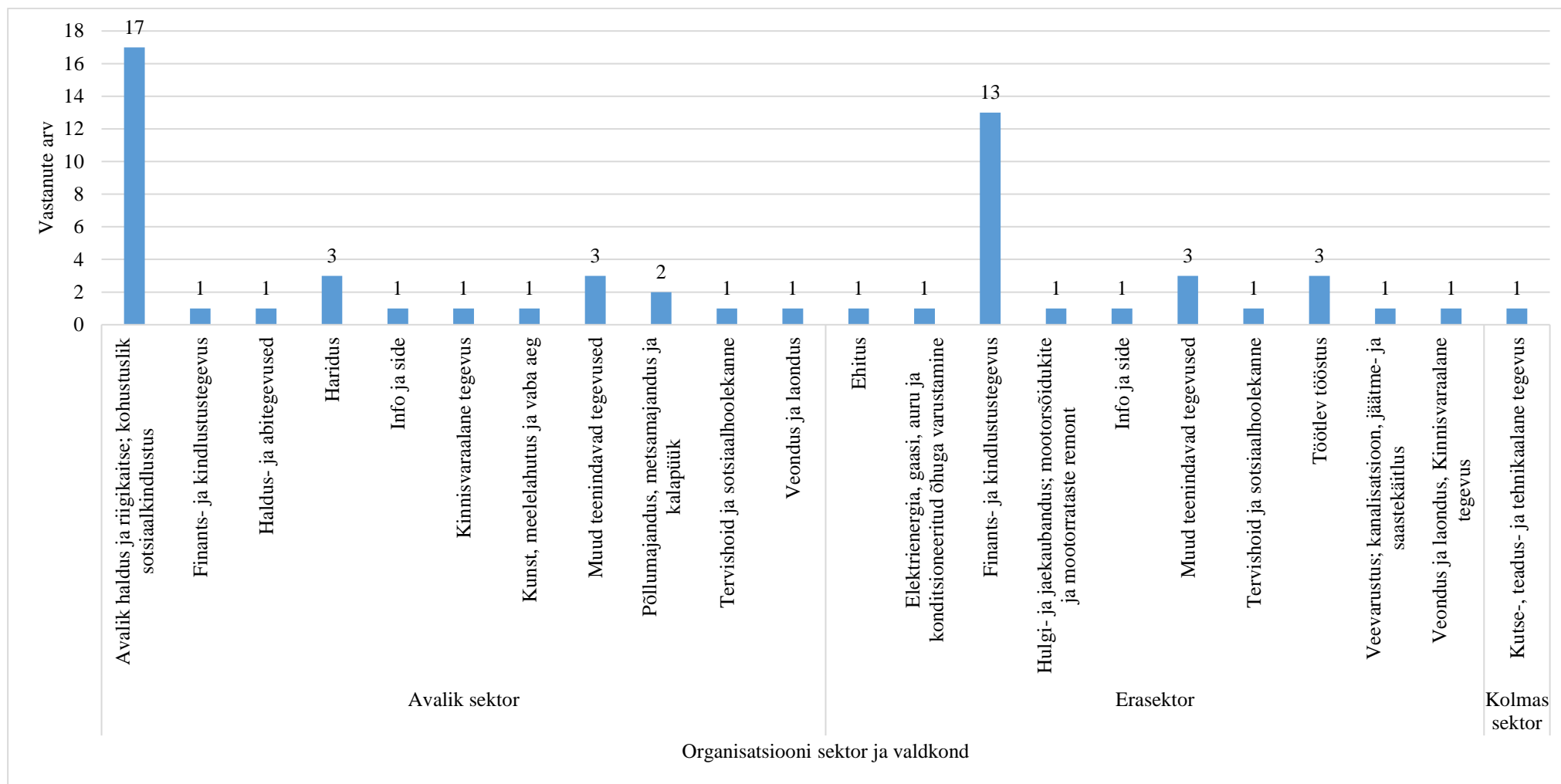
- Jah
- Ei

Lisa 2. Vastanute jaotus organisatsiooni sektori, suuruse ja valdkonna vahel

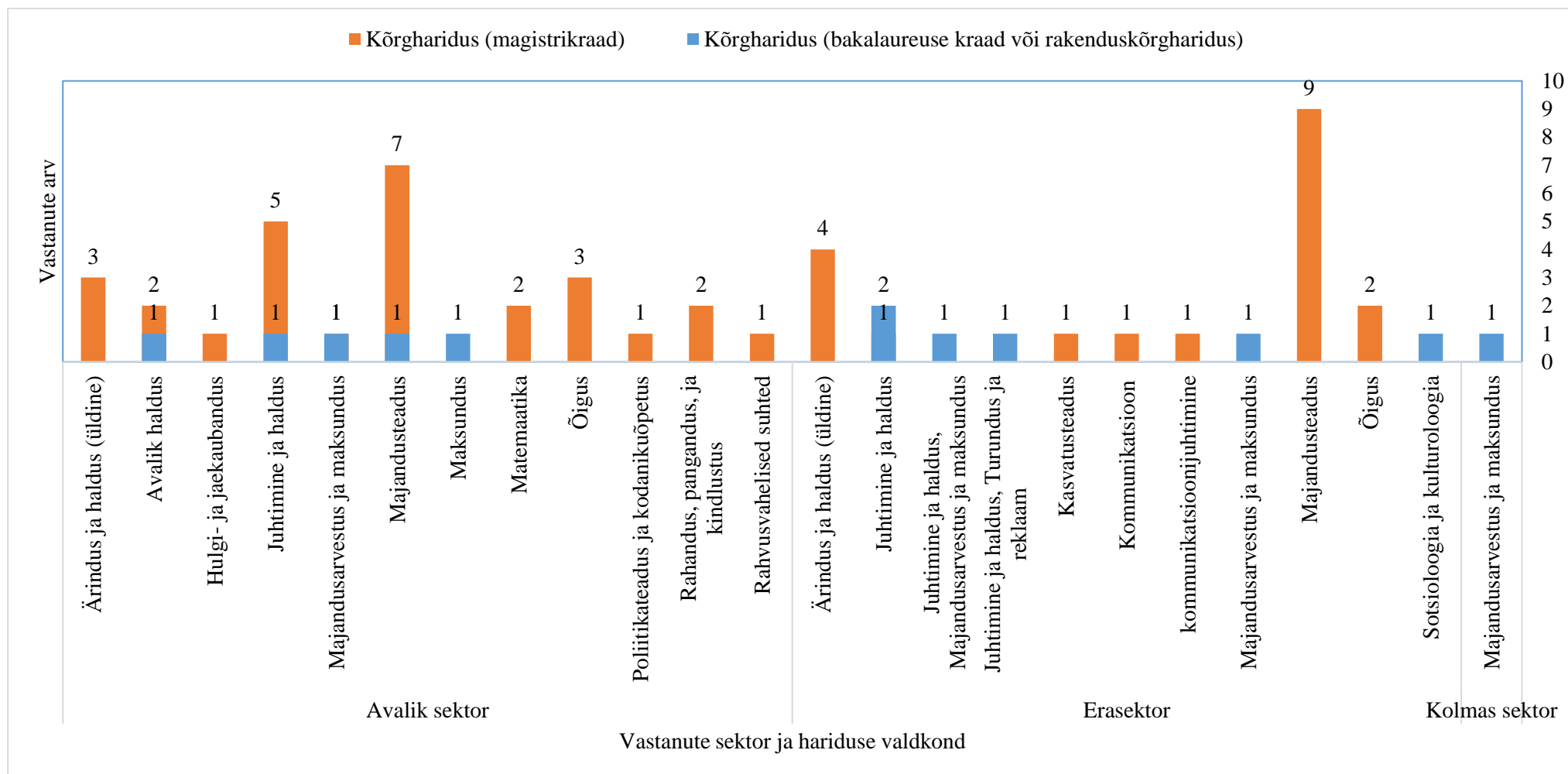
Allikas: autori koostatud lisa 9 alusel

Lisa 3. Vastanute jaotus organisatsiooni sektori ja selle tegutsemisvaldkonna vahel

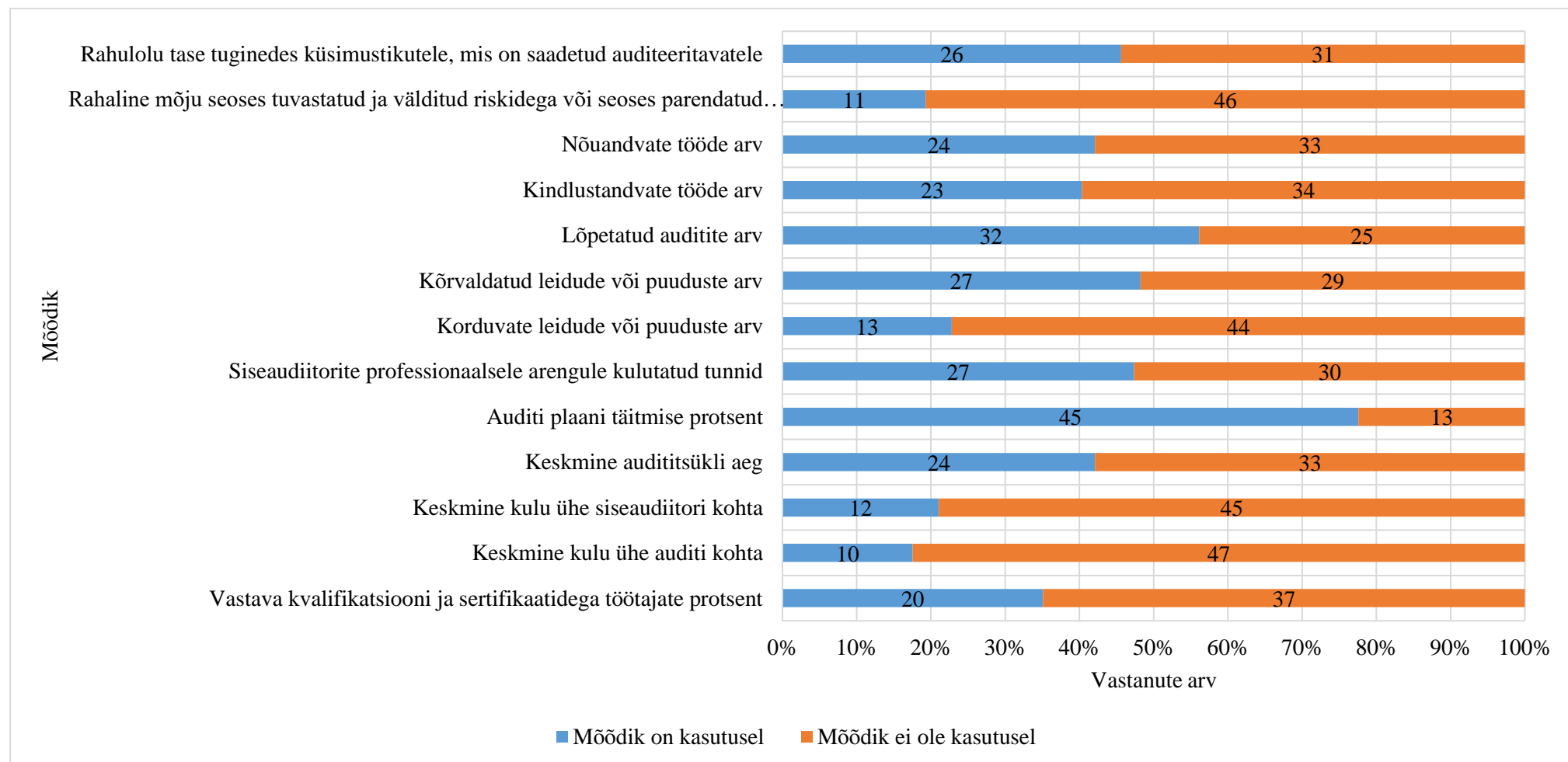
Allikas: autori koostatud lisa 9 alusel

Lisa 4. Vastanute jaotus kõrghariduse taseme, hariduse valdkonna, era- ja avaliku sektori vahel

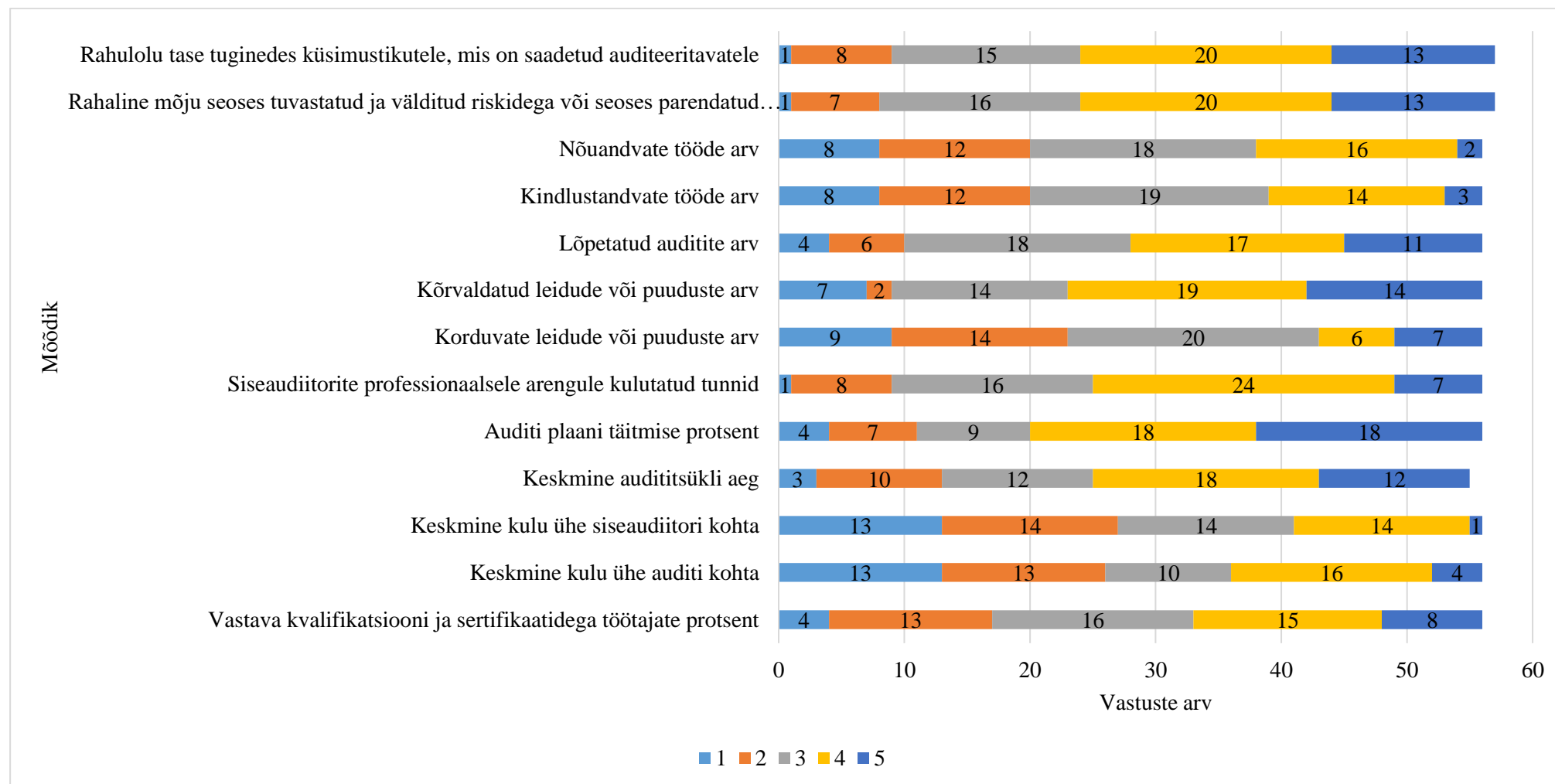
Allikas: autori koostatud lisa 9 alusel

Lisa 5. Siseauditi tõhususe hindamise mõõdikute kasutamine vastanute organisatsioonides

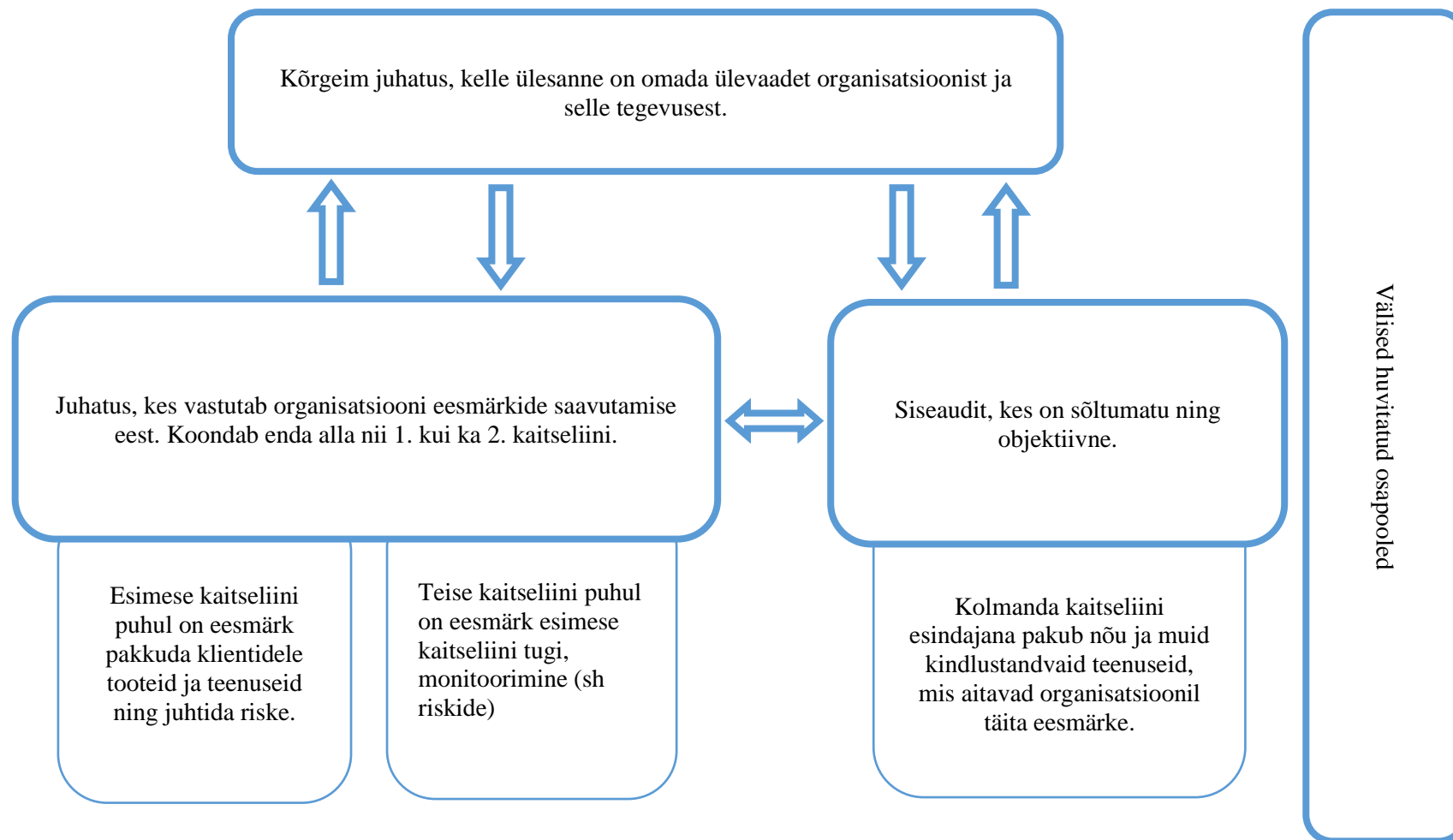
Allikas: autori koostatud lisa 12 alusel

Lisa 6. Vastanute jaotus siseauditi tõhususe hindamise moodsu sobivuse järgi

Allikas: autori koostatud lisa 10 alusel

Lisa 7. Kolme kaitseliini uuendatud mudel

Allikas: The Institute of Internal Auditors (2020, 4), autori kohandatud.

Lisa 8. Eesti Siseaudiitorite Ühingu koosseis

Ühingu liige	Organisatsiooni nimi, kus ühingu liige töötab	Organisatsiooni sektor	Sertifikaatide nimekiri						
Ühingu liige nr 1	Finantsinspeksioon	Avalik-õiguslik juriidiline isik	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 2	Finantsinspeksioon	Avalik-õiguslik juriidiline isik	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 3	Finantsinspeksioon	Avalik-õiguslik juriidiline isik	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 4	Finantsinspeksioon	Avalik-õiguslik juriidiline isik	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 5	Finantsinspeksioon	Avalik-õiguslik juriidiline isik	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 6	Finantsinspeksioon	Avalik-õiguslik juriidiline isik	CISA	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 7	Eesti Lennuakadeemia	Avalik-õiguslik juriidiline isik	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 8	Tallinna Tehnikaülikool	Avalik-õiguslik juriidiline isik	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 9	Tallinna Tehnikaülikool	Avalik-õiguslik juriidiline isik	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 10	Tallinna Tehnikaülikool	Avalik-õiguslik juriidiline isik	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 11	Tartu Ülikool	Avalik-õiguslik juriidiline isik	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 12	Tartu Ülikool	Avalik-õiguslik juriidiline isik	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 13	Tartu Ülikool	Avalik-õiguslik juriidiline isik	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 14	Circle K Eesti AS	Erasektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 15	Coca-Cola HBC Eesti AS	Erasektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 16	Elisa Eesti AS	Erasektor	AS	CIA	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 17	Ramirent Grupp	Erasektor	AS	CFE	CIA	QA	-	-	-
Ühingu liige nr 18	Ramirent Grupp	Erasektor	AS	CIA	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 19	Ramirent Shared Services AS	Erasektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 20	Rimi Eesti Food AS	Erasektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 21	Telia Eesti AS	Erasektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 22	Monese Ltd Eesti Filiaal	Erasektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 23	ABB AS	Erasektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 24	Admiral Markets AS	Erasektor	-	-	-	-	-	-	-

lisa 8 järg

Ühingu liige	Organisatsiooni nimi, kus ühingu liige töötab	Organisatsiooni sektor	Sertifikaatide nimekiri					
Ühingu liige nr 25	Harju Elekter	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 26	Tallink Grupp AS	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 27	Tallinna Kaubamaja Grupp AS	Erasektor	CIA	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 28	Tallinna Kaubamaja Grupp AS	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 29	Tallinna Kaubamaja Grupp AS	Erasektor	AS	CIA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 30	BLRT Grupp AS	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 31	BLRT Grupp AS	Erasektor	AS	CIA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 32	Colonna Varahaldus OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 33	Cincinella OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 34	Initium Consult OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 35	JOV Finance OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 36	Juhendus OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 37	KirkeTenel Konsultatsioonid OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 38	KP Finants OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 39	Kroonpress AS	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 40	Medivar OÜ	Erasektor	AS	CIA	QA	-	-	-
Ühingu liige nr 41	MILMIR OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 42	Protex Balti AS	Erasektor	CIA	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 43	Quanloop Group OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 44	Brytta OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 45	Brytta OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 46	G2M Konsultatsioonid OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 47	Magnum Veterinaaria AS	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 48	Adelson Advisory OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-

Ühingu liige	Organisatsiooni nimi, kus ühingu liige töötab	Organisatsiooni sektor	Sertifikaatide nimekiri					
Ühingu liige nr 49	Agere OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 50	Albiorix OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 51	Amanbir OÜ	Erasektor	AS	CPIA	PIA	-	-	-
Ühingu liige nr 52	Arkland OÜ	Erasektor	AS	ASSA	CGAP	CIA	-	-
Ühingu liige nr 53	Audiores OÜ	Erasektor	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 54	Brando Consulting OÜ	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 55	Silpower AS	Erasektor	AS	CFE	CGAP	CIA	-	-
Ühingu liige nr 56	SM Konsultatsioonide OÜ	Erasektor	AS	CIA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 57	Vihurimäe OÜ	Erasektor	AS	CGAP	CIA	-	-	-
Ühingu liige nr 58	Compensa Vienna Insurance Group, ADB Eesti filiaal	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 59	ERGO Insurance SE	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 60	If P&C Insurance AS	Erasektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 61	Audit Advisory OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	CIA	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 62	Deloitte Audit Eesti AS	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 63	Ernst & Young Baltic AS	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 64	Ernst & Young Baltic AS	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 65	Ernst & Young Baltics AS	Erasektor, audiitorettevõtja	AS	CIA	QA	-	-	-
Ühingu liige nr 66	Grant Thornton Baltic OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 67	Grant Thornton Baltic OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 68	Grant Thornton Baltic OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	AS	ASSA	CGAP	CIA	QA	-
Ühingu liige nr 69	Guido Viik OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 70	I.S.Audiitorteenuste OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-

lisa 8 järg

Ühingu liige	Organisatsiooni nimi, kus ühingu liige töötab	Organisatsiooni sektor	Sertifikaatide nimekiri						
Ühingu liige nr 71	KPMG Baltics OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 72	KPMG Baltics OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	AS	CIA	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 73	KPMG Baltics OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 74	KPMG Baltics OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 75	KPMG Baltics OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 76	KPMG Baltics OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 77	KPMG Baltics OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	CGAP	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 78	KPMG Baltics OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	AS	ASSA	CGAP	CIA	QA	-	-
Ühingu liige nr 79	KPMG Baltics OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 80	KPMG Baltics OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	AS	CFSA	CGAP	CIA	CRMA	QA	-
Ühingu liige nr 81	KPMG Switzerland	Erasektor, audiitorettevõtja	AS	CGAP	CIA	QA	-	-	-
Ühingu liige nr 82	PricewaterhouseCoopers Advisors AS	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 83	PricewaterhouseCoopers AS	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 84	Q Audit OÜ	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 85	OÜ Artestan	Erasektor, audiitorettevõtja	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 86	SEB Pank	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 87	Eesti Pank	Erasektor, pangandus	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 88	AS TBB pank	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 89	Bigbank AS	Erasektor, pangandus	AS	CIA	QA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 90	SEB Pank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 91	Bigbank AS	Erasektor, pangandus	ASSA	CGAP	CIA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 92	Coop Pank AS	Erasektor, pangandus	AS	CIA	QA	-	-	-	-

lisa 8 järg

Ühingu liige	Organisatsiooni nimi, kus ühingu liige töötab	Organisatsiooni sektor	Sertifikaatide nimekiri						
Ühingu liige nr 93	LHV Pank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 94	Eesti Pank	Erasektor, pangandus	CISA	CRMA	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 95	SEB Pank AS	Erasektor, pangandus	AS	CIA	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 96	AS SEB Pank	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 97	Eesti Pank	Erasektor, pangandus	AS	CIA	CISA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 98	Eesti Pank	Erasektor, pangandus	AS	CIA	CISA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 99	LHV Pank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 100	Holm Bank AS	Erasektor, pangandus	AS	ASSA	CGAP	CIA	-	-	-
Ühingu liige nr 101	Inbank AS	Erasektor, pangandus	CIA	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 102	Inbank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 103	SEB Pank AS	Erasektor, pangandus	CCSA	CIA			-	-	-
Ühingu liige nr 104	SEB Pank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 105	Coop Pank AS	Erasektor, pangandus	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 106	LHV Pank AS	Erasektor, pangandus	AS	CIA	CGAP	ASSA	-	-	-
Ühingu liige nr 107	Luminor Bank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 108	SEB Pank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 109	Luminor Bank AS	Erasektor, pangandus	AS	CIA	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 110	Luminor Bank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 111	Luminor Bank AS	Erasektor, pangandus	CIA	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 112	Luminor Bank AS	Erasektor, pangandus	AS	ASSA	CGAP	CIA	QA	-	-
Ühingu liige nr 113	Luminor Bank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 114	Luminor Bank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 115	Luminor Bank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 116	LHV Pank AS	Erasektor, pangandus	AS	CIA	-	-	-	-	-

lisa 8 järg

Ühingu liige	Organisatsiooni nimi, kus ühingu liige töötab	Organisatsiooni sektor	Sertifikaatide nimekiri					
Ühingu liige nr 117	Swedbank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 118	Swedbank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 119	Swedbank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 120	Swedbank AS	Erasektor, pangandus	CIA	CISA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 121	Swedbank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 122	Swedbank AS	Erasektor, pangandus	AS	CGAP	CIA	QA	-	-
Ühingu liige nr 123	Swedbank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 124	Swedbank AS	Erasektor, pangandus	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 125	AS TBB pank	Erasektor, pangandus	AS	CIA	CRMA	-	-	-
Ühingu liige nr 126	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 127	-	-	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 128	-	-	ASSA	CGAP	QA	-	-	-
Ühingu liige nr 129	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 130	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 131	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 132	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 133	-	-	ASSA	CCSA	CGAP	QA	-	-
Ühingu liige nr 134	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 135	-	-	ACCA	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 136	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 137	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 138	-	-	ASSA	QA	CGAP	-	-	-
Ühingu liige nr 139	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 140	-	-	-	-	-	-	-	-

lisa 8 järg

Ühingu liige	Organisatsiooni nimi, kus ühingu liige töötab	Organisatsiooni sektor	Sertifikaatide nimekiri					
Ühingu liige nr 141	-	-	CIA	QA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 142	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 143	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 144	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 145	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 146	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 147	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 148	-	-	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 149	-	-	CIA	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 150	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 151	-	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 152	Euroopa Parlament	Euroopa Liidu institutsioon	AS	CGAP	CIA	-	-	-
Ühingu liige nr 153	Jõhvi Vallavalitsus	Kohalik omavalitsus ja selle allasutused	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 154	Saaremaa vallavalitsus	Kohalik omavalitsus ja selle allasutused	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 155	Saku Vallavalitsus	Kohalik omavalitsus ja selle allasutused	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 156	Viljandi Vallavalitsus	Kohalik omavalitsus ja selle allasutused	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 157	Tartu Linnavalitsus, Sisekontrolli osakond	Kohalik omavalitsus ja selle allasutused	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 158	Viljandi Linnavalitsus	Kohalik omavalitsus ja selle allasutused	-	-	-	-	-	-

lisa 8 järg

Ühingu liige	Organisatsiooni nimi, kus ühingu liige töötab	Organisatsiooni sektor	Sertifikaatide nimekiri					
Ühingu liige nr 159	Viljandi Linnavalitsus	Kohalik omavalitsus ja selle allasutused	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 160	Aktsiaselts Tallinna Linnatransport	Kohalik omavalitsus ja selle allasutused	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 161	Tallinna Linnakantselei	Kohalik omavalitsus ja selle allasutused	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 162	Tallinna Linnakantselei, sisekontrolöri teenistus	Kohalik omavalitsus ja selle allasutused	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 163	Varstu Kool	Kohalik omavalitsus ja selle allasutused	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 164	Ida-Tallinna Kesksaigla AS	Kohalik omavalitsus ja selle allasutused	ASSA	CGAP	QA	-	-	-
Ühingu liige nr 165	Lääne-Tallinna Kesksaigla	Kohalik omavalitsus ja selle allasutused	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 166	Pärnumaa Omavalitsuste Liit	Mittetulundusühing	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 167	MTÜ Eesti Siseaudiitorite Ühing	Mittetulundusühing	ASSA	QA	CGAP	-	-	-
Ühingu liige nr 168	AS Tallinna Sadam	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 169	Eesti Energia AS	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	AS	CFE	CIA	CRM A	-	-
Ühingu liige nr 170	Eesti Energia AS	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	AS	CIA	CRMA	-	-	-
Ühingu liige nr 171	Eesti Energia AS	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	-	-	-	-	-	-

lisa 8 järg

Ühingu liige	Organisatsiooni nimi, kus ühingu liige töötab	Organisatsiooni sektor	Sertifikaatide nimekiri					
Ühingu liige nr 172	Eesti Energia AS	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 173	Eesti Energia AS	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 174	Eesti Loto AS	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	CIA	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 175	Eesti Post AS	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 176	Eesti Rahvusringhääling	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 177	Eesti Raudtee AS	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 178	Eesti Teadusagentuur SA	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 179	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 180	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 181	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 182	SK ID Solution AS	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 183	Tartu Ülikooli Kliinikum SA	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	-	-	-	-	-	-

lisa 8 järg

Ühingu liige	Organisatsiooni nimi, kus ühingu liige töötab	Organisatsiooni sektor	Sertifikaatide nimekiri						
Ühingu liige nr 184	Tartu Ülikooli Kliinikum SA	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	CGAP	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 185	Keskkonnainvesteeringute Keskus SA	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 186	EVR Cargo AS	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 187	Tallinna Sadam AS	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 188	SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla	Riigi osalusega ettevõtte/sihtasutus/MTÜ	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 189	Eesti Haigekassa	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 190	Eesti Haigekassa	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 191	Eesti Haigekassa	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 192	Eesti Keskkonnateenused AS	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 193	Eesti Kultuurkapital	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 194	Eesti Töötukassa	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 195	Kaitsevägi	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 196	Kaitsevägi	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 197	Kaitsevägi	Avalik sektor	ASSA	CGAP	QA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 198	Riigi Kinnisvara AS	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 199	Riigi Kinnisvara AS	Avalik sektor	AS	CIA	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 200	Riigi Tugiteenuste Keskus	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 201	Riigimetsa Majandamise Keskus	Avalik sektor	ASSA	CGAP	QA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 202	Riigimetsa Majandamise Keskus	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 203	Keskkonnaamet	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 204	Politsei- ja Piirivalveamet	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-

lisa 8 järg

Ühingu liige	Organisatsiooni nimi, kus ühingu liige töötab	Organisatsiooni sektor	Sertifikaatide nimekiri					
			CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 205	Politsei- ja Piirivalveamet	Avalik sektor	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 206	Transpordiamet	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 207	Politsei- ja Piirivalveamet	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 208	Politsei- ja Piirivalveamet	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 209	Keskkonnaamet	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 210	Politsei- ja Piirivalveamet	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 211	PRIA	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 212	Maaeluministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 213	Rahandusministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 214	Keskkonnaministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 215	Maaeluministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 216	Siseministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 217	Rahandusministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 218	Kaitseministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 219	Keskkonnaministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 220	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 221	Rahandusministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 222	Rahandusministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 223	Sotsiaalministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 224	Haridus- ja Teadusministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 225	Haridus- ja Teadusministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 226	Sotsiaalministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 227	Rahandusministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 228	Kultuuriministeerium	Avalik sektor	CGAP	-	-	-	-	-

lisa 8 järg

Ühingu liige	Organisatsiooni nimi, kus ühingu liige töötab	Organisatsiooni sektor	Sertifikaatide nimekiri						
Ühingu liige nr 229	Siseministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 230	Keskkonnaministeerium	Avalik sektor	QA	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 231	Rahandusministeerium	Avalik sektor	CGAP	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 232	Keskkonnaministeerium	Avalik sektor	CGAP	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 233	Rahandusministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	QA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 234	Siseministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 235	Rahandusministeerium	Avalik sektor	CGAP	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 236	Justiitsministeerium	Avalik sektor	QA	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 237	Rahandusministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 238	Sotsiaalministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 239	Justiitsministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 240	Siseministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	QA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 241	Maaeluministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 242	Kultuuriministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 243	Haridus- ja Teadusministeerium	Avalik sektor	CGAP	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 244	Keskkonnaministeerium	Avalik sektor	CGAP	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 245	Rahandusministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 246	Keskkonnaministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	QA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 247	Siseministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	QA	-	-	-	-
Ühingu liige nr 248	Maaeluministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	CIA	QA	-	-	-
Ühingu liige nr 249	Maaeluministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 250	Rahandusministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 251	Haridus- ja Teadusministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-	-

lisa 8 järg

Ühingu liige	Organisatsiooni nimi, kus ühingu liige töötab	Organisatsiooni sektor	Sertifikaatide nimekiri					
Ühingu liige nr 252	Rahandusministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 253	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 254	Haridus- ja Teadusministeerium	Avalik sektor	CGAP	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 255	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Avalik sektor	ASSA	CGAP	-	-	-	-
Ühingu liige nr 256	Siseministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 257	Justiitsministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 258	Maaeluministeerium	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 259	Audiitortevgevuse Järelevalve nõukogu	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-
Ühingu liige nr 260	Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjon	Avalik sektor	-	-	-	-	-	-

Allikas: autori koostatud Eesti Siseaudiitorite Ühingu veebilehe alusel.

Lisa 9. Tulemused. Küsimused 1-17

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
1. Kui mitu aastat (täisaastat) olete töötanud siseauditi valdkonnas?		
Alla aasta	3	5.00%
1-2 aastat	4	6.67%
2-3 aastat	3	5.00%
3-5 aastat	5	8.33%
5-10 aastat	11	18.33%
Rohkem kui 10 aastat	34	56.67%
2. Mis sektoris Te praegu töötate?		
Avalik sektor	33	55.00%
Erasektor	26	43.33%
Kolmas sektor	1	1.67%
3. Mis tüüpi organisatsioonis Te praegu töötate?		
Aktsiaselts	25	41.67%
Aktsiaselts, Välismaa äriühingu filiaal	1	1.67%
Avalik-õiguslik juriidiline isik	7	11.67%
Kohaliku omavalitsuse asutus	3	5.00%
Osühing	4	6.67%
Sihtasutus	5	8.33%
Täidesaatva riigivõimu asutus või riigi muu organisatsioon	14	23.33%
Tulundusühistu	1	1.67%
4. Kui suur on organisatsioon kus Te töötate (organisatsioonis töötavate inimeste arvu järgi)?		
0-10 inimest	1	1.67%
11-50 inimest	3	5.00%
51-250 inimest	13	21.67%
Rohkem kui 251 inimest	43	71.67%

lisa 9 järg

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
5. Mis valdkonnas tegutseb organisatsioon, kus Te parajasti töotate?		
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	17	28.33%
Finants- ja kindlustustegevus	14	23.33%
Muud teenindavad tegevused	6	10.00%
Haridus	3	5.00%
Töötlev tööstus	3	5.00%
Tervishoid ja sotsiaaltoetamine	2	3.33%
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	2	3.33%
Info ja side	2	3.33%
Veondus ja laondus, Kinnisvaraala tegevus	1	1.67%
-	1	1.67%
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrattaste remont	1	1.67%
Ehitus	1	1.67%
Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	1	1.67%
Haldus- ja abitegevused	1	1.67%
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	1	1.67%
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	1	1.67%
Veondus ja laondus	1	1.67%
Kinnisvaraala tegevus	1	1.67%
Kutse-, teadus- ja tehnikaala tegevus	1	1.67%
6. Mis on Teie Eesti Siseaudiitorite Ühingu liikmestaaž?		
Alla aasta	4	6.67%
1-2 aastat	5	8.33%
2-3 aastat	5	8.33%
3-5 aastat	4	6.67%
5-10 aastat	17	28.33%
Rohkem kui 10 aastat	25	41.67%

lisa 9 järg

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
7. Mis on Teie haridustase (lõpetatud)?		
Kõrgharidus (bakalaureuse kraad või rakenduskõrgharidus)	12	20.00%
Kõrgharidus (magistrikraad)	47	78.33%
-	1	1.67%
8. Mis eriala õppisite oma viimases haridusastmes?		
Majandusteadus	17	28.33%
Juhtimine ja haldus	9	15.00%
Ärindus ja haldus (üldine)	7	11.67%
Õigus	5	8.33%
Majandusarvestus ja maksundus	4	6.67%
Avalik haldus	3	5.00%
Rahandus, pangandus, ja kindlustus	2	3.33%
Matemaatika	2	3.33%
rahvusvahelised suhted/ Euroopa uuringud	1	1.67%
Poliitikateadus ja kodanikuõpetus	1	1.67%
Juhtimine ja haldus, Turundus ja reklaam	1	1.67%
-	1	1.67%
Kommunikatsioonijuhtimine	1	1.67%
Juhtimine ja haldus, Majandusarvestus ja maksundus	1	1.67%
Sotsioloogia ja kulturoloogia	1	1.67%
Kommunikatsioon	1	1.67%
Kasvatusteadus	1	1.67%
Hulgi- ja jaekaubandus	1	1.67%
Maksundus	1	1.67%

lisa 9 järg

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
9. Kas Te omate mingit kutset või sertifikaati?		
CGAP (Certified Government Auditing Professional)	24	40.00%
Ei oma kutset või sertifikaati	18	30.00%
CIA (Certified Internal Auditor)	9	15.00%
CIA (Certified Internal Auditor), CGAP (Certified Government Auditing Professional)	3	5.00%
CGAP (Certified Government Auditing Professional), Vanemraamatupidaja tase 6, Kutseõpetaja tase 7	1	1.67%
Vandeaudiitor / Avaliku sektori vandeaudiitor	1	1.67%
vandeaudiitor	1	1.67%
CIA (Certified Internal Auditor), CGAP (Certified Government Auditing Professional), Quality Assurance	1	1.67%
CCSA (Certification in Control Self-Assessment), CIA (Certified Internal Auditor)	1	1.67%
CIA omandamisel	1	1.67%
10. Kuivõrd olete nõus väitega, et siseaudiitor peab omama siseauditeerimise kvalifikatsiooni tõendavat sertifikaati? Number 1 tähistab, et Te ei ole väitega üldse nõus ning number 10 tähistab seda, et olete väitega väga nõus.		
2	1	1.67%
3	4	6.67%
4	2	3.33%
5	5	8.33%
6	5	8.33%
7	9	15.00%
8	11	18.33%
9	9	15.00%
10	14	23.33%

lisa 9 järg

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
11. Kas Teie arvates on siseaudiitorid piisavalt sõltumatud organisatsioonis, kus Te praegu töötate?		
Ei	3	5.00%
Ei soovi vastata	3	5.00%
Jah	54	90.00%
12. Kui Te vastasite eelmisele küsimusele "Ei", siis palun kommenteerige miks teie arvates ei ole siseaudiitorid piisavalt sõltumatud.		
Kogu siseauditi kontseptsioon on vildakas. Pidevalt ollakse omanike ja palgatud juhtide tule vahel.	1	1.67%
Otsene alluvus ja ametinimetus ei võimalda sõltumatust. Alluvus linnapeale või vallavanemale mitte volikogule ja ametinimetus - sisekontrolör (revident), ei nõua mingite standardite järgimist.	1	1.67%
puudub sisauditi üksus	1	1.67%
-	57	95.00%
13. Kas Te olete märganud oma praegusel töökohal siseauditi tööprotsessides kohti, mis vajaksid parendamist?		
Ei	22	36.67%
Jah	38	63.33%
14. Mis on need puudused või parendamist vajavad kohad?		
Agiilsus, sealjuures ennekõike sagedasem jooksev suhtlemine auditeeritavate ja/või töötellijatega	1	1.67%
Aruandluse automatiseerimine	1	1.67%
Aruannete kooskõlastuse protsess, seire	1	1.67%
Avalikusektori juhtimisprintsipiibid on määratlemata, mistõttu on keeruline anda juhtimisele hinnangut. Kvalifitseeritud töötajate puudus. Auditiüksus on liiga väike organisatsiooni suurust arvestades.	1	1.67%
Efektiivsus	1	1.67%
Ettevõttes on ülepldiselt puudulikult kaardistatud äriprotsessid, mis omakorda mõjutab siseauditi tegevuste efektiivsust ning kohati ka ulatust / fookust	1	1.67%
Suurem paindlikkussuutlikkus/operatiivusvõimekus	1	1.67%

lisa 9 järg

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
IT alase valdkonna auditeerimine	1	1.67%
IT süsteemide auditeerimine, IT efektiivsem kasutamine siseauditeerimisel	1	1.67%
keskkond muutub, alati saab paremini- nt aruannete visuaalid, uute tarkvarade asutuselevõtmine, automaatkontrollid jmt	1	1.67%
kogu siseauditi süsteemi loomine	1	1.67%
Kõikide projektide ja audiitorite lõikes ühetaoline dokumenteerimine; väga täpse fookuse seadmine ja hoidmine; auditi kestuse lühendamine	1	1.67%
Kommunikatsioon	1	1.67%
Kommunikatsioon keskastme juhtidega	1	1.67%
Siseauditist teadlikkuse tõstmine.	1	1.67%
Kui KOV-i juhid näevad siseaudiitori vajadust ning alluvus ja staatus organisatsioonis on paigas, siis saab hakata rääkima siseaudiitori sõltumatusest, objektiivsusest.	1	1.67%
Siseaudit pidevalt oma protsesse uuendama, efektiivsemaks muutma ja arendama	1	1.67%
Pidevas kvaliteedikontrollis ja sisehindamises tuleb alati välja parendamist vajavaid kohti	1	1.67%
Riskide hindamine	1	1.67%
Riskide hindamine, siseauditi protsessi täiendused	1	1.67%
Riskihindamise automatiseerimine	1	1.67%
riskijuhtimine, suurandete töötlus ja analüüs	1	1.67%
Siseaudit peaks olema aina enam konsulteeriv ja aina vähem kontrolliv	1	1.67%
süsteemsus	1	1.67%
Tavaline irganisatsiooni muutustega kaasas käiv protsess	1	1.67%
-	30	50.00%
Töö efektiivsus. Infoturve	1	1.67%
Üksus on alles loomisjärgus ja seetõttu tuleb veel palju ära teha.	1	1.67%
Pikk strateegiline vaade	1	1.67%
Töö optimeerimiseks auditi toimingutes kasutatavate tehniliste ahenduste täiendamine.	1	1.67%
Kohustuste lahusus, ressursipuudus (millest tekivad vead)	1	1.67%

lisa 9 järg

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
15. Kas Teie arvates on hetkel Teie organisatsioonis siseauditi valdkonnas tegutseval üksusel piisavalt ressursse (sh tööjõuresse), et saada hakkama kõikide tööülesannetega?		
Ei	22	36.67%
Jah	38	63.33%
16. Kas siseauditi läbiviimise ajal olete puutunud kokku olukorraga, kus auditeeritav ei ole koostööaldis?		
Ei	19	31.67%
Jah	41	68.33%
17. Kas Teie organisatsioonis mõõdetakse siseauditi tõhusust?		
Ei	18	30.00%
Jah	42	70.00%

Allikas: autori koostatud.

Lisa 10. Tulemused. Küsimus 18

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
18. Palun andke hinnang milline allolevatest siseauditi tõhususe hindamise meetoditest/mõõdikutest on kõige täpsem ja sobivam. Number 1 tähistab seda, et meetod/mõõdik ei ole täpne ega sobiv siseauditi tõhususe hindamiseks ja 5 tähistab seda, et antud meetod/mõõdik on kõige täpsem ja sobivam.		
Vastava kvalifikatsiooni ja sertifikaatidega töötajate protsent		
1	4	6.67%
2	13	21.67%
3	16	26.67%
4	15	25.00%
5	8	13.33%
Keskmine kulu ühe auditi kohta		
1	13	21.67%
2	13	21.67%
3	10	16.67%
4	16	26.67%
5	4	6.67%
Keskmine kulu ühe siseaudiitori kohta		
1	13	21.67%
2	14	23.33%
3	14	23.33%
4	14	23.33%
5	1	1.67%
Keskmine audititsükli aeg		
1	3	5.00%
2	10	16.67%
3	12	20.00%
4	18	30.00%
5	12	20.00%
Auditi plaani täitmise protsent		
1	4	6.67%
2	7	11.67%
3	9	15.00%
4	18	30.00%
5	18	30.00%

lisa 10 järg

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
Siseaudiitorite professionaalsele arengule kulutatud tunnid		
2	1	1.67%
3	8	13.33%
4	16	26.67%
5	24	40.00%
Korduvate leidude või puuduste arv		
1	9	15.00%
2	14	23.33%
3	20	33.33%
4	6	10.00%
5	7	11.67%
Kõrvaldatud leidude või puuduste arv		
1	7	11.67%
2	2	3.33%
3	14	23.33%
4	19	31.67%
5	14	23.33%
Lõpetatud auditite arv		
1	4	6.67%
2	6	10.00%
3	18	30.00%
4	17	28.33%
5	11	18.33%
Kindlustandvate tööde arv		
1	8	13.33%
2	12	20.00%
3	19	31.67%
4	14	23.33%
5	3	5.00%
Nõuandvate tööde arv		
1	8	13.33%
2	12	20.00%
3	18	30.00%
4	16	26.67%
5	2	3.33%

lisa 10 järg

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
Rahaline mõju seoses tuvastatud ja välditud riskidega või seoses parendatud sisekontrolli süsteemiga		
1	1	1.67%
2	7	11.67%
3	16	26.67%
4	20	33.33%
5	13	21.67%
Rahulolu tase tuginedes küsimustikutele, mis on saadetud auditeeritavatele		
1	1	1.67%
2	8	13.33%
3	15	25.00%
4	20	33.33%
5	13	21.67%

Allikas: autori koostatud

Lisa 11. Tulemused. Küsimus 19

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
19. Kas on veel mingeid meetodeid või mõõdikuid, mida kasutaksite siseauditi tõhususe hindamiseks?		
Auditite soovituste täitmise % ja auditid kriitiliste riskidega valdkondades	1	1.67%
Olulisi riske hõlmavate auditite arv ja realselt maandatud riskide arv koos juhtkonnaga	1	1.67%
Auditikomitee hinnang siseauditile	1	1.67%
Auditikomitee rahulolu; auditite soovituste täitmise ülevaadete teostamine juhatusele	1	1.67%
Ennetavate ja realiseerunud riski uurivate siseauditi tööde suhe.	1	1.67%
Juhtide hinnang siseaudiitorite loodud väärtusele.	1	1.67%
Aktsepteeritud tähelepanekute arv.	1	1.67%
Omanike rahulolu	1	1.67%
Soovituste täitmise %	1	1.67%
Suuline tagasiside, kui siseauditi juurde tullakse ise, räägitakse avameelselt ja küsitakse nõu, siseauditi kaasabi	1	1.67%
Välise kvaliteedihindaja hinnang siseaudiitorile/siseauditi funktsioonile/siseauditi üksusele	1	1.67%
võrdlus teiste sarnaste asutuste siseauditi üksustega	1	1.67%
-	46	76.67%
Omaniku, nõukogu arvamus	1	1.67%
Panus riskijuhtimisse	1	1.67%

Allikas: autori koostatud

Lisa 12. Tulemused. Küsimus 20

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
20. Kas mingi eelpoolmainitud mõõdikutest on kasutusel Teie organisatsioonis?		
Vastava kvalifikatsiooni ja sertifikaatidega töötajate protsent		
Ei ole kasutusel minu organisatsioonis	38	63%
On kasutusel minu organisatsioonis	20	33%
-	2	3%
Keskmine kulu ühe auditi kohta		
Ei ole kasutusel minu organisatsioonis	48	80%
On kasutusel minu organisatsioonis	10	17%
-	2	3%
Keskmine kulu ühe siseaudiitori kohta		
Ei ole kasutusel minu organisatsioonis	46	77%
On kasutusel minu organisatsioonis	12	20%
-	2	3%
Keskmine audititsükli aeg		
Ei ole kasutusel minu organisatsioonis	34	57%
On kasutusel minu organisatsioonis	24	40%
-	2	3%
Auditi plaani täitmise protsent		
Ei ole kasutusel minu organisatsioonis	14	23%
On kasutusel minu organisatsioonis	45	75%
-	1	2%
Siseaudiitorite professionaalsele arengule kulutatud tunnid		
Ei ole kasutusel minu organisatsioonis	31	52%
On kasutusel minu organisatsioonis	27	45%
-	2	3%
Korduvate leidude või puuduste arv		
Ei ole kasutusel minu organisatsioonis	44	73%
On kasutusel minu organisatsioonis	14	23%
-	2	3%
Kõrvaldatud leidude või puuduste arv		
Ei ole kasutusel minu organisatsioonis	29	48%
On kasutusel minu organisatsioonis	28	47%
-	3	5%
Lõpetatud auditite arv		
Ei ole kasutusel minu organisatsioonis	26	43%
On kasutusel minu organisatsioonis	32	53%
-	2	3%

lisa 12 järg

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
Kindlustandvate tööde arv		
Ei ole kasutusel minu organisatsioonis	34	57%
On kasutusel minu organisatsioonis	24	40%
-	2	3%
Nõuandvate tööde arv		
Ei ole kasutusel minu organisatsioonis	33	55%
On kasutusel minu organisatsioonis	25	42%
-	2	3%
Rahaline mõju seoses tuvastatud ja välditud riskidega või seoses parendatud sisekontrolli süsteemiga		
Ei ole kasutusel minu organisatsioonis	46	77%
On kasutusel minu organisatsioonis	12	20%
-	2	3%
Rahulolu tase tuginedes küsimustikutele, mis on saadetud auditeeritavatele		
Ei ole kasutusel minu organisatsioonis	31	52%
On kasutusel minu organisatsioonis	27	45%
-	2	3%

Allikas: autori koostatud

Lisa 13. Tulemused. Küsimus 21-26

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
21. Kas Teie arvates on Teie organisatsiooni töötajad hästi teadlikud sellest, milles seisneb siseauditi roll organisatsioonis?		
Ei	16	26.67%
Jah	44	73.33%
22. Kui eelmisele küsimusele vastasite "Ei", siis palun kommenteerige miks Te nii arvate.		
Keskmine teenistuja on sedavõrd hõivatud oma tööülesannetega, et siseauditi rolliga tutvumine on täiesti teisejärguline. Seevastu tipp- ja keskastme juhid on hästi kursis.	1	1.67%
Juhtkonna ja kõrgema juhtorgani tasemel on teadlikkus suurem kui tavatöötajate seas.	1	1.67%
Igasugune muutus on raskesti vastuvõetav.	1	1.67%
Paljud ei puutu siseauditiga kokku ja nende töös ei ole oluline.	1	1.67%
Suure voolavuse tõttu ei ole uued töötajad teadlikud.	1	1.67%
Teatakse osaliselt siseauditi funktsioone. Enamasti on teadmine ,et tegemist on kontrolliga. Nõuandva funktsiooni osa ei teadvustata. Aetakse segi sisekontrollisüsteem ja siseaudit	1	1.67%
Teatakse vaid kontrolli rolli.	1	1.67%
Üksus loodi hiljuti, paljudel töötajatel puudub kogemus.	1	1.67%
Väga palju lihttöölisi ning ühtlasi suur voolavus nende seas.	1	1.67%
-	51	85%
23. Kas Teie arvates on Teie organisatsiooni siseaudit tõhus?		
Ei	5	8.33%
Jah	53	88.33%
-	2	3.33%
24. Kui kõrgeks peate Teie organisatsiooni siseauditeerimisega tegeleva üksuse antavat lisandväärtust? Number 1 tähistab madalat lisandväärtust ja number 10 tähistab kõrget lisandväärtust.		
5	1	3%
7	5	15%
8	18	53%
9	8	24%
10	2	6%

Vastuse variant	Vastanute arv (n=60)	Vastanute osatähtsus
25. Kas teie arvates peab siseauditeerimisega tegelev üksus koolitama organisatsiooni töötajaid sisekontrolli süsteemi teemadel?		
Ei	11	18.33%
Jah	49	81.67%
26. Kas teie arvates peab siseauditeerimisega tegelev üksus koolitama organisatsiooni töötajaid siseauditi teemadel?		
Ei	14	23.33%
Jah	46	76.67%

Allikas: autori koostatud

Lisa 14. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks⁶

Mina Anton Roosve

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose Siseauditi tõhususe hindamise meetodid Eesti Siseaudiitorite Ühingu liikmete näitel, mille juhendaja on Iivi Maspanov,
 - 1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
 2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.
-

04.01.2022

⁶ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtajaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. ja 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.